دەزگای رۆشنبیری و بڵاوکردنەوەی کوردی
سەرەکی ئەنجومەنی کارگێڕی و سەرنووسەر
مصلح مصطفی جلالی

ساڵی ١٩٧٠ دامەزراوە

هاوکاری
التضامن

رۆژنامەیەکی هەفتانەیە

پێنج شەممە ١٩٨٦/١/٣٠ ژمارە ٨٢٥ | ١٢ لاپەڕە | بە ٥٠ فلسە | الخميس ١٩٨٦/١/٣٠ العـدد ٨٢٥

لەم ژمارەیـەدا
- وتووێژێك لەگەڵ هونەرمەند دارا حەمە سەعید ل٣
- گفتوگۆ لەگەڵ دیلێك ل٥ .

هەڵۆکانمان ١٧٧ هەڵمەتی دلێرانە دەبەنە سەر دوژمن

هێرشی ئاپێندەی هێزە شکاوەکانی ئێران لە ناوچوونی مەلاو فەقێکانی قوم و تارانە

جەنگاوەرە دلێرەکانی عیراق ئەم هەفتەیەش وەك هەفتەکانی رابوردوو بەدەستی پۆلایینیان سەری هێزەکانی دوژمنیان کوتایەوەو هەڵۆکانمان سەدان هەڵمەتی قارەمانانەیان بردە سەر مۆڵگاو سەنگەرەکانی هێزە تێکشکاوەکەی رژێمی ئێرانو بنکە سەربازی یەکانی دوژمنیان لە بسوەو سەقزو بانەو خانەو موسکو حمید داگرتەوەو چەندین ئۆتۆمۆبیلو شەفلو بلدۆزەرەو کەرەسەی بەنرخی جەنگی یان لەو بنکانەدا تێکوپێك شکاندو دڵی دوژمنیان داچڵەکاند ..

ئەمە جگە لە لێدانی ئەو کۆمەڵە بۆری یە نەوتە بەیەك بەستراوەی کەنەوە کە نەوت بە دوورگەی خەرج دەگەیەنێ کە بەمە رژێمی تاران ناچار بوو بەرهەمی نەوتی بێنێتە سەر نیوە .. لەلایەکی ترەوە چەند جارێك هەڵۆکانمان هێرشیان بردە سەر دوورگەی خەرجو دامو دەزگاکانی ئەم دوورگەیەیان ئاگر تێبەرداو لەناویان بردنو چەند کەشتی یەکیشیان تۆپ باران کردو لەناوبرد کە نەوتی لە دوورگەکەوە رادەگوێزا .

دووبارە هێزە ئازاکانمان لە زۆر بەرەکانی جەنگدا بنکەو سەنگەرەکانی دوژمنیان دایە بەرتۆپو چەندین سەنگەریان بەسەر سەری سەربازە بەزیوەکانی ئێراندا رووخاندو زیانێکی گەورەیان لێدان .

جارجاریش دەوری یە ئازاکانمان خۆی لە دوژمن مات دەداو لەبڕ دەستێکی چاکی لێدەوەشاندو چەندین سەربازو پاسەوانی خومەینی لێدەکوشتنو لێ بەدیل دەگرتنو چەكو تەقەمەنی یەکی زۆریشیان بەدەستدەکەوت .

هەروەکو هەفتەکانی پێشوو ئەم هەفتەیەش زۆر لە سەربازانی خومەینیو خەڵکی داخ لەدڵی ئەم رژێمە پەنایان هێنایە بەر هێزەکانی ئێمە لەبەرەکانی جەنگداو ئەمانیش گرتیاننە خۆیان بەسەلامەتی هێنایاننە بەرەکانی دواوە .

دوژمنی بەزیوو سەرلێشێواو کە لە داخاندا نازانێ چی بکا چەند جارێك بەتۆپە دوور هاوێژەکانی هەندێ ناوایی دەوروبەری سلێمانیو عمادیەو هەولێری تۆپ باران کردو لە ئەنجامی ئەم کردەوە درندانەیەیدا چەندین هاوڵاتی بێ گوناه شەهیدو بریندار بوونو چەندین خانووش رووخاون کە هەرگیز ناهێڵین ئەم ئاوانەی بەسەرەوە بچێ .

منالو خوشکو برای شەهیدو دیلو ونبووەکان دەتوانن ساڵی سێیەمیش بخوێنن

ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕش بڕیاریدا رێ بە منالو خوشکو برای شەهیدو دیلو ونبووەکانی جەنگی عادیلانەمان دژی ئێرانی دوژمن بدرێ کە ساڵی سێیەمیش لە قوتابخانەو زانستگاو کۆلیجەکانیان دەوام بکەن ئەگەر هاتوو دوو ساڵ لەسەریەك لە پۆلێکدا مانەوە ئەمەش دەقی بڕیارەکەیە .

بەپێ حوکمەکانی برگەی (١)ی ماددەی چلو دووی دەستووری ئەنجوومەنی سەرکردایەتی شۆڕش لە کۆبوونەوەی رۆژی ١٢-١-١٩٨٦یدا ئەمەی خوارەوەی بڕیاردا :

بڕوانە ل ١١

وەزیری نەوت

قسەکانی مووسەویو زادە درۆو دەلەسەن

بەهۆی لێدانی کۆمەڵە بۆری یە بە یەك بەستراوەکانی کەنەوەو تێکشکاندنیان لە رۆژی ٢٢-١-١٩٨٦دا لە لایەن هەڵۆ ئازاکانی عیراقەوە ، سەرەك وەزیرانی رژێمی ئێرانی دوژمن میر حسین موسەویو وەزیری نەوتەکەی غولام ئاغا زادە لە رۆژی ٢٥-١-١٩٨٦دا رایان گەیاند کە رژێمەکەیان نیازی هەیە بۆ ماوەی دە رۆژ نیوەو ئەوەندەی جاران نەوت بنێرێتە دەرەوە ، ئەمەش بە بیانووی ئەوەی گوایا تا دۆخو باری بازاڕی نەوت چاك دەبێ .

بۆ بەرپەرچدانەوەی ئەمە سێ شەممەی رابوردوو بەڕێز قاسم احمد العريبی وەزیری نەوت بە ئاژانسی دەنگو باسی عیراقی راگەیاندو لە راگەیاندنەکەیدا وتی ، رۆژ بە رۆژ راستیی لە بەردەم جیهاندا ئاشکرا دەبێو توانای عیراق دەردەکەویو چەوتیی و تێکشکانی رژێمی ئێران ساغ دەبێتەوە .

قسەکانی میر حسین موسەوی سەرەك وەزیرانی رژێمی ئێرانی دوژمنو غولام ئاغا زادەی وەزیری نەوتەکەی کە ئێران بڕیاری داوە بەرهەمی نەوتی خۆی بۆ ماوەی دە رۆژ بێنێتە سەر نیوەی رادەی پێشوو کە گوایا بە هۆی ئەوەوەیە تە ئێران بە نرخی نزم بووەوەی نەوت لە بازاڕی جیهاندا قایل نیە ، قسەیەکی پووچەو ئەو راستی یە ئاشارێتەوە کە ئێران بەمە دەیەوێ ئەو زیانە داپۆشێ کە بە لێدانی ئەو کۆمەڵە بۆری یە نەوتەی نەوت بە خەرج دەگەیەنن لە کەنەوەو یەککەوتنی نەوت ناردنەوە لە لایەن هەڵۆکانی عیراقەوە لێی کەوتووە ، ئایا عەقڵ ئەمە قبوول دەکا لە دۆخی ئێستای بازاڕی نەوتدا داگیرانی بەرهەمی ئێران بۆ نیوەیو بۆ ماوەی دە رۆژ بتوانێ چاری گیروگرفتی بازاڕی نەوت بکا باشە ئێران بۆچی لە ناردنی نەوتی خۆی کەم ناکاتەوە تا دۆخو باری بازاڕی نەوت چاك دەبێ ئەگەر مەبەست لە کەمکردنەوەی چارکردنی دۆخوو باری بازاڕە نەك داپۆشینی ئەو زیانەیە کە لە دەزگا نەوتی یەکانی کەوتووە .

بڕوانە ل ١١

لە نامەیەکدا بۆ ئەمینداری گشتی نەتەوە یەکگرتووەکان

عیراق داوا دەکا زۆر لە رژێمی ئێران بکرێ واز لە دەست درێژی بهێنێ

نەتەوە یەکگرتووەکان : عیراق نەتەوە یەکگرتووەکانی ئاگادار کرد کە هێزەکانی رژێمی ئێران چەند کاروبارێکی دەستدرێژی کەرانەی دژی مەڵبەندە نیشتەجێ یەکانو دانیشتوانی مەدەنی ناوخاکی عیراق کردووە .

ئەمە لە نامەیەکدا هاتووە کە نوێنەری هەمیشەیی عیراق لە نەتەوە یەکگرتووەکان ئاراستەی ئەمینداری گشتی نەتەوەی یەکگرتووەکان بەڕێز خافییر بیریز دی کویلاری کردووە .

نوێنەری عیراق نیشانی داوە کە فڕۆکەکانی رژێمی ئێران لە رۆژانی ٢٤،٧،١، ٢٧ی کانوونی دووەمی ئێستادا ئاسمانی عیراقیان بڕیوەو ناوچە پڕ لە خەڵکەکانی دەوروبەری سلێمانی وەك نیشتەجێی زەمقیو خورماڵ و دیرەلوك لە عمادیەو باڵەکیان لە هەولێر یان بۆردومان کردووەو بەم کاروبارە وەحشی گەری یە ژمارەیەك لە هاوڵاتیانی مەدەنی لەوانە ژنو منالو پیر کوژراوو بریندار بوونو چەند خانوویەك رووخاونو چەند مزگەوتێکیش زیانیان بەرکەوتووە .

هەروەها نیشانی داوە کە ئەو کردارە دوژمنایەتی یە جەورانەو زیادبوونی ئەبارەیان سەرەتایەکە بۆ بەجێهێنانی نیازی رژێمی ئێران بە هێرش هێنان بۆ زیان گەیاندن بە سەربەخۆیی عیراقو دەسەڵاتو خاكو ئاسایشی هاوڵاتیانی نامەکە ئاگاداری نەتەوە یەکگرتووەکانی کرد کە حکومەتی عیراق بەحەقی دەزانێ کە هەموو توانایەك کە لە دەستی دایەو هەموو کاروبارێك کە بە پێویستی دەزانێ بەپێی مافی بەرگری لەخۆکردنی رەوای یاسای دەوڵەتان بۆ بەربەست

بڕوانە ل ١١

بێ هەندەتن

جەنگامە یا پیرۆز دەمێ دچیتە دساڵا شەشێدا لەشکرێ مەیێ پاڵەوان ژی رێیا خۆ یا فەکری دگریت بەرەف سەرکەفتنا دویماهیێ و سەرنجا هەمی جیهانێ رادکێشیتو رێزو ئەمرگرتنا مللەتێت خەباتگێر ژبۆ یارازتنا ئاخا پیرۆزا وەڵاتی ، ئەو لەشکرێ ڤان سەرکەفتنێت بناف و دەنگ بدەست دئێخیت هەرچەندە هەفرکێیا ئیمپریالی و زایۆنی و پیلانێت دهێنە گێران دژی عیراقا شۆرەشێ و مللەتێ عیراقی بکورد و عەرەبڤە ..

ئەو لەشکرێ شیرێ سەرەکێ فەرماندار صدام حسین - خودێ بهێلیت - ددەستێدا و ئالایێ سەربلندی و سەرفەرازیێ ددەستێدا پاشەرۆژا وی چ نابینیت ژ سەرکەفتنێت بناف و دەنگ پێڤەتر و نەخشەی ددانیتو پێنگاڤێت بەرفرەه دهاڤێژیت دڕێکا ئاڤاکرنا عیراقێداو دڕێکا بەرەڤانیا عیراقێ دنێك دەمدا .. ئو بڕیارا دای کو هەرێ بەردەوام بیت ل دربەدانانا دەستەکا زۆردار ل ئیرانێ هندی ئەو دبەردەوام بن دەسەر رەفێو مەژوی هشکێیا خۆ دا .. ئو خەونو خەیالێت خاف بخۆ دانانو گەفو گوڕی کرن بهێرشەکا نوی دژی عیراقێ .. ئەم دێ بێژینە وان کو بلا ئەو باش بزانن کو مرنو وێرانکرنو سەرشۆڕی دێ هەر بهەرا وان بیت و بهەرا دەستدرێژیێت وانو تەماعیێت وان دێ هەر شکەستنو پاشکەفتن بیت .

چیاو زوبرکو گرکو دۆلو نهالێت عیراقێ .. هەروەسا دەشتو ئەهواریێت عیراقێ دێ بنە گۆڕو گۆرستان بۆ وێ دەستەکا نەفام و بۆ لەشکرێ وان یێ شکەستیو یێکو بخورتی بەرێ وی ددەنە شەڕی .

عیراقی هەر گاڤو هەر دەم دپەیتو ئامادەنەو یێت خۆ ئامادەکرین بۆ پەرتو بەلاڤ کرنو هەڕشاندنا وێ هێرشا حاکمێت ئیرانێ خۆ بۆ ئامادەکرێو بشەڤو رۆژا زورنایێ بۆ لێددەن ..

شێرێت عیراقێو پاڵەوانێت عیراقێ دێ پێشوازیا وێ هێرشا وان کەن داکو دەرسێت وەسا بدەنە وان ج جارا ژبیر نەکەن ئو بنائەهیا خودێ هەر هەوڵدانەکا دژمنی .. ئان هەر هێرشەکا دوژمنی بۆ سەر ئەردێ عیراقێ و تەناهیا عیراقێ و

بڕوانە ل ١١

■ هاوکاری ■

باری عەدەن گەڕایەوە سەر دۆخی جارانی

ئاژانسەکان : هێشتا دۆخ و باری وڵاتی یەمەنی خواروو باش ساغ نەبۆتەوەو هەواڵی واش هەیە کە لەوانەیە بەو نزیکانە پێك هەڵپرژانی خوێناوی لە نێوان یارانی سەر بە سەرەك علی ناصر محمدو ناحەزانی روو بدات .

ئاژانسی رۆژنامەکانی فەرەنسا دوێنێ رایگەیاند کە دۆخو بارلە پارێزگاکانی یەمەنی خوارووا بە تەواوی نەگەڕاوەتەوە دۆخی جارانیو سەرەك علی ناصر محمد هێشتا ژمارەیەك لە پارێزگاکانو دوو گەڕەکی سەرەکی پایتەختی بە دەستەوە ماوە .

ئاژانسی دەنگوباسی ئەسوشێتدپرێسیش لە سەرچاوە دیپلۆماسی یە عەرەبیەکان لە سەنعاوە رایگەیاند کە هێزە دەریایی یەکان پاڵیان داوە بە سەرەك علی ناصر محمدەوەو هەزاران سەربازو پیاوانی میلیشیاو تیرەکان لە شاری ئەبیندا کۆبوونەتەوە بۆ ئەوەی هەندێ بەشی پایتەختو هەندێ پارێزگا کە کەوتوونەتە دەست دوژمنانی سەرەك ناصر لێیان بسێننەوە .

رۆژنامەی سیاسەی کوێتییش رایگەیاند کە عبدالفتاح اسماعیل بریندارەو وا ئێستا لە باپۆرێکدا تیمار دەکرێ کە سۆڤیەتی یەو بەرامبەر عەدەن

بڕوانە ل ١١

نیریانی :

عیراق زۆر شتی پێ ڕاگەیاندین لەبارەی نیازی دەستدرێژی یەکی زایۆنی یەوە

لەندەن : نادع : وەزیری دەرەوەی کۆماری عەرەبی یەمەنی دووپاتی کردەوە کەوا وڵاتەکەی ئامادەیە بۆ ڕووبەڕووبوونی هەر دەستدرێژی یەك کە زایۆنی ی دوژمن بیکاتە سەر بنکە فەلەستینی یەکان لە سەنعادا .

لەو قسەیەدا کە لە لەندەندا بڵاوی کردەوە وتی عیراق دەنگوباسو زانیاری ی زۆری پێ ڕاگەیاندین لە بارەی ئەوەوە کە دوژمنی زایۆنی نیازی دەستدرێژی هەیە .

لە وەڵامی پرسیارێکیشدا کە لێی کرا ئاب ئەم نیازەی (ئیسرائیل) بۆ دەستدرێژی کردنە سەر بنکە فەلەستینی یەکان لە یەمەندا کاردەکاتە سەر پێوەندی ی یەمەنو ڕێکخراوەی ئازادیخوازی فەلەستینی ، نیریانی وتی ئێمە هەرگیز ئەوە ناڵێین کە دوورخستنەوەی ڕێکخراوەی فەلەستینی لە خاکی ئێمە یا لە هەر خاکێکی تری عەرەب ، لە مەترسی ی زایۆنی دەمانپارێزی چونکە (ئیسرائیل) دوژمنی عەرەبە هەموو هیچ دەوڵەتێکی عەرەبی نیە لای وابێ نەبوونی بنکەی فەلەستینی تیایا لە دەستدرێژی ڕزگاری دەکا و دوژمنایەتی ی زایۆنی بۆ عەرەبو ڕێکخراوەی ئازادیخوازی فەلەستینی وەك یەکە .

سەربازەکانی ئۆردوگای فەرەح ئاباد لە یاخیبووندا بەردەوامن

تاران : نادع : سەربازەکانی ئۆردوگای هێزی ئاسمانی لە فەرەح ئابادا بەردەوامن لەسەر سەرکێشی دژی بەردەوامی ی رژێمی ئێران لەسەر شەڕ دژی عیراق .

ئێستگەی موجاهیدینی خەلق کە ئەم هەواڵەی بڵاوکردەوە وتی ئەفسەرو سەربازەکانی ئەم ئۆردوگایە دوو هەفتە زیاترە خەریکی سەرکێشینو نایانەوێ ئەو فەرمانانە جێبەجێ بکەن کە دەرکراوە بۆیان ، لەبەر ئەوە رژێم ناچار بووە زیاتر لە ٥٠٠ سەربازو ئەفسەری لێ گرتوون .

ئێستگەی موجاهید ئەوەیشی بڵاوکردەوە کە کاربەدەستانی رژێم لەم ئۆردوگایەدا بڕیاری وەستانی هەموو جۆرە پشوویەکیان داوە بۆ ئەوەی سەربازو ئەفسەرەکانی ئۆردوگاکە ناچاربکەن واز لە سەرکێشی بێنن .

Institut Kurde de Paris

لە بری سەرەکی فەرماندە صدام حسین

بەڕێز طه محی الدین معروف کاروباری یەکەمین کۆنگرەی یەکێتی گشتی ئافرەتانی عەرەب دەکاتەوە

ڕۆژی دووشەممەی ڕابوردوو لە بری سەرەکی بەڕێز سەرکردە صدام حسین بەڕێز طه محی الدین معروف ئەندامی ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕش جێگری سەرەك کۆمار کاروباری دەیەمین کۆنگرەی گشتی ئافرەتانی عەرەبی لە بەغدا کردەوە .

دوای ئەوەی کە سڵاوی کۆماری لێدراو چەند ئایەتێك لە قورئانی پیرۆز خوێنرایەوە بەشداری کەرەکانی کۆنگرەکە بۆ ڕێزلێنان لە گیانی پاکی شەهیدانمان دەقیقەیەك بە پێوە وەستان .. لە پاشاندا نوێنەری سەرەکی بەڕێز وتەیەکی داو لە وتەکەیدا سڵاوی سەرەك کۆمار سەرکردەی خەباتگێڕ صدام حسینو خواستی بەسەرکەوتنی کۆنگرەکە بە بەشداری ئەران ڕاگەیاندو وتی : مەسەلەی ڕزگاربوونی ئافرەتو یەکسانی ئافرەت بە پیاو لە هەموو مەیدانەکاندا و بەشداری کردنی ئافرەت لە دروستکردنی ژیانی نوێو مرۆڤی نوێداو چالاکی نواندنی لە پەرەپێدانی باری کۆمەڵایەتیو ئابووریدا ئامانجێکە لە ئامانجە گەورەکانی شۆڕشی حەڤدەی تەمووز .

هەروەها وتی ، عێراق زۆر بەتەنگ دۆستایەتی گەلانەوە هەیەو هەمیشە حەزدەکا ئەو دۆستایەتی‌یە بەرەو پێشەوە بچێ .

دەربارەی سیاسەتو ڕەفتاری ڕژێمی ئێرانیش دواو وتی ، دەستتێوەردانی ئەو ڕژێمە لە سیاسەتی ناو خۆی وڵاتەکەمانو دەستدرێژی کردنی بەردەوامی بۆسەر خاکمان بوو بەهۆی هەڵگیرسانی ئەم شەڕەکە ناچاربووین بۆ بەرگری کردن لە خاكو دەسەڵاتو کەرامەت و گەلو نەتەوەی عەرەبمان بەشداریبینو لەم بارەیەوە زۆر ڕێزی لە هەڵوێستی کەشەداری ئافرەتی عێراق ناو وتی ، ئافرەتانی عێراقو پێشمەرگەکەیان یەکێتی گشتی ئافرەتان نموونەی هەڵکەوتوو جوانیان لە ڕێڕەوی عێراقدا تۆمار کردووە ، ئەو ...ە عێراقەی کە بە دەستی بینا دەکاو بەدەستەکەی تریشی بەرگری لە وڵات دەکا .

دوای وتەکەی نوێنەری سەرەك کۆمار هیفاء البنیر سەرەك وەفدی ئوردن بەناوی هەموو وەفدەکان وتەیەکی داوو پێخۆشحالی خۆی بەرامبەر ئەو ڕۆڵە نیشاندا کە ئافرەتانی عێراق بۆ پێشکەوتنی وڵاتەکەیان دەیگێڕن لەگەڵ ئەو دەسکەوتانەشدا کە لە ژێر سایەی شۆڕشو سەرکردەی شۆڕش سەرەك صدام حسیندا دەستیان کەوتووە .

ئەوەی شایانی باسە هاوڕێیان ئەندامانی قوتری حزبی بەعسی عەرەبی سۆشیالیست سمیر محمد عبدالوهاب ئەمینداری نهێنی نووسینگەی پیشەیی ناوەندی حزبو سعدی‌مهدی صالح ئەمینداری نهێنی نووسینگەی بەغدای حزبو ژمارەیەك لە هاوڕێیان ئەندامانی نووسینگەی پیشەیی ناوەندیو ئەمیندارە نهێنی‌یەکانی لقەکانو سەرەکی ڕێکخراوە جەماوەریو پیشەیی‌کانو بەڕێز بهاءالدین احمد جێگری سەرەکی ئەنجومەنی نیشتمانی لە کردنەوەی کۆنگرەکەدا ئامادە بوون .

بەڕێز منال یونس ئەمینداری گشتی ئافرەتانی عەرەب لە وەختی عەسردا ئەو بینایەی کردەوە کە سەرەکی بەڕێز سەرکردە صدام حسین خەڵاتی ئەمینداریەتی گشتی ئەو یەکێتی‌یەی کردبوو .

سڵاو بۆ سەرەکی فەرماندە

لە پارتی شۆڕشگێڕی کوردستانەوە

پارتی شۆڕشگێڕی کوردستان سڵاوی ئاراستەی سەرەکی فەرماندە بەڕێز صدام حسینو سەرکەوتنەکانی سوپای ئازامان بەسەرهێزەکانی دەستە گومراکەی خومێنیدا کرد .

پارتی لە ڕاگەیاندنێکی کۆتاییدا کە لە حەفتەی ڕابوردوودا لە لایەن لیژنەی ناوەندی‌یەکەیەوە دەرچوو دووپاتی کردەوە کە هەوڵو تەقەلاو توانای خۆی بۆ بەردەوامبوونی سەرکەوتن بەسەر دوژمنانی عێراقداو بەشداری کردنێکی چالاکانە لە جەنگی شەرەفمەندیو کەرامەتو کارکردنی بێوچان بۆ پتەوکردنی یەکێتی تێکۆشان لە نێوان ڕۆڵەکانی گەلە خەباتگێڕەکەمانو ڕووبەڕووەستانی پرۆژە ئیمپریالیزمی‌یە زایۆنی‌یە خومێنیەکانی دژ بە عێراقو تافیکردنەوەی حوکمی ئۆتۆنۆمی ناوچەی کوردستان تەرخان دەکا .

لیژنەکە بڕوای چەسپیوی پارتی شۆڕشگێڕی کوردستانی بەرامبەر یەکێتی نیشتمانیو بەهێزکردنی بەرەی ناوخۆو دەرخستنی دەستە قیناوی‌یەکانی سەر بەهێزە ئیمپریالیزمی‌یەکانو ڕژێمی ئێرانو بەرەنگاربوونیان بە هەموو شێوەیەك تازەکردەوەو لەراگەیاندنەکەدا پیرۆزبایی لەو پاڵەوانیەتی‌یانە کرد کە سوپای عێراقی شەش ساڵە بۆ بەرگری کردن لە دەسکەوتەکانی شۆڕشی ١٧-٣٠ تەمووزی پیرۆزو خاکی بەنرخی نیشتمانو کەرامەتی گەلو نەتەوە تۆماری دەکا .

ئەوەی شایانی باسە لیژنەکە لە کۆبوونەوەکەیدا لە ژمارەیەك کاروباری ڕێکخستن و سیاسی ناوخۆو عەرەبیو دەوڵەتانی کۆڵیەوە .

ئەنجومەنی ڕاپەڕاندنی ناوچەی

ئۆتۆنۆمی کوردستان کۆدەبێتەوە

ڕۆژی یەکشەممەی ڕابوردوو ئەنجومەنی ڕاپەڕاندنی ناوچەی ئۆتۆنۆمیی کوردستان کۆبوونەوەیەکی کرد بە سەرۆکایەتی بەڕێز یحی‌جاف .

ئەنجومەن لە نەخشە پێشنیارکراوەکەی ئەمینداری-ی گشتی‌ی بەڕێوەبەرایەتی‌ی کشتوکاڵ کۆڵی‌یەوە کە بڕیاری وایە ملیۆنێكو ٧٢٦هەزارو ٣٨٦دۆنم تۆوبکرێ بە گەنمو ٨٦٤هەزارو ٤٦٣ دۆنم بە جۆو ٩هەزارو ٩٢٩دۆنم بە تووتنی ئەفرەنجیو ٥٥١هەزارو ٩٤٥دۆنمیش ئەمساڵو ساڵی داهاتوو پڕپیت بکرێ.

هەروەها بە پێی نەخشە-کە دەبێ ٢٢ ملیۆنو ٥٤١-هەزارو ٦٠٠ فرووجی گۆشتیش پێبگەیەنرێو کۆمەڵێکی تایبەتی لە ناوچەی ئۆتۆنۆمیدا دابمەزرێنرێ بۆ ڕێکخستنی کاروباری بەرهەمهێنانو فرۆشتنو مەڵبەندەکانی پەروەردەکردنی هەنگیش زۆر بکرێن .

کۆبوونەوەی یەکێتی قوتابیانو لاوانی عێراق لقی هەولێر

بەڕێز سەرەکی نووسینگای ڕاپەڕاندنی یەکێتی‌ی نیشتمانی‌ی قوتابیانو لاوانی عێراق سەرۆکایەتی کۆبوونەوەیەکی کرد لەگەڵ ئەندامانی لقی یەکێتیدا لە پارێزگای هەولێر .

لەم کۆبوونەوەیەدا باسی نەخشەی یەکێتی‌ی کرد لە ساڵی ڕابوردوداو ئەو کۆسپانەی هاتنە ڕێی .

لە کۆبوونەوەکەدا گفتوگۆ لەسەر ئەو ئامۆژگاری‌یە ناوەندی‌یانە کرا کە یەکێتی دەری کردوون لە بواری زانیاریو پەروەردە ...و کۆکردنەوەو ئەو هێزیانەی کە دەور دەگێڕن لە باوەش‌کردنەوەدا بۆ توانایی‌یە خولقێنەرەکانی قوتابیانو گوێ‌پێدانی چالاکی‌یە وەرزشی‌یەکانی ناو قوتابیانو لاوان .

هەروەها لەم کۆبوونەوەیەدا بڕیاری ئەوە درا کە یانەی وەرزشی بکرێتەوە لە قەزاو ناحیەکاناو ئاهەنگێکی وەرزشی فراوان ساز بکرێ لە پارێزگای هەولێرو دەوروبەریاو کۆڕی ڕۆشنبیریو ئەدەبیو هونەری ڕێك بخرێو چاودێری‌ی‌تیپە هونەری‌یەکان بکرێ .

وەزیری کشتوکاڵو چارەسەرکردنی کشتوکاڵ لە بەرنامەی کشتوکاڵی هەولێر دەکۆڵێتەوە

بەڕێز صدیق عبداللطیف وەزیری کشتوکاڵو چاککردنی کشتوکاڵ لەگەڵ بەڕێز ئیبراهیم زەنگەنەی پارێزگای هەولێردا لە بارەی چۆنیەتی‌ڕاپەڕاندنی نەخشەی کشتوکاڵی ئەم وەرزەی ئێستای‌زستانو ئەو گیروگرفتانەی دێنە ڕێو چۆنیەتی زاڵبوون بەسەریاندا کەوتە گفتوگۆ .

وەزیری بەڕێز لە چاوپێکەوتنەکەدا کە دکتۆر حمید محمد سعید ئەمینداری گشتی بەڕێوەبردنی کشتوکاڵ و چاککردنی کشتوکاڵی ناوچەی ئۆتۆنۆمی کوردستان و هاوڕێ ئەمینداری نهێنی سەرکردایەتی لقی هەولێری حزبی بەعسی عەرەبی سۆشیالیستی تێدا ئامادە بوون ، دووپاتی کردەوە کە گرنگ ئەوەیە هەموو وزەو توانایەك بۆ ڕاپەڕاندنی هەموو نەخشەو پرۆگرامەکانی ناو بەرنامەکە بە هەردوو باری ڕووەکیو ئاژەڵیەوە بۆ پشتگیری کردنی ئابووری نیشتمانمان بەکار بهێنرێ .

هەروەها وەزیری بەڕێز داوای کرد کە زیاتر کشتوکاڵی پیشەسازی بچێنرێو بەتایبەتی لۆکەو بنەڕەتی شارەزاییش لە چاندنیدا بەکار بهێنرێ ، لەبەرئەوەی کە ناوچەکە دۆخو بارێکی ئاووهەوای چاکی بۆ بەرهەمهێنانی لۆکە هەیەو ئیمساڵ بکرێتە ساڵی چاندنی لۆکە .

دووبارە وتی دەزگا پەیوەندی‌دارەکانی وەزارەت هەموو ئەو پێداویستیانەیان ئامادە کردووە کە جووتیارەکان بۆ چاندنی لۆکە پێویستیانە وەك تۆو ئامێرو دەرمانی لەناوبردنی ڕووەکی زیان‌بەخشو پەینی یوریاو چەند مەڵبەندێکیش لە پارێزگاکەدا بۆ لێناردنی ئەو بەروبوومە دەکرێتەوەو لەو مەڵبەندانەدا بەنرخێکی لەبار لۆکە لە جووتیارەکان دەکردرێ .

هاوڕێ محمد حمزە ستایشی کۆششی ڕێکخراوە جەماوەری‌یەکانی سلێمانی دەکا

هاوڕێ محمد حمزە ئەندامی سەرکردایەتی قوتری ئەمینداری نهێنی نووسینگەی ڕێکخراوی ئۆرووی حزبی بەعسی عەرەبی سۆشیالیست ستایشی ئەو هەوڵو کۆششەی کرد کە کادیری نیشکەرەکانی ناو ڕێکخراوە جەماوەری‌یەکان بۆ خزمەت‌کردنی هاووڵاتیان لەم قۆناغەی ئێستای تێکۆشاندا دەیدەن کە وڵاتەکامانی پێیدا تێدەپەڕێ .

لەو کۆڕەدا کە ئێوارەی دووشەممەی ڕابوردوو بۆ سەرەكو ئەندامانی ڕێکخراوو یەکێتی‌یە پیشەییو جەماوەری‌یەکان بەسترا وتی نیش‌کردنی سەرکردایەتی‌یە جەماوەری‌یەکان بەشێوەیەکی مەیدانی وزەو توانایەکی تر بۆ چەسپاندنی ئەو بەسەرکەوتنانەی هێزە چەکدارە ئازاکانمان بەسەر هێزەکانی دەستەی گومڕای ئێراندا بەدی‌دەهێنن .

هەروەها ئەمینداری نهێنی سەرکردایەتی لقی سلێمانی حزب لە سەرەتای کۆڕەکەدا وتەیەکی داو لە وتەکەیدا بەناوی جەماوەری پارێزگاکە ...ە بەیمانی بۆ بەڕێز سەرەکی سەرکردە صدام حسین نوێ کردەوە کە تا سەرکەوتن بەسەر دوژمندا سەربازی وەفادار دەبن .

بەکرێدانی ٢٤٠ دۆنم زەوی کشتوکاڵ بە جوتیارانی هەولێر .

ئەنجومەنی کشتوکاڵ لە پارێزگای هەولێر لە کۆبوونەوەیەکدا کە بەسەرۆکایەتی بەڕێز ئیبراهیم زەنگەنە پارێزگاری هەولێر بەسترا ، ڕەزامەندی لەسەر بەکرێدانی ٢٤٠ دۆنم زەوی کشتوکاڵ بەجووتیارانی هەولێر کرد بۆ ئەوەی ئەو زەوی‌یانە بۆ کاروباری کشتوکاڵی ڕەنێو بهێنرێن .

هەروەها ئەنجومەن بڕیاریدا پێشانگایەك بۆ ئامێرو ئامرازە کشتوکاڵی‌یەکان لە شاری هەولێردا بکرێتەوە لەگەڵ دانانی هەزار دۆنم زەوی کشتوکاڵ لە ناحیەی بەحرەکە بۆ پرۆژەی پەرەپێدانی کشتوکاڵی دیمەکار لە ناحیەی عەنکاوە بۆ ئەوەی لە لایەن بەڕێوەبەریتی پرۆژەکەوە بۆ تاقیکردنەوەی خولی کشتوکاڵی لە بەرهەمهێنانی دانەوێڵە لۆبیاو فاسۆلیاو پاقلە بەکاربهێنرێو ئەو تاقیکردنەوەیەش بەسەر ئەو جووتیارانەدا بڵاو بکرێتەوە کە پرۆژەکە لەگەڵیاندا ڕێکەوتووە .

وەزیری حوکمی ناوخۆ چاوی بە سەرۆك دائیرەکانی هەولێر دەکەوێ

بەڕێز عدنان داود سلمان وەزیری حوکمی ناوخۆ چاوی بە سەرۆك دائیرەکانی وەزارەتەکەی کەوت لە پارێزگای هەولێرداو باسی جۆری ڕاپەڕاندنی کاروباری کرد لە لایەن دەزگاو خزمەتگوزاری‌یەکانیانەوە بۆ هاووڵاتی‌یان .

لەم چاوپێکەوتنەدا کە بەڕێز ابراهیم زەنگەنەی پارێزگاری هەولێر ئامادەی بوو وەزیری حوکمی ناوخۆ داوای ئەوەی کرد کە شێوەی ئاسایی بەکار نەهێنرێ بۆ جێبەجێ‌کردنی پرۆژەکانو ئەو دایەرانەی کە سروشتیان لە یەك دەچێ لەگەڵ یەکتریدا ڕێککەون بۆ ئەوەی خێراتر کاروبار ڕاپەڕێننو باشترین خزمەت پێشکەشی هاووڵاتی‌یان بکەن .

لەم کۆبوونەوەیەدا بڕیاری ئەوەیش درا کە پارەیەکی زیادە تەرخان بکرێ بۆ ئەو پڕۆژانەی کە بەڕێوەبەرایەتی‌ی ئاوو زێراب لە پارێزگاکەدا دەیکاو بۆ چاککردنی گەراجی ئیدارەی ناوخۆیش .

کۆڕێکی فراوان بۆ کادیرانی قوتابیانو لاوان لە دهۆکدا

یەکێتی‌ی نیشتمانی‌ی قوتابیانو لاوان لقی دهۆك کۆڕێکی فراوانی ساز کرد بۆ کادیرە قوتابیو لاوەکانی پارێزگاکە .

لەم کۆڕەدا بەڕێز انور مولود ذیبان سەرەکی یەکێتی نیشتمانی‌ی قوتابیانو لاوانی عێراق باسی ئەو نەخشانەی یەکێتی‌ی کرد کە بۆ پەرەپێدانی توانای لاوانو سوود وەرگرتن لە کاتیان بە شێوەیەکی زانستی‌یانە دانراوە .

لەم کۆڕەدا بڕیاری ئەوە درا کە چەندەها یانەی وەرزشی بکرێتەوە بۆ یەکێتیو پێشبڕکێو ئاهەنگی وەرزشی ساز بکرێ لە نێوان لیژنەکانی یەکێتی‌داو نمایشگای جۆراوجۆر بکرێتەوە بۆ هونەری تەشکیلیو سیرامیكو هەڵکۆڵین .

هەروەها بەڕێز انور مولود ذیبان سەرکردایەتی‌ی کۆبوونەوەیەکی فراوانی کرد بۆ ئەندامانی دەستەی بەڕێوەبەرانو لیژنەکانی کاروبار لە لقی نەینەوادا .

لەم کۆبوونەوەیەشدا باسی نەخشەی ئەمساڵو ئەو هۆیانە کرا کە زاڵبوون ڕابین دەکەن بەسەر کۆسپەکاندا . بەڕێز سەرەکی قوتابیانو لاوان ئەوەی دووپات کردەوە کە پێویستە چاودێری‌یەکی باشی لایەنە پەروەردەیی‌و ڕۆشنبیری‌یەکانی قوتابیانو لاوان بکرێو چالاکی‌یە زانیاریو هونەریو وەرزشی‌یەکان پەرە پێ بدرێن .

خولێکی ڕۆشنبیری بۆ کارگوزارانی دایەرە ناوەندی‌یەکانو کارگەکانی دهۆك .

٣٠ کرێکاری پیاوو ئافرەت لە کارگوزارانی دایەرە ناوەندی‌یەکانو کارگەو دەزگا بەرهەمهێنەکانی دهۆك لەو خولە ڕۆشنبیری‌یە بوونەوە کە مەڵبەندی ڕۆشنبیری یەکێتی نیقابەکانی کرێکارانی پارێزگای دهۆك ڕێکیان خستبوو .

بەشداری‌کەرەکان بە درێژایی سێ حەفتە کەلێك باسیان دەربارەی وتەکانی بەڕێز سەرەکی سەرکردە خەباتگێڕ صدام حسینو بیری شۆڕشگێڕانەی عەرەب و یاساکانی کرێکارانو خۆپاراستنی پیشەییو یاسای ئۆتۆنۆمیو ڕۆڵی کرێکاران لەم قوناغەدا بۆ باس کرا .

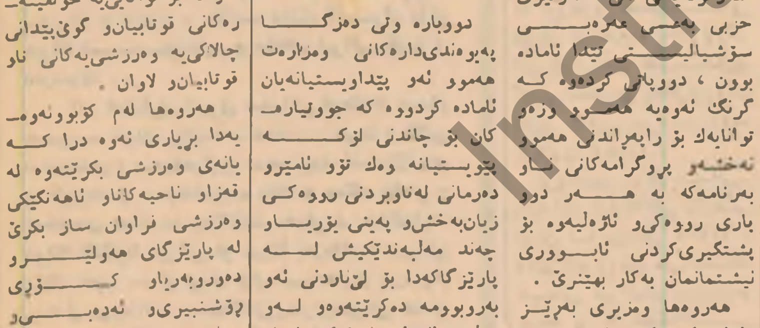

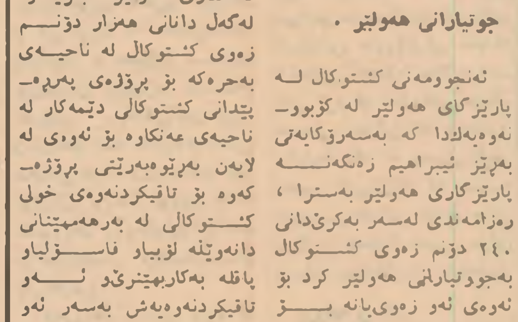

چەند وێنەیەك لە بۆردومانی دڕندانەکەی ڕژێمی خومەینی بۆسەر دیرەلوك

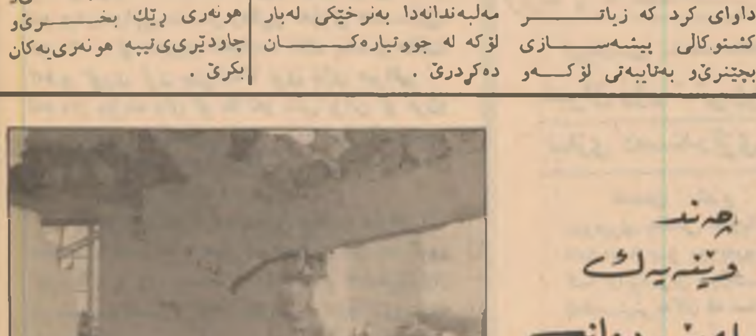

Institut Kurde de Paris

لە پێشانگای زەهرە محمددا

وەکو پێشانگای یەکەمی هونەرمەند زوهرە محمد لە کاری هێنکاریدا لەرووی ناوەڕووەکو شێوەوە باسی ئێستەی ژیانی مروو چارەسەرکردنی چەندین باری نابووری و کۆمەلایەتی و رامیاری لەشێوەی سروشتی ئەمرۆداو تویژینەوەی باری سروشت و لەدایکبوونی سەردەم و گەشانەوە چەتەرەکردنی شێوەی نابووری ...

پێشانگای زوهرەخان لە هۆلی عبدالقادر رەسام لە مۆزەخانەی نیشتمانی هونەری نوێ کرایەوە لە بەغدا لە مانگی کەلاریزاندا بۆ ماوەیەکی زۆر ، جێگای تایبەتی خۆی کردبۆوە لە ناو دلێ جەماوەری بەغداو هونەردۆستان و هونەرمەندا- ندا ئەم بەهرەمەندە تەنها کۆمەلی بەغدا دەیناسن بەلکو لە شارەکانی کوردستاندا بە هونەرمەندێکی بەناوبانگ ناسراوە ... وە لەم پێشانگایە خنجیلانەیەدا دەمانەوێت شتێک لەبارەی هونەرەکەی زوهرەخانەوە بدوێین ، وەکو بۆمان دەردەکەوێت لەم تابلۆیەیدا رەوتی ژیان و کۆمەلی مرۆڤایەتی بەرەو جیهانێکی رووناکتر نەبات .. بۆ ئەم مەبەستەش کۆمەلە مرۆڤێک ئەبنە قوربانی و لە پەرتوکی مێژووی ژیاندا ناوی ئەمری خۆیان تۆمار ئەکەن ..وەکو شێوەیەکی هونەریش رێبازێکی ریالیزمی کرتووە بۆئەم رووەوەش ئەم رێبازەی هەلبژاردوە ئەیەوێ هەموو ئادەمیزادو هونەر- دۆستێک لەناو تابلۆکانیدا بژیت و چارەسەری باری ژیانی سروشتی و دەروونی و هەلکەوتەکی بە نمونەکی رۆژانەی بکات ... وەکو ئاشکرایە لای هەموان هونەر ئەگەر رێبازێک جۆرە دەر- بڕینێک یان شێوەیەک لە شێوەکان نەبێت هونەر دۆست و هونەرمەندان ناتوانن دەری ببڕن ڕاهاتن و ڕاهێنان نەبێت ئەستۆیەکی زۆر گران دەبێت بۆ شێوەی جوانکاری و ناوەرۆکیەکە تا لەو کاتەدا هونەر پەنا دەباتە بەر شێوەی هێما ... لە دوانکەیەکی تری هونەری یەوە لە کاتێکدا

ئە هونەر دۆستێک دێت بۆ تەماشاکردنی پێشانگەی هونەرمەند کە لە سەرەتایی یەکەم تابلۆوە دەست بە توێژینەوەی دەکات بەرانبەر بە تابلۆکان وادەزانێ ئەم کارە هونەرمەندێکی پەنجا سالی ئەم کارە هونەرییەی کردووە. کە تەماشای ناوەرووکی تابلۆکان دەکەیت لەو ئاستەدا نیت کە بلێیت ئەمە کاری هونەرمەندێکی ئافرەتە کە خاوەن بیروڕایەکی سروشتی و مرۆڤایەتی و ڕێزی هەلکەوتەکی یە ... لایەنێکی تری هونەری فەرامۆش کراوە لەناو تابلۆکاندا ئەویش لایەنی فۆلکلۆری کوردی بە راستە ئێمە دەبێ ڕێژەیی مرۆڤایەتی و مرۆڤ سروشت و بەرادەیەکی زیاتر باسی بکەین ! بەلام لایەنی مێژوو ئەرکێکی گەورەی لەسەرمانە تە زیندووی بکەینەوە ... شێوەیەکی تر لە هونەرەکەی زوهرەخان ئەویش زیندەکیەکەیە کە توێژینەوە بەبالایەکی گەورە خۆی پیشان داوە لەناو تابلۆکاندا وەکو ڕێبازێکی ریالیزمی سەرەتاو پێشکەوتنی هونەرەکەی توێژینەوەیە ...وەهەر هەمان شت لە بێ توێژینە هونەرە جوانەکان زیاتر لە بەیکەرتاشیندا بەرەیەکی گەورەیی پێدەدات ..وە بۆ جوونی زوهرەخان لەهونەرەکەیدا ئەوەیە کە بەردەوام بێت لەکاری هونەریداو بتوانێت خزمەتێکی راستەقینەی میللەتەکەی بکات و کەموکوڕیەکانی هونەری پلاستیک کاری (تشکیلی)دا بپۆشێت.

ئاشتی مهدی محمد
پەیمانگای هونەرە جوانەکان

خویندەڤانی هێژا بەرکەفتی هەلبەت هندیکە هونەرە هونەر گەلەک لایین وەکی سترانا و داوەتاو نەخش و نیگار و شانو و ئەم بەرێ خودەینێ شانو تشتەک گەلەک ژێ هاتیە و ملەت تێنە ناسین بهەمی رەنگێن هونەری .

نوهەر هونەرمەندەک دەست بهونەری دکەت لەسەر دارێ شانوێ مالا هونەرمەندا یا هونەری وانان سالێت دویماهیێ بزاڤەکا هونەری

مکی ئامێدی و شانو

یادلف ئێت لدەمرا بەهدینا ونەخاسمە بزاڤا شانوگەریاو لدیف ئێ چارچوبی مەنەف جاف پێکەفتنە دگەل دەرهێنانێ شانوێ پێ گەنج کر . ئێجا وەرن پێکفە دا بزانین ئاد ئێچ سوحبەت بو مەئەت ..

پ- خو بەمناسین بو خویندەڤانا ؟؟

ب- ناڤێ من «مکی یعقوب» ئەس لسالا ١٩٦٥ێ لگەلا ئامێدیێ هاتیمە سەر دنیایێ ومن چاڤێت خو تەکرن دا شانوێ لبەرسینگێ خو ببینم ومن هەتا کوریژا سێ ئاڤنجی لەئامێدیێ بدیماهیک ئینایەو وپاشی ئەز چویمە ئاموژگا هونەریت جوان لسلێمانیێ و نهو ئەز شاگردم ل ریژا چاری ل پشکا شانوێ لئاموژگا هونەریت جوان لبەغدا ..

پ- بوچی تو چویە پشکا هونەری !!

ب- براستی دەمێ ئەز لئامێدیێ و بجیک گەلەک شانوگەری دهاتنە کرن و ماموستایێ مەیێ هونەری ئەز هەلبژادم ژبو دارێ شانوێ و داوەتاو سترانا وهەر دگوتەمن دێ تشتەک ژتە چێبیت !!و من پتر هزرو بیریێت خو ئێخستنە سەر شانوێ .

پ- توچاوا بەرێ خودە یە بزاڤا شانوگەری لدهوکێ !!

ب- روژ بورۆژێ شانو یا پێنگاڤێت ژێ هاێی دهاڤێت لدهوکێ ودەفەرێت دیێ گەلەک گەنج بەرسڤا فی تشتی دەن و ئەڤە پێنگاڤەک ژیهاتیە ..

پ- وەکو من زانی تەگەلەک شانوگەری یێت دەرهێناین وخەلاتێت ژێهاتی تەیێن وەرگرتین !!

ب- بەلێ من پشکداری کریە دکومبینا ئێکی بنا هونەری لدەفەرا ئوتونومی خوێ و شەش تیپێت شانوگەری تێدا پشک داربون و مەخەلاتێ ئێکێ ئینا بلاێ دەرهێنانێ وژدەر هێنانا من بو و بلاێت دژی ئە وەکی ئێنارێ وچلکاودیکوری و موسیقێ و ئەم بوینە ئێکەمین تیپا شانوی وجەماوەری گەلە کەیف بمەهات .ومن شانوگەر یەک دەرهێنا لبەغدا بنافێ «بوایوس قیصر» یانقیسە ڤانێ مەزن «شکسپیر»و من- دوو شانوێت دی دەرهێنان لشارێ سلێمانیێ وبناوو نیشانێت «بولیس» و «هیروشیما» وهەلبەت گەلەک جەماوەرێ زەمرا زێبوو

کەلەک دیژی لنامێدیێ و دهوکێ ..

پ- تەنهو تشتەک نوی هەیە ئانە !!

ب- بەلێ ئەز نهو یێ سێ خەلەکا تومارد ئەم بو ئێزگا کوردی ولبن ناڤێ نیشانێت کاوەێ ئاسنگەر و دێ هێنە تومارکرن ژبو جەژنا نەوروزا پیروز بناڤاهیا خودێ

پ- برایێ مکی تەریکەلا هەیە تولسەر دچی !!

ب- بەلێ و براستی شانوگەلەک رێک لێ دچن و ئەز بخود شانوێت خودا ریکا فوتابخانا «کروتوفسکی» و «ئەلکسندرین»ێ کارتینم ئەڤە بهزرا من کە ئەز دەرهێنەرێ شانوگەریمە وهەر دەرهێنەرەک ریکا خو دزانیت !!

دزانیت دێ چاوا جەماوەر ژێ رازیبیت !!

پ- تەنهو ڤەت شانوگەری هەنە بوجەماوەری !!

ب- بەلێ شانویەک من باهەی بناڤێ «ئەو مروڤێ بویەسە» ودێ تومارکەین لبازێرێ ئامێدیێ ژبو بیرهاتنا بونا سەرۆکێ فرماندار «صدام حسین»ێ و ئەندا سمێتڤێ شانوێ ئەو کەس وسێ ژوان کچن !!

پ- پەیڤا تەیادویماهین چیە !!

ب- من دڤێت تیپێت شانوگەری پتر لێ بهێن لدەفەرا کوردستانێ و پشکدار ببکەین دکومبینادا داکو شانویا کوردی جهەک هەبیت و هیڤیا سەرکەفتنێ بو هەمی کوریت ملەتێ خو دکەم یێ دەستێ خو درێژدکەن بو شانوێ ..

بەرهەڤکرنا
احسان صدیق ئامێدی

بەرنامەی «گۆڤاری هونەر»

مۆمێکی تەمەنی دەکوژێنێتەوە

زابەر عبداللە

لە سەرماو سۆلی رۆژی٢٦ کانوونی دووەمی ١٩٨٤ دەستەیەک لە برادەرانی هونەرمەندی تەلەفزیونی کەرکوک بارو بارگەیان تێکناو بە ئۆتۆمبێلەکەیان بەرەو هەولێری دێرین کەوتنە رێ. سێ هونەرمەندی ئێستک- سووک «هاشم زینل و احمدعزالدین و سعدی توفیق»بوون ،نیاز تۆمارکردنی یەکەمژبەرەی بەرنامەیەکی مزدە بەخش .. ئەویش بەرنامەی- گۆڤاری هونەر- بوو . هونەرمەندانی شارەکەشمان بە رێزو خۆشەویستی یەوە پێشوازیان لێ کردن و هۆلە بچکۆلانەکەی رۆشنبیری جەماوەریش بووە هەوارگەشایەی تۆمار کردنەکە .

هەر لە سەرەتای دەست بە تۆمارکردنی ئەم بەرنامە- یەوە کە لە ئامادەکردن و پێشکەش کردنی هونەرمەندو مامۆستا (سعدون یونس)ە ،بەلێن و بریاری ئەوە درا کە هەموو سەرمایەی بەرنامەکە سوود گەیاندن و دل خۆشی بینەرە بەر فراوانەکەی کوردستان بێت و لە پێشکەش کردنی بابەتی بەسوودو بە تام و چێژ بەو لاوە هیچ مەبەستێکی تر نەبێت. ئەوە بوو ئەلقە دوای ئەلقە هەردوو هەفتە جارێک خێزان و خانە خوێ کانی ئەم کوردەواریە بە چاکترو بە پەرۆشترەوە پێشوازیان لە بەرنامە مێوانەکەیان دەکرد و هەرە بنە بانی مالەکەیان بە شابانی هەلسوڕێنەر و پێشکەشکەر و بەشداربوونی دەزانی ، لە لایەک ووتەی ژمارە برمانائان و لە لایەکی تریش بە بابەتی شانۆیی گونجاو لەو لاشەوە لەمەر گۆرانی و مۆسیقاو هونەری تەشکیلی و فۆلکلۆر و چاپکراوە هونەرییەکانی ناو کتێبخانەی کوردی دلو دەروونی بینە- رانی ئاو دەدایەوە .. لە هەلە گونجاوەکانیش توێشووی سەفەرە پڕ لە ماندوبوون و بەلەزەتەکەیان هەلدەکرت و جارێک بەرەو شاری سلێمانی هونەرو ئەدەب بەرووەرو کەرەتێکی تر بەرەو دهۆکی سەر بە بەفرو بووکی کوردستان .. لەوێ لەگەل مامۆستایان ئەحمەد سالارو جیهاد دلپاک و حەمەرەشید هەرەس و شەمالی عەبەرەش و فەرەیدون ئارتاشی و برا هونەرمەندانی تر ، لەو لاشەوە هونەرمەندی دەنگناسک عبداللە زێرین و فۆلکلۆر پەروەر حاجی جعفر و براهونەرمەندانی تر .. لە هەولێریش بە هاوکاری و میوان گرتنی هونەرمەندان محمد تیمور و ئەسعد عەزۆ و محسن محمود خالد جوتیارو ووریا احمد و جمال هیدایەت و چەندانی تر بوونەتە فریشتەو لەشاشە بچوکەکەوە زەردەخەنەو ووتەی بەنرخیان بەم خەلک و خوایە بەخشیوە هێشتاش لە کوێبەتی ، جەماوەرو هونەرمەندانی کورد سەر بەرز بن هەگبەی بەرنامەکە پڕاو پڕەو ئومێدەئەت لە بن نەیێ .

تاقە پێشنیاریشمان بۆ مامۆستا «سعدون» ئەوەیە کەوا نامەی بینەران بە سۆزتر و بە کوورتر گرنگی پێ بدات ، چۆن لە ئەلقەکانی رابردو وەلامی نامەی هاوری- یانی بەرنامەکەی داوەتەوەلەمەودوا بە شێوەیەکی بەر- فراوان ترو هەر ئەلقەیەک گۆشەی «نامەی بینەران» فەرامۆش نەکات ، چونکە رۆژ لە دوای رۆژ ژمارەی نامەکان پتر دەبێت و هاوری- یانی بەرنامەکە لە زیادە بووندان .

دوا جار چەپکە گولی نێرگزی بەهاری ئەم کورد- ستانە بۆ خێزانی بەرنامەکەو بە هیوای تەمەن درێژی ... بەردەوامی خزمەت کردنی و هەر سەربەرزو سەرکەوتوش بێت کاروانی هونەری کوردی .

دارا حمە سەعی و وتووێژێکی هونەری

بورهان هەژار

– لە مێژە خولیای نووسین و رەخنەو لێکۆلینەوە دەربارەی هونەری شێوەکاری ، کەوتۆتە کەلەمو رۆژ لە دوای رۆژ زیاتر ئامەزرۆی دەبم و سەودا سەریم لەگەلیدا پتەو دەبێت ...

ئەم خولیاو ئارەزووە ، بۆتە هاورێی گیانی بەگیانی هونەرو سووکە شلەقاندنی و تام و چێژ پێدان بە هەنگاونان لە سەرەتاوە دەرگاکانی ئەو جیهانە بەر فراوانەی ئاسۆی هونەر ... لەگەل ئەوەشدا خۆی لە خۆیدا راستەوخۆ دەبێتە نزیک بوونەوەی خوێنەرو رۆشنبیری کورد لە زانیاری هونەری شێوەکاری ...! زۆرجار لە رێگای چاوپێکەوتن و دەمەتەقێ و وتووێژی هونەریدا روو دەدات .. ئەهەندێ شت یا خود زانیاری دەربارەی شێوازو ئایدۆلۆژی و ...هتد روون بکرێتەوە سەرەڕای ئەمانەش ئەچی دەبینین زۆربەی هونەرمەندانی بەتواناو سەلیقەی میللەتەکمان ، بەرامبەر بە خوێنەرو جەماوە ئەمۆ کەم ناسراوون .. یاخود زۆر بەکەمی دەربارەی ئاستی زانیاری هونەری و راو بۆچوونیان دەبیسترێ ..

لەڕاستیدا وام بەچاک زانی لە دیدەنی یەکدا لە پەیمانگای هونەرە جوانەکانی سلێمانی چاومان بە هونەرمەندی بەیکەر سازی جیهانی کاک (دارا حمە سەعی) کەوت و پاش چەند ساتێ ، کەوتینە دەمەتەقێ دەربارەی هەندێ راو بۆچوون لەکاری هونەری شێوەکاری کوردی .. لەوانەیە زۆربەمان ناوی هونەرمەندمان بیستبێ و تارادەیەک سووکە شارەزای یەکمان بەرامبەری پەیدا کردبێ و ئێمەش نامانەوێ لێرەدا . لەسەر پێناسینی هونەرمەند بڕۆین و لە ناوەڕۆکی باسەکەمان بچینە دەرەوە .. بەلکە دەمانەوێ راستەوخۆ دەرگای گفتوگۆ بخەینە سەر پشت و چەند پرسیارێک ئاراستەی هونەرمەند (دارا) بکەین و باروودۆخێکی هونەری بسازێنین ..!

پ- کەواتە وای بەباشی دەزانیین بەڕێزتان سەرەتایەک لە مێژووی هونەری خۆت بۆ خوێنەران باس بکەیت ..

ئەوەی ڕاستی بێ و گومانی لێ ناکرێ لەبیرمە کە مندال بووم لە تەمەنی (١٢) سالی و بەرەو ژوور ، لەگەل هەندێ هاوڕێی منداڵیتی ئەو سەردەمەمدا کە دەچووینە بازاڕو بەلای سینەماکاندا ، ڕەت دەبووین .. دیمەنی ئەو نیگارانەی لەسەر سینەماکان دەمبینین زۆر کاریان تێدەکردم و سەرنجیان ڕادەکێشام .. واتە وێنەی بروباگەندەی (ئیدی) فلیمی سینەما ..

بێگومان بەلامەوە شتێکی جوان و سەیر بوون کە چەند جار ڕووبەڕوویان دەبوومەوە ، دەیان هەژاندم و سەرنجیان ڕادەکێشام و ئامەزرۆیم لەگەل نیگار کێشان زیاتر ئەبوو ..

منیش کە پاشان دەگەڕامەوە بۆ مالەوە لەبەر ئەو ئارەزوو چێژە جیم بە خەیالدا بهاتایە وێنەیم دەکێشا .. ئەمە وەک سەرەتایەکی سادەی خولیام لەنیگاردا .. بەلام خولیاو ئارەزووی تەواوەتیم لەگەل نیگار کێشان و کاری هونەریدا دەگەڕێتەوە بۆ ئەو سالەی لە ئەکادیمیا وەرگیرام و بەرەو پاش ...!

پ- چۆنیەتی خولیات لە هەلبژاردنی کاری هەلکولین ..؟!

لەوانەیە خولیاو ڕووکردنە کاری هەلکەنین لە هونەرەکەمدا بە پێچەوانەی خولیای کەسانی ترەوە بێت .. کەماوەیەکی زۆرتر بەر لەوەی لەم بەشەدا سەقامگیربین ، خەریکبین و بناغەیەکی ساکار یا بەهێزتریان هەبێت .. کاتێ خۆی کە لە پۆلی یەک دەرچووم بۆ دوو بەشەکان جیا دەکرانەوە .. واتە هەریەکەو بەشی تایبەتکاری خۆی (اختصاص). وەک بەشی نیگار ، هەلکولین ، گۆزەکاری ...

لە ڕاستیدا خۆم مەیلی هەلکولینم نەبوو ، هێندەی زیاتر ئارەزووم لە نیگار .. بەلام کاتێ خۆی یادی بەخێر هونەرمەند (محمد غنی حکمت) بە زۆر بەلێ کرتم و ووتی ئەبێ تۆ بێیتە بەشی پەیکەر تاشی و هەلکولین ... هەر چەندە لە سەرەتادا پێم خۆش نەبوو بچمە ئەم بەشەو ڕووبکەمە هەلکولین ، چونکە زیاتر ئامەزرو و ئارەزووی فلچەو ڕەنگم دەکرد ... ئەوەش ماوەیەک بوو تا ڕاهاتم و مامەلەو سەودا سەریم لەگەل قوڕو بۆرەکەو ..هتد پتەو تر کرد ..!

پ- بەزۆری لە بەرهەمی پەیکەرو هەلکولینەکانتدا ، کاری ڕیلیف بەر چاو دەکەون ..؟!

گومانی تێدا نیە کە چەند هۆیەک کاری تێکردووم لە گرنگی دان بەکاری ڕیلیف .. بۆ نمونە .

١ – ئارەزوومەندی و خولیام لە نیگاری خامەو هێلکاری (تخطیط) کە لەگەل کاری ڕیلیفدا لەیەک گۆشەو بنکەی هونەریدا دەخولێنەوە کە ئاستی بینین و تێڕوانینیان یەکەو هەردووکیان لەیەک ماوە وە (بعد) دەردەکەون .. بێ زیادەڕۆیی هەر ئەمەشە کە تارادەیەک ئاسکی و جوانی و ووردەکاری لەفۆرمێکی هونەریدا بەڕیلیف و نیگارە هێلکاریەکانمەوە دەنەخشرێن ..!

٢ – ئارەزووم بەرامبەر بەکاری مەدالیا بەسیفەتێ کە لە ئیتالیا بووم سەبارەت بە کارێکردنی جۆریەتی و ڕەنگینی ئەو شێوازە لە بەرهەمی هەلکولیندا .. کە ئەمەش پەیوەندیەکی ڕاستەوخۆی تایبەتی هەیە بە ناوەڕۆکی بابەتەکانەوە .

پ- وەک خۆشتان دەزانن ، کاری پەیکەر سازی و هەلکولین لەنێو هونەرەکەماندا هەژارە ..؟!

خۆی لە ڕاستیدا نەک هەر ئەم بەشە هونەرییە بەلکە سەرتاپا هونەری شێوەکاری کوردی بە گشت بەشەکانیەوە هەژارەو هێشتا ساوایەو لە چەندێتی و چۆنیەتیدا یەک ناگرنەوەو تەنانەت ناسنامەی خۆی لەکۆل نەکرتووەو نەگەیشتۆتە ترۆپکی تەقینەوە..

بروانە ل ١١

فیلمۆلۆجیا

ئینتوگراف :
ئەو ئامێرەیە کە ئەدیسون لە هەولدانەکانی یەکەمیا بۆ تۆمارکردنی جولانەوەو پیشاندانی لە فلیمدا دای هێنا ئەم ئامێرە (٤٨) وێنە (فریم) لە چرکەیەکدا پیشان ئەدا . بە جولانەوەیەکی بەردەوام و بە بێ ڕاوەستان بەلام چاوی بینەر لە پیشاندانی ئامێرە سینەماییەکانی ئەدەمەسایەوە ئێستا ٢٤ وێنە (فریم) لە چرکەیەکدا پیشان ئەدەن .

کنیتوفون :
بە هەولدانەکانی سەرەتایی دانەرێ بۆ کۆکردنەوەی وێنە و دەنگ لە سالی ١٨٩٤و ئەندازیار راف و جامون دایان هێنا . بۆ کۆکردنەوەیەک لە نێوان ئامێری ئینتوسکوپ و فوتوگراف .
بەلام یەک نەگرتنی دەنگ و وێنەبوە هۆی سەرنەکەوتنی ئەم هەولدانە .

کینتوسکوپ :
بریتیە لەو ئامێرەی کە تۆماس ئەدیسون لە سالی ١٨٩١ دای هێنا بۆ پیشاندانی وێنەی فوتوگرافی جولاوە لەسەر شەریتی سلیولۆید تۆمار کراوەو لە هەردو لاوە کونکداوەو (٥٠)پێ درێژە تەنها یەک کەسی ئەتوانێ ببینێ ئەمیش لە نێوان کەلێنی تایبەتی کە بۆ چاو تەرخان کراوە .
فلیمی بەکار هێنراوی ئەمرۆ لە فلیمی ئەدیسون ئەچێ لە ئامێری کنیتوسکوپدا کە بە کاری ئەهێنا ، ئەم ئامێرە دەورێکی دیاری لە پیشەسازی سینەمادا دیوە.

سینەمای بازنەیی
سرکلوراما
رێگایەکی وێنەگرتن و پیشاندانی سینەماییە لە یەکێتی سۆڤێت داهێنراوە بە ١١ کامیرا لە بواری بنینی ٣٦٠ پلەدا وێنەی ئەگیرێ.
فلیمەکانیش لە هۆلێکی بازنەیی پیشان ئەدا تە ١١ شاشە لەسەر دیوارەکانیا چەسپاوە لەگەل ١١ ئامێری پیشاندان .

سرکراما :
سیتەمی پیشاندانی سینەماییە والت دزنی لە

بروانە ل ١١

بەختیار سیامەنسوری

لەبەر ڕووناکی وتە بەنرخەکەی

سەرەکی فەرماندە صدام حسیندا

لە ١٩٨٦/١/١٥ دا

نیشتمان پەروەر لە نێوان

ئەرک و مافدا

نووسینی ■ عبدالله عباس ■

ڕۆژی ١٩٨٦/١/١٥ ، سەرکردەی گەلی عیراقی مەزن صدام حسین لەکاتی بەخشینی نیشانەی ڕافدین و مەدالیای ئازایەتیدا بە دەستەیەک لەو پاڵەوانانەی تەقەللای نموونەییان دا لە هاوکاریکردنی هێزە چەکدارەکانماندا دژی دەستدرێژی دوژمنی ئێرانی ، وتەیەکی گرنگی ئاراستە کرد ، لە ماوەیەوە ، جارێکی‌تر سەلماندی کە گەل ، بنەڕەتی هەموو شتەو هەموو تەقەللاو بەخشش دەبێ بڕژێتە ڕێژنەی خزمەتی گەل و « گەل هەمووی پاڵەوانە(١) »و ئەو داستانە نموونەییە گەورانەی ماوەی شەش ساڵە لە بەرەنگار بوونەوەی دەستدرێژی نارەوای دوژمنی ئێراندا تۆمار دەکرێن بەڵگەی پاڵەوانی و سەربەرزی و خۆراگرتنی بێ‌وێنەی گەلی عیراقە ، گشت گەلی عیراق بە عەرەب و کورد و کەمایەتیەکانیەوە ، ئەو جەنگاوەرە مەردەی لە سەنگەرەکانی هەرە پێشەوەی بەرەنگاربوونەوەی دوژمندا وەستاوە ، ڕۆڵەی ئەم گەلە مەزنەیە کە ڕانەهاتووە بتوانێ **« بخەواتو بخواتەوەو بنوێ(٢) »** و کەچی خاکی داگیرکراوبێ ، لەبەر ئەوە ، جەنگاوەری عیراقی بۆیە ئەو نموونە بەرزەی **(هەموو شەرافەتمەندێک لە عیراقدا ، قەرزاری هەر گوللەیەکی شەرافەتمەندە کە وەک پێویست بۆ بەرگری لە خاک و بیروباوەڕ ئاراستە دەکرێ)(٣) .**

سەرەکی فەرماندە لە وتە بەنرخەکانیا کە ڕووناکی ڕێگای ڕەوتی عیراقی مەزنە ، مانا بەهادارەکانی پەروەردەی مرۆڤی نوێی عیراقی نموونەیی ڕوو و میشک و باوەڕ کراوە دووپات دەکاتەوە ، لەبەر ڕووناکی ئەم ئاراستە کردنە بەهادارانەی سەرکردەدا **(عیراقییەکان بە عەرەبو کوردییانەوە ، سەربەرزییان تەنیا بۆ خۆیان دروست ناکەن ، بەڵکو ڕێگای تێکەڵ بوونی فراوان لە بەهای مرۆڤایەتیدا دەکەنەوە ، لەنێوان عیراقی و نێوان ڕۆڵەکانی نەتەوەی عەرەبدا و بەڵکو لەنێوان هەموو مرۆڤایەتیدا ، ڕێگا لەسەر بەهای نوێ لە پەیوەندی نێوان گەلانداو پەیوەندی نێوان نەتەوەکان و پاراستنی شەرافەتمەندی و خاک و بیروباوەڕ)(٤) .**

لە ماوەی شەش ساڵی جەنگی ڕەواماندا لە بەرەنگاربوونەوەی ئەو گەردەلولە زەردەی لە ئێرانەوە هەڵی کردوو نیازی هەڵتەکاندی ئەو بەها پیرۆزانە بوو کە شۆڕش و باوەڕی سەرکردە لەگیانی گەلی عیراقدا خستیەوە کار ، لەبەر ڕووناکی باوەڕی سەرکردەدا بە پێچەوانەی خەون و ئاواتەکانی دوژمنەوە ، ئەو بەها پیرۆزانە نەک هەر کەوتنەوە کارو دەوری گەورەیان گێڕا لە بەرەنگار بوونەوەی دوژمندا ، بەڵکو فراوانترو پیرۆزتر بوون و عیراقییەکان هەموویان بوونە پاڵەوانی مەیدانی بەرگری لێ‌کردنی و لە ئەنجامدا بەرگریکردن لە سەربەرزی و مێژوو و بوون و باوەڕیان .

عیراقییەکان ، لەمانای هەرە ڕاستی نیشتمان پەروەری گەیشتن بە یەکسانی هەڵس و کەوت کردنیان لەگەڵ ئەرک و مافەکانیاندا لە نیشتمانە مەزنەکەیاندا کە عیراقە ، هەروەک سەرکردە لە وتەیەکی تری بەنرخیا دووپاتی کردەوە (هیچ کەسێ ، هیچی بەسەر عیراقەوە نییە ، نابێت ، ئەگەر لە دەرەوەی سوودی سەربەرزی عیراقدا بیر بکاتەوە) ... ڕاسپاردەو ئامۆژگارییەکانی سەرکردەمان ڕاسپاردەو ئامۆژگاری « حاکم » نییە بۆ گەلەکەی بەڵکو بیرکردنەوەو ئاڕاستەکردنە لەناو گەلەوە لە پێناوی سوودی هەرە بەرزی گەلدا کە پاراستنی سەربەرزی و سەربەخۆیی گەل و نیشتمانە لەبەر ئەوە دەبینین عیراقییەکان پێشبڕکێی مەردانە دەکەن لە بەخشش و قوربانیداناو ئەوەتە لە شەشەم ساڵی شەڕدا گەورەترین داستانی ئازایەتی تۆماردەکەن و بێ‌چەک دەچنە بەرەکانی جەنگ و باربووی هێزی چەکدار دەکەن و گەورەترین بەستی پتەو بەرووی دوژمندا دروست دەکەن .

ئەم عیراقە نوێیەو عیراقی پەروەردە بوو لەبەر ڕووناکی ئەم بەها پیرۆزانەدا ، حەقی خۆیەتی ئەو بەڕێ شانازی بە تواناو بیروباوەڕو ئازایەتی خۆیەوە بکات ، بەڵام شانازی وەک سەرکردە ولی گەلی عیراق ناگەیەنێتە ڕادەی لەخۆبایی بوون و لەرزین لەسەر ئەو بیروباوەڕی گەیاندویەتیە لوتکەو ئەمەیە واڵاتەکەمانی گەیاندە ڕۆژی .. هەرگیز خۆری لێ ئاوانەبێ و گەلەکەمانی گەیاندە لوتکەیەک هەمیشە سەری بەرز بێ .

— ماویەتی —

● پەراوێزەکان :
(١ و ٢ و ٣ و ٤) لە دەقی وتە بەنرخەکەی سەرەکی فەرماندەوە کە لە ١٩٨٦/١/١٥ دا ئاراستەی کرد .

لەبەر ڕۆشنایی وتـە مێژووییەکەی سەرکردەی گەل ـ صدام حسین ـ خوا بیپارێزێ :

چیای ئاگر

جمال احمد

لە هەموو بۆنەیەکدا ، کاتێک ڕابەری کاروانی عیراقی مەزن صدام حسین ئەدوێت ، پەنجە دەخاتە سەر گەلێک لایەنی مێژوویی و نیشتمانی و جیرۆکی ـ ئەو پاڵەوانانەی بێ وێنەیە کە مرۆڤی عیراقی تێیدا دەژیت. لە ڕوو بەڕووبوونی ئەو بایە زەردەی لە ئێرانی خومەینیەوە دێت و بڕە لە قین و دلڕەشی ڕژێمی ڕەگەزپەرست ...ئەو لایەنە دیارانەی کە سەرەکی فەرماندە صدام حسین لەووتە مێژووییەکەی دا بۆ یادی سوپای دلێرمان دەست‌نیشان‌کرد ، دووپات کردنەوەی نیازی پاکی عیراق بوو بەرامبەر بە گەلانی ئێران کە ڕژێم خۆی بەسەردا سەپاندوون ...

ئەمەش شتێکی نوێ نیە بەرامبەر بە ڕۆڵەیەکی بەوەفای وەک صدام حسین ، کە بەو دڵە پڕ بەزەیییە زیاتر لە جارێک لە نامەکانی‌دا بۆ گەلانی ئێران ڕوونی کردەوە ، کە عیراق ناچاربو بە جەنگ ، کە مانای بەرگری کردنە لە مێژوو و مافی ڕەوامان ... بەردەوام بوونی جەنگ لە لایەن دەسەڵاتدارە دڵ بۆ گەنیەکانی ئێران ، هیچ ئەنجامێک ناداتە دەستەوە جگە لە ڕووخان و ماڵ وێرانی ؛ ئەمەش تەنیا قسەنیە ، بەڵکو ڕاستی‌یە.. ماوەی ئەم شەش ساڵەی جەنگیش دووپاتی ئەوەی کردەوە کە ئێران لە بەردەوام بوونی شەڕ هیچ نادوورێتەوە جگە لە مل‌شکاندنی گەلانی ئێران کە دووچاری ڕووخان بوون و بەزۆر دەنێردرێنە بەرەکانی جەنگەوەو لە هەموو دەست درێژییەکیاندا بۆ عیراق بە هەناسە ساردی دەگەڕێنەوە .

ئەگەر دوای ئەو ماوەیەی شەڕ ، بە لاپەڕەی جەنگدا بچینەوەو ، وە لەبەر تیشکی وتـە مێژووییەکەی سەرکردەی گەل ، دەبینین ، باری ئابووری و سەربازی لە ئێراندا لەڕووخاندایە ....

بە پێچەوانەی عیراق کە جەنگ و بنیاتنان لەگەڵ یەکتردا یەکتریان گرتەوە... چونکە جەنگ بەلای عیراقەوە شکستی نەبوو .. بەڵکو بەردەوام بوونی هەموو هۆیەکی پێشکەوتن لەگەڵی‌دا هاوجووت بوو ، تەنانەت ئابووری ـاق لە گەشانەوە نەکەوت و ساڵانی دا هاتووش باری ئابووری عیراق زیاتر دەگەشێتەوە ... جەنگ لە عیراقدا گەلێک دیاردەی نوێی هێنایە کایەوە .. کە لە هەموویان دیارتر دروست بوون و دەرکەوتنی گیانی هاوونیشتمانی عیراقیەکان بو ...

هەروەها کۆبوونەوەیان لە دەوری سەرکردەی لێهاتوو. لێرەوە ... وە لەو پەڕی بە هێزی ، سەرکردەی گەل داوای ئاشتی خوازی دووپات دەکردەوە ...

ئەگەرچی ئێرانی کۆمرا.. ئەم هەڵوێستەی عیراق بەلاوازی ئێدەگات ، هەروەکو بەم عەقڵە ووشکە ماوەی شەش ساڵە ئێران بەرەو لافاوی خوێن و بەندیخانە دەبات ...

ڕۆڵە شەرەفمەندەکانی ئێران .. وە لەگەڵیاندا هەمو و مرۆڤێکی دڵسۆز لە سەرانسەری دنیادا بانگی ئازادی دەدەن لە پێناو سەرکوتکردنی ڕژێمی ئێران ، ئەمەشیان هەر خەونێک نیە لەلایەن ڕۆڵەکانی ئێران ، بەڵکو ڕۆژێک دادێت دەبێتە ڕاستییەک ، ئەو کاتەش عەمامە لە سەرەکان بەسەر شۆڕی ئێران جێدێڵن .. یان لە خوێنی خۆیان دەگەوزن ..

ووڵاتی مەزنی عیراق ، «چیای ئاگرە» ... ئەو چیایە سەرکەشەی کە سەرکردەی گەل ناوی نا .. ئەو چیایە هەرە بەرزەی بووە بە سەنگەری جەنگاوەرە دلێرەکان ... لە هەمان کاتیشدا گۆڕستانی کورتە باڵاکانی ئێران .. .

ڕژێمی حکومەتی یان حاکمییەتی تیرۆر!!

ئەنجومەنی گشتی نەتەوە یەکگرتووەکان سەرئەنجام بە بڵاوکردنەوەی بڕیارنامەیەک بەزۆرایەتی دەنگ ، ڕژێمی ئێرانـی بەتۆمەی «پێشێل کردنی مافی‌ڕەوای مرۆڤ» ، مەحکوم کرد .

کیومرث نیکرفتار

ڕۆژی هەینی ١٣ی مانگی دیسامبر (کانونـی یەکەم)ی ١٩٨٥ـ زۆرایەتی ٥٢ دەنگی لایەنگر ، چارەنووسی ئەو بڕیارنامەیەی روون کردەوە کە تیایدا «ڕژێمی ئێران» بە بەڵگەی ئاشکراو باوڕ پێکراو تۆمەی ئەوەی لێ درابوو کە مافی ڕەوای مرۆڤی بۆماوەی حەوت ساڵی ڕابوردو لە ئێرانـدا خستوەتە ژێرپێ و پێشێلی کردوە .

نوێنەرانی زۆربەی نەتەوەکان کە لەوانەن : یەکێتی‌سۆڤیەتی ، ئەمەریکا ، فەرەنسە ، بەریتانیا ، کەنەدا ئوسترالیاو ... دەنگی دژبەرژێمی ئێرانـیان دا .

ڕژێمی خومەینی لەماوەی حەوت ساڵی ڕابوردودا ، دەیان هەزار کەس لەگەلانی ئێرانـی خستوەتە بەرتۆمەی نارەواو ، بێ‌تاوان و بێ‌سوچ و گوناهێکی دیاری گوللە بارانی کردون و ، لەسێدارەی داون و ،لەژێر ئەشکەنجەو ئازاردا کوشتونی کەزۆربەی ئەم کوشتن و بڕینانە لەساڵانی ئەوەڵی دەسەڵاتداری ڕژێمدا ،ئاشکرابوەو ، لەبەرچاوانی هەموان .

تەنها ئا لەم یەکـ دووساڵی دواییەدایە کە ڕژێم تێکۆشیوە زۆرتر بکوژێ و لە بەندیخاو ئەشکەنجەیدا ، بەڵام هیچکۆنە هەواڵێ لەم بابەتانەوە لەڕێگای دام‌ودەزگای خۆیەوە تابۆی بکرێ ، بڵاو نەکاتەوە .

خومەینی ٦ ساڵ لەمەوبێش رووی‌کردە پاسدارو کۆمەیتەچی یەکانی خۆی و بەئاشکرا فتوای‌دەرکرد کە : «ئەوانەی لەگەڵ ئێمەدانین ، دژبەئێمەن . کە ـوابوو ئەمانەتان لەهەرکوێ بەرچاوان کەوت ، بیان‌کوژن چونکە ئەمانە دژبەئیسلامن !» بەم جۆرە دادپەروەری لە ئێرانـی ژێردەسەڵاتی ئاخوندەکانا ،بەتەواوی واتای بوونی خۆی لەدەستدا کە ناوی‌وێشەڵانی چاکتر لـێ ئەگونجا ئاوڵاتێکی دارندەی پاساو دادپەروەری !

فتواکەی خومەینی بوو بەهۆی ئەوەی کە ئاخوندە پیاوکوژەکانی وەکو «خەلخالی» ، «لاجوەردی» ، «ڕەیشەهری» و هەزاران ئاخوندو ، پاسدارو کۆمەیتەچی‌ی خومەینی کە لەناوشارو لادێکانی ئێرانـدا بڵاوەیان کردبوو ، دەیان هەزار ژن‌وپیاوو ، کوڕوکچ، مامۆستاو پزیشک و قوتابی‌و پارێزەرو ڕۆشنبیرو هەر کەسێ‌بایەخێکی ئەوتۆی‌هەبوو ،تەنها لەبەر ئەوەی کەسەریان بۆئەوان نەئەنواند ، بگرن و لەبەندیخانە نجەن و ،لەسێدارەبدەن و تۆمەی نارەوای کۆفرو بێدینی‌یان لێ‌هەڵواسن و ، لەژێر ناوونیشانی ریاکارانەی (محاربە لەگەڵ‌خوا و مفسد فی الارض) دا ،بەبێ داوەری بەسوک و ئاسان بیانکەن بەئامانجی گوللەی پاسدارانی ژـ٣ لەدەست .

پاش ئەوەی کەهەموو دەوڵەتان و گەلانی‌جیهان هەقیقەت و ناوەرۆکی ڕژێمی خومینی‌یان بۆ دەرکەوت ، ئیتر شیاوی ئەوە نەبوو دونیا زیاتر لەمە دان بەجەرگـی خۆیابنێ و ، لێوە کرۆجە بکاو ،لە ئاستی ئەو هەمو ستەم کردەوە نارەوایانەدا کە ڕژێمی خومەینی دەربارەی گەلانی ئێرانـی نواندوەو ، ئەنوێنێ ،چاوبقوچێ !

ڕژێمی خومەینی بە پێی بەڵگەی حازرو ئامادەو بڵاوکراوەی باوڕ پێکراو تەنها لەماوەی ٥ ساڵی ئەوەلی حوکمڕەوایی‌دا ، ٥٠ هەزار کەسی لە گەلانی ئێران ، بەئاشکرا لەسێدارە داون.

زیاتر لە ٥٠٠ هەزارکەسی بەتۆمەی سیاسی خستونەتە ناو بەندیخانەکانەوە .ژمارەی بەندییە سیاسییەکانی ئێران لەماوەی ئەم حەوت ساڵەدا، مەعەدەل ڕەقەمێ لەنێوان ١٤٠ تا ١٥٠ هەزارکەس بون کە ئێستاش هەر ئەم ژمارەیە لەبەندیخانەکانی ئێرانـدا هەن و، لەژێر ئازارو ئەشکەنجەدا ئەژین و ستەمی نارەوایان لێ‌ئەکرێت .زۆربەی ئەوانەی کە پاش ماوەیەک، لەبەندیخانەکانی خومەینی‌دا دێنەدەرەوە ، کوێرو کەڕ وئیفلیج و ، دەستوپێ براوو شکاون و ، بیروهۆش لەدەستداو !

بەرهەڵستکارانی ڕژێمی ئێران بەڵام ، سەرەنجام توانیان بەهۆی بەڵگە جۆربەجۆرەکانی باوڕپێکراو هەموی ئەم‌کردەوە دژبە مرۆڤانەی ڕژێمی خومەینی ، بە ئەنجومەنی گشتی نەتەوە یەکگرتوەکان بسەلمێنن .

ئەوە بوو ڕژێمی خومەینی بەکەمجار لەلایەن ڕێکخراوی بەخشینی جیهانی‌یەوەو پاشان لەلایەن ئەنجومەنی گشتی نەتەوە ـ یەکگرتوەکانەوە بەتۆلەی ئەوکردەوە ستەمکارانەو دژ بە مرۆڤانە، مەحکوم کرا .

پێویستە بوترێ کە بێجگە لەمانەش پارلمانی ئوروپا ، ڕێکخراوی بەخشینی جیهانی لقی ئینگلیز ،پارلمانی سۆئد وە زۆربەی ڕێکخراوەکانی تری لایەنگری مافی مرۆڤ ، هەرکام بەگوێرە وبەش بە مالی خۆیان ڕژێمی خومەینی‌یان مەحکوم کردوە.

کۆتایی

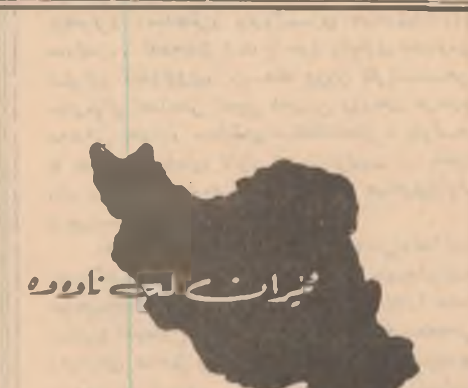

فؤاد حسین

وا دیارە زنجیرەی تەقینەوەکان کە بەردەوام لە گشت جێگاو ناوچە گرنگەکانی تاران و شارەکانی تری ئێراندا دەبێت هەرگیز کۆتاییان نییە .. هەرچەند ڕژێمی خەلەفاو هەوڵ و کۆشش بەردەوام دەدات بۆ ئەوەی شوێنەوارەکانیان بپۆشێت و تاریکی بخاتە سەریان و زیانەکانیان ئاشکرا نەکات ، کە ئێجگار زۆرن چ لە کەسان و چ لە ماڵات .. !!

ئەژماردنە ڕەسمیەکانی ڕژێم دەڵێن تەنها بەشی تاران لەم تەقینەوانەیانە « ١٣ » تەقینەوە بوە لە ماوەی ساڵی ڕابوردوودا ئەمە بێگومان لە ڕاستیدا چارەکێکی ئەژماردنەکە دەکات ..

ئەگەریش وابێتن ، جا شارێک کە پایتەخت بێت بەم جۆرە ئاژاوەو تەقینەوەی تیادا ڕوو بدات ، جا حاڵی شارەکانی تری کیشوەرەکەیان چۆن دەبێت ..

ئەمە چی دەگەیەنێت !؟

بێگومان ئەمە ئەوە دەردەخات تا چ ڕادەیەک جوڵان و چالاکیی بەرهەڵستکاران و ئەو دەستەو کۆمەڵانەیە کە دژی ئاخوندەکان دەوەستن چەند زۆرن و چەند بەکارن و چەند ڕقیان لە دەستەودایەرەی بیری جەنجاڵ و بێمێشکن ، چەند تینووی خوێنی درندە خومەینین .. !!

دیسان ئەوەشمان بۆ ئاشکرا دەکات تا چ ڕادەیەک دژی بەردەوامبوونی جەنگەکە دەوەستن چونکە لە هەر خۆپیشاندانێکیاندا دوو دروشم هەمیشە دووبارە دەبێتەوە . یەکێکیان **داوای مردنی** ئەمانی خومەینی‌یە ئەویشیان هاوارکردنە بۆ وەستاندنی جەنگە نارەواکەی خومەینی کە بە ناحەق بەسەر عیراقدا سەپاندوویەتی ..

ئەنجامی تەقینەوەکان شتێکی کەشمان بێ‌بەخشیون ئەویش ترس و لەرزی خومەینی و تاقمە بێ‌مێشکەکەیە لەم ڕووداوو کارەساتانە ، چونکە بە باشی گەیشتوونەتە ڕاستیەک ئەویش نزیک‌بوونی کۆتاییان بەدەست جەماوەری بەرهەڵستکاراندا .. بەڵام لە هەموویان زیاتر کە ترسی کوشندەی نیشتبێتە دڵ خومەینی‌یە .. کە ماوەیەکە ڕۆژی بەچاو نەبینیوەو ماڵەکەی کردۆتە بەندیخانەو خۆی تیادا بەند کردووە .. بەڵام ئایا تا کەی .. ؟

ئەوەی لە ئێراندا ڕوودەدات ئەوە دەردەخەن کە هەرگیز قازانجی خومەینی تیایاندا نییە .. جا هیچ چارەسەرێک بۆ خومەینی نەماوە .. جگە لە ڕاکردن نەبێت ، لە ئێراندا هەڵبێت .. پێش ئەوەی ئێرانیەکان بە قاچ بیتلیقێنن .. !!

لەگەڵ بەڕێز ئەمینداری کشت وکاڵ و چارەسەرکردنی کشت وکاڵ

هەنگاوی پێشکەوتوو لە

کەرتی کشت و کاڵدا

ئەمینداریتی گشتیی کشتوکاڵو چارەسەرکردنی کشتوکاڵ ، هەر لە ڕۆژی دامەزراندنیەوە ، بەردەوامە لە بەجێهێنانی نەخشەی بەرووبومی کشتوکاڵی لە ناوچەی کوردستاندا ، لەمەشدا ، سەراپای داموو دەزگا کشتوکاڵیەکان بەشدارن ، ساڵ بە ساڵیش نەخشەکە بەرەو زیاتر گەشەسەندنو پەرەپێدان دەڕوات ...

لە ساڵی ڕابردوودا ئەمینداریتی گەلێک هەنگاوی ناوەو ئێستا دەستکراوە بە کۆشش کردن بۆ بەجێ هێنانی پلانو نەخشەی ساڵی نوێ ...

لە چاوپێکەوتنێکدا ، لەگەڵ بەڕێز دوکتۆر حمید محمد سعید دیارترین ئەو دەستکەوتانەمان بەسەر کردەوە ...

بەڕێزی لە سەرەتادا وتی : هەموو ساڵێک ، ئەم ئەمینداریتیە پێشکەوتنێکی تەواو دەبینێ لە ڕووی بەرهەمو بەرووبومی کشتوکاڵیو پشتگیری کردنی کەرتی کشتوکاڵی بە زامن کردنی هۆی زانستیو ئامێری کشتوکاڵ کە کاری کردۆتە سەر بەرەو پێشەوە بردنی پرۆژەی کشتوکاڵیو سەرکەوتنێکی تەواومان لە بەکارهێنانی ئامێری کشتوکاڵو ڕێو شوێن بەپێ کاریو بابەتی تری کشتوکاڵی وەدی هێناوە ..

● **تکایە دیارترین ئەو نەخشەیەمان بۆ ڕوون کەیتەوە کە بەدی هاتووە ؟!**

— پێش هەموو شتێ دەتوانم بڵێم ئەساڵی ڕابردوو تەواوی ئەو نەخشەیەمان بەجێ هێنا کە داندرابوو ، واتە لە ١٠٠٪ ، بەڵکو لە هەندێ بەرووبوومدا لەو ڕادەیەش تێپەڕی کردووە ، بێ گومان نەخشەکە ، بریتی بوو لە ملیۆنو ٦٨١ هەزارو ٢٩٤ دۆنم زەوی کە ڕادەی چاندنەکەی ٧١٩ هەزارو ١٤٥ دۆنمی گەنم لە هەولێرو ٢٢٩ هەزارو ٤٥٥ دۆنم لە دهۆکو ٧٣٢ هەزارو ٦٩٤ دۆنم لە سلێمانی گرتەوە ... بەڵام جۆ ، ڕادەی ٨٩٥ هەزارو ٥٢ دۆنم ، کەچی ڕادەی تێکڕای بەرووبوومی چاندراوی زستانە بریتی بوو لە ملیۆنو ٦١ هەزارو ٤٥ دۆنم .. بەڵام بە ڕووبوومی چاندراوی هاوینە کەیشتە ٢١١ هەزارو ٦٤٣ دۆنم بە ڕادەی ١٠٠٪ بەجێ هاتووە .... تووتن لە نەخشەکەدا گەیشتۆتە ڕادەی ٨٨ هەزارو ٩٤٩ دۆنم کە بێگومان هەر سێ پارێزگای ناوچەی کوردستان دەگرێتەوە ...

لە سەرێکی ترەوە ، بەردەوام بووین لە بەجێ هێنانی نەخشەی گونجاو بۆ بایەخدان بە کێلگەی پەلەوەرو ئاژەڵداریو دارستانی سرووشتییەو هەرەوەزی کشتوکاڵو ئامادەکردنی هەموو پێویستییەك بۆ جوتیارانو زامن کردنی « ٤ » هەزارو « ٦٧ » ئەن لە گۆشتی مریشك بۆ بازاڕی ناوخۆیی ...

● **ئەی نەخشەی ساڵانەی داهاتوو ؟!**

— کۆنگرەی ساڵانەمان دوای گفتوگۆیەکی فراوان بڕیاری گەلێك پێشنیارو نەخشەی داوە کە لەگەڵ سەرجەمی گۆڕانەکانی ژیانی ئازەماندا دەگونجێو باری کشتوکاڵ لە ناوچەکەدا بەرەو چاکتر دەبات ... ئەمەش نەخشەی زستانەو هاوینە دەگرێتەوە ... کە بریتیە لە چاندنی دوو ملیۆنو ٧٤٥ هەزارو ٣٥١ دۆنم بەرهەمی زستانەو چاندنی ٣٠٩ هەزارو ٩٤١ دۆنم کە بەرهەمی هەمە ڕەنگی هاوینەیە .

سەربارى ئەوە ، بڕیار دراوە بە ڕاهێنانی هەزار جوتیارو کارگێری کەرتی کشتوکاڵو ڕۆشنبیری جوتیارانو لێدانی « ٨٢ » بیر کە تەرخانە بۆ پرۆژەی کشتوکاڵو زیاد کردنی دابەش بوونی زەوی جوتیارانو هاندانیان بۆ ڕاهێنانی ڕێو شوێنی پێشکەوتوو لە پەرەپێدانی کشتوکاڵو کەڵك وەرگرتن لەو لێکۆڵینەوە بەسوودانەی ئامادە کراوە ... هەروەها ئەمینداریتی لە نەخشەکەدا متمانەی کردۆتە سەر بڕیاری زامن کردنی پێویستیەکانی بەرەو پێشەوە بردنو بەجێ هێنانی پێشنیارو نەخشەی فراوانی داوەو کۆنگرە بەڕێوەبەڵی لەو لایەنانەی کۆڵیەوە کە کار دەکاتە سەر باشەرۆزی کشتوکاڵ .

■ شبێرزاد ■ لقی هەولێر

بەستنی دەیەمین

کۆنگرەی گشتی

ئافرەتانی عەرەبی

لە بەغدا

دەیەمین کۆنگرەی یەکێتی گشتی ئافرەتانی عەرەبی — لەماوەی «٢٧—٣٠»ی مانگی ئێستا «کانوونی دووهەمی ١٩٨٦» دەبەسترێ لە بەغدا لە چاوپێکەوتنێکدا لەگەڵ دکتورە ناجیە عبدالله ابراهیم ،بەڕێوەبەری نووسینگەی ئەمینداریتی گشتی سەر بە یەکێتی — دەربارەی ئەم کۆنگرەیە .. ئەڵێ ..

ئەم کۆنگرەیە جێگەیێکی گرنگو مەزن دەگرێتەوە لەم قۆناغەدا ، چونکە پاش کۆتایی هاتنی یەکەمین دەورەکی هاتووە پاش نۆیەمین کۆنگرە کە لە بەغداد سازدراوە لە ساڵی (١٩٨١) لەو بارەوە لیژنەیێکی ئامادەکردن پێکهێنراوە بۆ کونگرە ، لەبو ئامادە کردنی پیویستو پێداویستەکانی کاری بەڕێوەبردنی لە «بەڕێوەبردن و هونەری»دا —

هەرواش لیستەیێکی تایبەتی ڕێکخراوە بۆ کارەکانی کونگرە .. کە بەم چەشنو شێوانەیە ..

١ — کردنەوەی کاری کۆنگرەو بڕیاردانی لیستەی بەلگەی کارەکانی ..

٢ — وتوویژو بڕیاردان لەسەر چالاکیەکانی نووسینگەی هەمیشەیی لە ماوەی نێوان نۆیەمینو دەیەمین کۆنگرەدا .

٣ — ڕاپۆرتی دارایی و حسابانی یەکێتی لە ماوەی نێوان نۆیەمین کۆنگرەو دەیەمین کۆنگرەدا .

٤ — وتوویژکردنو بڕیاردانی بەرۆژەی ستراتیجیەتی بارەکانی ڕێکخراوەکانی ئافرەتان هەتا ساڵی (٢٠٠٠) .

٥ — وتوویژکردنو بڕیاردانی ڕاپۆرتەکانی ئەنجومەنی بەڕێوەبردنی مەلبەندی فێرکردنی ئەرماندەی ئافرەتان .

٦ وتوویژکردن لە بارەی ڕاپۆرتی بەشداربوونی یەکێتی لە کۆنگرەی ئافرەتانی جیهانیدا کە لە ماوەی تەمموزی «١٩٨٥»دا گێردرا لە نایرۆبی ..

٧ — ئەمێکانی ئەو لیژنانە کە لە کۆنگرەوە پێکهێنراون.

٨ — دوا ڕاپۆرتی کۆتایی لە بارەی کارەکانی دەیەمین کۆنگرە ..

هەروا دکتۆرە ناجیە لەبارەی کونگرەوە وتی ..

لە کۆنگرەدا کۆبونەوەیێکی گشتی دەگێردرێ بۆ خوێندنەوەی ووتەکانی ئەندامانی یەکێتیو نوێنەران بۆ ئەم کۆنگرەیە کە چالاکیەکانی ڕێکخراوەکان دەخەنە پێش چاو باس کردن لە ماوەی نێوان هەردوو کونگرەدا ... هەرواش کۆمیتەی گشتی وتوێژی ئەم خاڵانە دەکات ٢،٣،٤،٥،٦،٧، کە لەسەرەوە باسمان کردوە ، هەرواش دیسان لە ماوەی نێوان هەردوو کۆنگرەدا چەند ئەمێیك دەردەچێ لەبارەی ڕێبازی یەکێتی بۆ ماوەی قۆناخی داهاتوو .

١ — لیژنەی کاروباری دارایی ..

٢ — لیژنەی پەیوەندایتی ناوخۆیی .

٣ — لیژنەی پەیوەندایتی دەرەوە .

٤ — لیژنەی کاروباری ڕاگەیاندنو بڵاوکردنەوە .

لە بارەی بەشداربوونی نوێنەرانی هەرێمە براکانمانو دۆستانمانەوە دکتۆرە ناجیە ئەڵێ ...

بەو بۆنەیەوە میوانداری سەرۆكو ئەندامانی ڕێکخراوەکانی ئافرەتانم کردوە کە ئەندامن لەیەکێتیدا — هەرواش ڕێکخراوەکانی دەوڵو ناوچەییو ژمارەیەك ناسراوە عەرەبیەکانو ڕۆژنامە نووسەکانو ئافرەتە ناسراوەکانی عەرەبی ، هەرواش ئەو ڕێکخراوە عەرەبیو پیشەییو دامەزراوە زانیاریەکان لە هەرێمەکەماندا و ناسراوە نیشتمان پەروەرەکان ..

ناصر جرجیس

بەبۆنەی یاد و بیرەوەری سوپای سەرکەوتوومان ... دوو وەرزش دۆست .. بەڕێز خالد حمادی عەتییە (خالد حمادی عطیه) کە فێرگەریکی دەولیە . لەگەڵ خێزانەکەی ژنەکەی سدا خاتوو خالدە تاها تمیمی (خالده طه التمیمی) توانیویانە «٢٠٠» کیلۆمەتر بەپیان بڕن ، ئەوەش بەبۆنەی جەژنی سوپای دلێرمانەوە کە ئەو سەرکەوتنانەی وەدی هێناوە بەسەر سوپاکانی تاقمی تاوانباران و خوێن ڕێژان لە ڕژێمی ئێراندا .

لە میسانی قارەمانەوە

بۆ بەسرەی خۆڕاگرتو

خالدە تاها تمیمی «خالده‌طه التمیمی» یەکەم کچێکی عیراقی و عەرەبییە کە «١٤٥٠» کیلۆمەتری بڕیوە بە پێیەوی ..

ئەوەی شایانی باسە ... ئەم دوو وەرزش دۆستە ،لە پێشا بە چوار گەشتی وەرزشی هەستاون ..یەکەمینیان .. لە بەغدادەوە بۆ میسان ... دووهەمیان لە بەغدادەوە بۆ مەندلی ..... سێهەمیان لە تکریتەوە بۆ بەغداد .. کە بەبۆنەی یادی پیرۆزی لە دایك بوونی پێشەوا بووە .. سەرەك ئەرماندە صدام حسین ... ،چوارەمینی .. بەبۆنەی یادی ئەسری شەهیدانەوە بووە و نارەزایی دەربڕین دژی تاوانباریەکەی ڕژێمی دوژمن و نارەسەن و خوێن ڕێژ لە ئێرانی خومێنیدا بە کوشتنی دیلە عیراقیەکان .. بەبۆنەی ئەم هەڵسانەمانە ..لەلایەن بەڕێزان ..ابراهیم زەنگەنە .. پارێزگاری هەولێر و احمد عبدالقادر نەقشەبەندی سەرەکی ئەنجومەنی یاسادانان و یحی جاف .. سەرەکی ئەنجومەنی ڕاپەڕاندن و هەڤاڵ ئەمینداری نهێنی ئەرماندەی لقی هەولێر .. سەربە پارتی بەعسی عەرەبی سۆشیالست ئەمینداری نهێنی پەلی هەولێر سەربەپارت و خاتوو امل محمد سەرەکی یەکێتی گشتی ئافرەتانی عیراق —لقی هەولێر خەڵات کراون ..

گفتوگۆیێك لەگەڵ

دیلێکدا گەڕاوەتەوە بۆ نیشتمان

نازانێ بە چ زمانێ باسی هەڵسو کەوتی نامرۆڤایەتی حاکمەکانی ئێران بکا هەرچەند باسی خوێنڕێژیو کاری بێ وژدانی ڕژێمی ئێرانی بکرێ هەر کەمە .

چونکە بە هیچ جۆرێ هەستو سۆزی مرۆڤایەتیان نییەو هەموکاتێ هەڵسو کەوتیان درندانە بوە دژی دیلە عراقیەکان .

گێرانەوەی ئەم باسە ئەگەر بێتو بە زمانی دیلێك بێ کە ماوەی چوار ساڵە لە نێو ئەو کێشو ژانەدا ئەژێ هەمو ڕاستیەکمان بۆ ڕوون ئەکاتەوە .

ئەو دیلەی گفتوگۆی لەگەڵدا ئەکەینو ئەو باسەمان بۆ ئەگێڕێتەوە ئەندازیار (منذر)ە کە لە ڕۆژی (١٥—٢١—١٩٨٥)دا لەگەل (٢٠) دیل لە عیراقیەکان گەڕایەوە وڵات .

× × بەر لەوەی باسی ئەوەی لەگەڵدا بکەم کە چۆن دیل کراو چۆن لە زیندانا ژیانی بردوەتە سەر دەربارەی چارەنوسی فڕۆکەوانە سەربازیەکانو ئەفسەرەکانیتر پرسیارم لێ کرد .

بە شێوەیەکی گشتی هەڵسو کەوتیان لەگەڵ فڕۆکەوانەکان هەڵسو کەوتێکی دڕندانەو وەحشی بوو .بە هەموو شێوەیەك ئازاریان ئەدان هەروەها سەربازە پلە بەرزەکان بێ بەری کراون لە وەرگرتنی نامەی خێزانەکانیانو نامەکانیان نا ئەگەیشتە کەسو کاریان .

هەر بۆیەش پاسداری خومەینی کاتێ سەرداـ نەکانی لیژنەی خاچی سور ئەو فڕۆکەوانانەی لەوێ دوور ئەکردەوەو ئەیانی شاردەوە .

× × دەنگو باسی نیشتمانو کەسو کارتان چۆن بێ ئەگەشت ؟

لەبەر ئەوەی یەك لە ئەندامانی پارتی بەعسی سۆشیالستی عەرەبی بووم بەعسیش قوتابخانەیەکە

ڕۆشنبیری گشتی دو گۆڤار هەبو بە زمانی عەرەبی بڵاو ئەبوەوە .

گۆڤارێکیان ناوی (العالم)بوو دەنگو باسی ئێرانی لیا بڵاو ئەکرایەوە .

وە ڕۆژنامەی (الکیان العربی)و گۆڤاری (الصمود) هەمووی سەر بە ڕژێمی ئێران بود .

× × کێشەکانی ناو ئێرانتان پێ ئەگەیشت ؟

بەڵێ لە ڕێی ئەو سەربازە ئێرانیانەی دژی ڕژێمن هەموو دەنگو باسێکمان بە وردی پێ ئەگەیشت .

چونکە ئەو سەربازانە لە بارێکی سایکلۆژی زۆر ناهەمواردا ئەژیانو کرداری لە سێدارەدانی زۆر ژنو منالی ئێرانیان دیوە .

(شەمەندەفەری مەرگ)

× ئەی تۆ چۆن دیل کرایتو ژیانو گوزەرانت لە زیندانەکانی ئێران چۆن بوو ؟

کاتێ وەڵامدانەوەی فرمێسك لەسەر ڕووی پاکی خوڕەی ئەمات و وتی .

لە ڕۆژی ٢٤—٥—١٩٨٢دا ڕۆژی گەمارۆدانی شاری (المحمرە) دیل کرام ، ئەو ڕۆژەبو کە چەکدارە عیراقیەکان گیانیان لە پێناویدا بەخت کرد .

لە دوایدا هەموو شتێکیان لێ وەرگرتنو هیچیان بێ نەهێشتینەوە ئەوەم هیچ لەبیر ناچێتەوە کە پاسداری بێ وژدان داوای ئەلقەی دەسی یەك لە سەربازە دیلە عیراقیەکان کردو ڕازی نەبوو بیاندات پەنجەی دەسیان بڕیەوەو شەهیدکرا .

هەروەها ژمارەیەکی زۆریان لە دیلە عیراقیەکان کوشت .

× بۆچی بە شەمەندەفەری مەرگ ناوبراو کێ ئەو ناوەی لێنا ؟

ئێمەی دیل ناومان لێنا شەمەندەفەری مەرگ چونکە ئەشکەنجەو ئازارێکی وامان لێیان دیت بەهیچ جۆرێ خوا لێیان خۆش نابێت .

هەموو دەرگاو پەنجەرەی شەمەندەفەریان داخستو هەر (٢٠) دیلیان لە ژورێك دانا کە شوێنی شەش کەسە ، ئەو دیلانەش زۆربەی بریندار بونو لەبەر گەرما زۆریان خنکانو نوشی ڕاوەستانی دل بونو مردن .

× منذر الحوری دیل بەردەوام بو لە

Institut Kurde de Paris

رەنجووری شالە بەگیی زەنگنەیی

● محەمەد عەلی قەرەداغی ●

دەمێكە لە مامۆستا عەبدورەقیب یوسفم بیستووە كە خەریكی نووسینی وتارێكی دووردرێژە لەسەر شاعیری ناوداری كورد (مەلا عومەری رەنجووری) . لەو كاتەوە چاوەڕوانی بلاوبوونەوەی ئەو وتارەم . تا لە ژمارە (١٠٧)ی گۆڤاری رۆشنبیری نوێدا وتارەكەی مامۆستا عەبدورەقیب بلاوكرایەوە .

سەرەتا پیرۆزبایی یەكی گەرم لە مامۆستا عەبدورەقیب ئەكەم لەسەر ئەو هەوڵ و كۆشش و بێ‌درێژی و پشوو قوولی‌یەی و ئومێدەوارم بەردەوام لەسەر رێگەی كارو لێكۆڵینەوەی پیرۆزو بەپێز سەركەوتوو و بە ئەنجام گەیشتوو بێ .

وتارەكەی مامۆستا عەبدورەقیب پڕ لە زانیاریی بەڵگەدارە . گلەیی و رەخنەم لە ناوەرۆكەكەی نی‌یە ، تەنها خاڵێك نەبێ ، كە ئەویش دوای وردكردنەوەو لێكۆڵینەوەی لەسەر یەك راستیی یەكانگیر دەبین .

كاك عەبدورەقیب دەڵێ : « ٦ ـ رەنجووری و عەشیرەتەكەی « شالەبەگی » كاك محەمەد عەلی گوتوویە رەنجووی لە خێلی « زەنگەنەیە »و لە سەر بەرگی دەرەوەی دیوانەكەیش وشەی « زەنگەنە »ی خستووەتە پاڵ ناوەكەی . لە لاپەڕە (٧)دا دەڵێ : بە پێی شیعرەكانی كە بە زاری گۆرانە بە زەنگەنە دادەنرێت بەڵام كە هیچ بەڵگەیێكی پتەو لە دەستدا نەبوو نەدەبوو ئاوها ئەترسانە ئەوەی لەسەر بەرگی دیوانەكە بنووسیبایە بەڵكە وا چاكتر بوو ئەم رایەی هەر لە پێشەكییەكەدا بهێشتبایەوە » .

[ل : ١٤٨ ژ : ١٠٧ رۆشنبیری نوێ]

پێش ئەوەی دەمەوێ چی بڵێم ـ بڵێم ـ دەڵێم : من لەم وتارەدا نامەوێ ئەوە پێشان بدەم كە مامۆستا عەبدورەقیب شتێكی تازەی نووسیوەو ، لایەنێكی نەزانراوی لە ژیانی رەنجووری روون كردۆتەوەو بەوە كەڵێنی خستۆتە كارەكەی من و لە بایەخی رەنجەكەی منی كەم كردۆتەوە . بەڵكو بە پێچەوانەوە هەمیشە لەو بڕوایەدام هەر كەسێك هەڵەیەكم بۆ راست بكاتەوە ، یان بابەتێكی نەزانراوم پێ بڵێ ، یان شتێكی نوێم فێر بكات ئەو كەسە راسترین دۆستی خۆم و ئەو مەسەلە دەزانم كە لە هۆڵی خزمەتكردنیداین و ، ئەو كاتەیش بە پیرۆزترین كات دەزانم كە شتێكی نوێی تێدا وەدەست بێنم .

هەر لەم چاوەیشەوە دەڕوانمە وتارەكەی مامۆستا عەبدورەقیب و دەڵێم : راستە من نەمزانیووە كە رەنجووری لە هۆزو تیرەی (شالەبەگی) بووە . بەڵام ئەمە ئەوە ناگەیەنێ كە نووسینی ناوی (زەنگنە) لە سەر بەرگی كتێبەكە هەڵەبێ و پەلەی تێدا كرابێت . تەنا ئەم خاڵەشە دەمەوێ كەمێكی لەسەر بنووسم و ئەوەندەی روون بكەمەوە تا من و كاك عەبدورەقیب لە خاڵێكا یەكانگیر ببین .

وا بزانم یەكەمجار دەستم داوەتە قەلەم و شتم نووسیوە هەستم بەوە كردووە كە گەڕانی فەقێ و مەلای كوردستان بە شوێن خوێندنداو گونداوگوندو شارەوشارو ولا، ئەو ولاتیان كارێكی وای كردوە گەلێكیان لە زێدو ماوای خۆیان دابڕاون و دەسبەرداری كەس و كارو تەنانەت خاك و نیشتمانیشیان بوون و ، گەلێ جار ـ نەك بە تەنو زمان بگرە بە ناوو باویش ـ پەیوەندییان بە شوێنی خۆیانەوەو ، بە ئەوەی گەل و ولاتێكی تر لە قەلەم دراون و بەرو بوومیشیان بۆ ئەوان ماوەتەوە(١) . سەردانێكی كورتی سەرچاوەكانی (طبقات)و (تراجم) گومان لەم باسەدا ناهێڵێ .

خۆ بیشمانەوێ نموونە بێنینەوە نموونە ئەوەندە زۆرە نەك وتارو دوو وتار بەڵكو كتێب ـ بەڵكو كتێبی چەند بەرگی دەوێت . بۆ نموونە دوور ناكەومەوەو ـ وەك دەڵێن ـ لەبن‌دەستی خۆمەوە نموونە دێنمەوە :

شێخ عەبدوڵڵای خەربانیی مامۆستای نالی و زەهاوی و كەلەپیاوان و كەلە شاعیرانی كوردستان . شێخ عەبدوڵڵا (خەربانی) وا بوە بە مۆرو نازناوی بێ ئەوە كەس نایناسێت و نەبیستراوە بێ ئەو ناوە شتێكی دەربارە بنووسرێ . بەڵام ئایا ئیتر هەر شێخ عەبدوڵڵای خەربانی‌یەو بەس ؟ وەڵامی ئەم پرسیارەم بە درێژیی داوەتەوە(٢) لێرەدا تەنها ئەوەندە دەڵێم : شێخ عەبدوڵڵا كوڕی شێخ ئیسماعیلی كوڕی شێخ محەمەدە كۆستەیە . شێخ محەمەدە كۆستەی باپیری شێخ عەبدوڵڵا خەڵكی گوندی تەكیەی قەرەداغەو سا بە فەقێتی یا بە مەلایەتیی هاتۆتە ئەو ناوچەیەو لەوێ جێگیر بوەو دوای پشتێك ئەوەكەی بەو ناوەوە ناسراون و ناوو شۆرەتیان دەركردوە . كە یەكێك هات ئەم راستیەی روون كردەوە ئیتر بێ سێ‌ودوو ناتوانێ بڵێت (خەربانی)یەكە هەڵەیە ، چونكە بمانەوێ و نەمانەوێ ئەمە بوەو چەسپاوەو بە نووسینی ئێمە ناچێتە دواوە .

یان موفتی زەهاوی : وا باوو ناسراوە كە موفتی خەڵكی شاری سلێمانی بوەو بە منداڵیی لەگەڵ باوك و دایكیدا چوەتە(٣) كوردستانی ئەودیوو ماوەیەك لە زەهاو ماوەتەوەو دوایی هاتوەتەوەو ئیتر ئەو ناوەی بەسەرا بڕاوەو ، كاتێكیش بۆ یەكجاریی سلێمانی بەجێ‌هێشتوەو لە بەغدا لەنگەری گرتوە ، ئەو ناوەی هەر بەسەرەوە ماوەو ئێستایش كوڕاو كوڕی شانازیی بەو ناوەوە دەكەن . تازە ئێمە چەند بنووسین و هاوار بكەین نایێتەوە بە موفتی سلێمانی ، نایشبێت بە موفتی بەغدایی .

هەر لەم روانگەوە دەتوانین لە جاف و جەباریی و شارەزووریی و ئەربیلی ... ئەوەندە نموونە بدۆزینەوە تا پەڕەو بەرگ نایگرێ .

دوای ئەم روونكردنەوە كورتە دەڵێین رەنجووری لەمەڕ ئێمەیش باش ئەوەی لە ناوچەی موكریانی كوردستانی ئەودیوەوە ـ ساخۆی یا باوكی ـ هاتوونەتە ئەمدیوو خەریكی گەرمیان و كوێستان بوون ئەم ـ واتە رەنجووری ـ لە ناوچەی زەنگنە گیرساوەتەوەو ، بە زمانی ئەوان گفتوگۆی كردوەو شیعری وتوەو بیری بە لای هۆزو تیرەی خۆیەوە نەماوە ، یان ئەوان وەك خۆیان « ئەوەش دەڵێن كە نەیان بیستوە مەلا لە نێو شالەبەگیاندا پەیدا بووبێ و ناوی رەنجووری‌یان نەبیستوە . ل : ١٤٨ كۆتایی ستوونی دوەمی وتارەكە » ئیتر ئەم مەلا عومەری رەنجووری‌یە ـ بە زمان ـ بوە بە خەڵكی زەنگنەو ئەم ناوەیشی پێ‌بەخشراوەو چوەتە سەر ناوەكەی تری و كە بمانەوێ بە درێژی ناوو شۆرەتی بنووسین وای لێ‌دێتەوە : « عمر الرنجوري بن خالد بيك الشالەبكي عشيرە ، والشافعي مذهبا ، والعلواني والابدالاني طريقە ، والزنكنەيي مسكنا ولهجة ، او لغة ! » .

ئەوەیش لە بیر ناكەم لە دوو جێگەی دیوانی رەنجووریدا گومان و بیرم بۆ لای ئەم باسە چوەو شتم لەسەر نووسیوە بەڵام بەڵگەی روونم بە دەستەوە نەبوەو نەمتوانیوە ـ بێ بەڵگە ـ دان بە لایەكی مەبەستەكەدا بنێم . جا با لێرەدا گومانەكەی مەڕ دیوانەكە لەگەڵ وتارەكەی مامۆستا عەبدورەقیب لەیەك بدەین بزانین چۆن دەردەچێ ؟

لە پێشەكیی دیوانەكەدا نووسیومە :

« دەبێ ئەوە لەبیر نەكەم كە گومانم لە شتێك هەیە ـ بەڵام هەر گومانەو بەڵگەی روونم نی‌یە ـ ئەویش ئەوەیە كە رەنجووری بە خوێندن یان بە دەرسوتنەوە ماوەیەكی لە ناوچەی موكریاندا بەسەر بردبێ . ئەم گومانەیش بە بۆرە بەڵگەیەك پتەو دەكەم : ئەوەی روونەو لە شیعرەكانیەوە دیارە ئەوەیە كە رەنجووری خەڵكی ناوچەی (زەنگنە)یەو لە تیرەی زەنگنەیە ، شێوەی گفتوگۆی زەنگنەیش ـ بە تایبەتی لە گوندا ـ زۆر لە هەورامی‌یەوە نزیكەو رەنجووریش شیعری بەو شێوە وتوەو زۆربەی شیعرەكانی بەو شێوەن . بەڵام شاعیرێك خەڵكی ئەو ناوچە بووبێ و ، وەك لە شیعرەكانیشەوە دیارە ، لە كەركوكدا ژیابێ و شیعری بە شێوەی زەنگنە گوتبێ .. ئەگەر لەو شێوە لابدا ئەبێ بە شێوەی قسەكردنی خەڵكی كەركووك شیعر بڵێ ، یان هیچ نەبێ لە شێوەی قسەكردنی سلێمانی و ئەو ناوچانەوە نزیك بێ ، كەچی رەنجووری كاتێ لە شێوەی خۆی لائەداو شیعری سۆرانیی دەڵێ زۆر بە شێوەی (موكری) هۆگرەو گەلێ وشەی موكری لە شیعرەكانیدا دەڵێ ... »(٤) .

ئەم نووسینەی سەرەوە ئەگەر (لە تیرەی زەنگنە)ی لێ دەرباوێژی و پێشتریش بلێیت : (بە بنەچە یان بەخوێندن ...)و دوایی ئەمەی وتارەكەی مەڕ كاك عەبدورەقیبی بخەیتە سەر دەزانی كە بۆچوونەكەم چەند لە جێگای خۆیدا بوە كاك عەبدورەقیب دەڵێ :

« ئێستا بە خێلی شالەبەگی دەڵێن (شالی ئاغایی) ئەمانە لە بنچینەدا لە ناوچەی (لاجان)ی موكریانەوە بۆ بینوین یا راستتر بڵێین كوردستانی ئەمدیو هاتوون ... » .

دەتوانین لەبەر رۆشنایی هەردو نووسینەكەدا بیسەلێنین : ئەم كۆچكردنە لە سەردەمی رەنجووریداو بگرە لەسەردەمی منداڵیی ئەودا بوە .

وەك وتم لە دیوانی رەنجووریدا لە دوو شوێندا گومانم بوەو .. ئەو گومانانەیش پاڵپشتی ئەوە دەكەن كە بیرم بۆ لای ئەم مەبەستە چوە بەڵام بەڵگەم نەبوە . شوێنی یەكەمم نووسی‌و ئەمەیش شوێنی دووەم .

لە پەراوێزی ل : (٢٠٤)دا دەربارەی (زەنگ زوانان) نووسیمان : « (٢) ئەوانەی بە دیالێكتی زەنگنە ئەدون . بەڵام ئەبێ لە چی‌یەوە بە (زەنگنە) بوولرێ (زەنگ زوبان) ؟ ئەمە لێكۆڵینەوەی ئەوێ » لەبەر رۆشنایی ئەم باسەی ئێرەدا ئەوە دەردەكەوێ كە كۆمەڵێ لەو شاعیرانە ، یا خەڵكی ئەو ناوچەیش نەبووبن ، شیعریان بەو دیالێكتە گوتوەو خۆیان بە شاعیری ئەو دیالێكتە داناوەو ، رەنگە ئەم جیاوازی‌یەی ئێمە ئێستە بۆ دیالێكتەكانی دادەنێین لای ئەوان نەبووبێ و لەو روانگەی خۆیانەوە بە خۆیان گوتبێ (زەنگ زوان) .

لەمەوە دەردەكەوێ رەنجووری لە ناو زەنگنەوە تووشی زیانێك نەبوەو ، وەك وتمان ، بوونی ئەو ناوەیش بەسەر بەرگی دیوانەكەیەوە هەڵە نی‌یەو ، زیاد لەمانەیش من خۆم لە خۆمەوە ئەو ناوەم نەنووسیوەو دیوانە دەسنووسەكە بەو شێوەیەو منیش لەوم وەرگرتوە .

هەر ئەم زمانپاراوی و زمانزانی‌یەیە وای لە چەند شاعیری دیكەمان كردوە بینە خاوەنی دوو سێ پێناس و هەر گەل و چینێك بۆ لای خۆیان رایكێشن و بە لای خۆیاندا دایانتاشن . دەتوانین كاتێك سەرنجی ئەو كتێبانە بدەین كە مێژووی شاعیرانی توركیان تێدایە ناوی چەند شاعیری بە رەچەڵەك كوردی ، بە زمان كوردی ، بە شیعر كوردی وەك شێخ رەزای تاڵەبانی و ، شوكری فەزڵی و ، هیجری دەدەبینین هەر لەبەر ئەوەی چەند پارچە شیعری توركیان وتوە برا توركمانەكانمان بە شاعیری خۆیانیان داون لە قەڵەم .

ئیتر بۆ دەبێ زەنگنە پیاوێكی كوردی موكری ـ كە ژیانی لای ئەوان بەسەر بردبێ و دیوانێك ا شیعری بە لەهجەی ئەوان هەبێ ـ بە بەشی خۆیان دانەنێن و شانازیی پێوە نەكەن ئەمەیش لە كاتێكدا كە شاعیر خۆی نكوولی لەم باسە نەبێت !

ئومێدەوارم بەم روونكردنەوەیە گەیشتبمە ئەنجامێكی وا كە لەگەڵ مامۆستا عەبدورەقیبدا بمانگەیەنێتە جەمسەری باسێكی یەكگرتوو .

● سەرچاوەو پەراوێز :

١ ـ بڕوانە : پێشەكیی بەرگی یەكەم (اقتران النيرين في مجمع البحرين) بەغدا چاپخانەی ئیرشاد ، ١٩٧٣ .

٢ ـ بڕوانە : الشيخ عبدالله الخرباني ، من خلال مخطوطات مكتبته ، گۆڤاری كۆڕی زانیاری كورد ٢ ـ ٢ / ١٩٧٤ .

٣ ـ بڕوانە : شێخ محمدی خال ، مفتی زەهاوی ، چاپخانەی مەعاریف بەغدا ، ١٣٧٣هـ ـ ١٩٥٣م ، ل : ٨ .

٤ ـ بڕوانە : محەمەد عەلی قەرەداغی ، دیوانی رەنجووری ، چاپخانەی (آفاق عربيه) بەغدا ، ١٩٨٣ ، ل : ٧ ، ٨ .

٥ ـ سەرچاوەی پێشوو ل : ٢٠٤ .

* *

چەند نموونەیەك لە هۆنراوەكانی شاعیری یۆنانی تیۆدۆر ئەراكیس

ئەیف هەڵەمەت
لە عەرەبی‌یەوە
كردوویەتی
بەكوردی

١ ـ ئەی رۆژ

ئەی رۆژ
ئەوەندە تەماشای چاوت دەكەم
تاوەكو بینایم وشك دەكات
با چاوم ببێتە مانگێكی بێ ئاسۆو جوولەوچپە
ببێتە ئەستێرەیەكی سووتاو وكوژاوەی
سەدەكان و
بە بیستنی هاواری ئاشكرای مرۆڤایەتی
سزا بدرێ و
ژەهری گوڵە ژەهراوی كراوەكان
هەڵمژێ ...
مرۆڤمرد ...!
دەسابا بژێ مرۆڤ ...!

٢ ـ ئەی شارەكەم

ئەی شارە وەنەوشەیی یەكەم
دەستەكانتم بۆ درێژكەو
یاری بە قژم بكە ...
دەنگت بنێرە
بۆ ئەوەی خەونە كانم راژەنێ
تا دەنووم
رووتم پێشاندە
بۆ ئەوەی گەورەیی‌ونرخی راستەقینەی خۆم
لەلا دەركەوێ ؛
ئەی خاتوونە بەرێزەكەم
لەسەردەمی ـ ئۆدیب ـەوە
تاوەكو چەرخی ـ ئەندرولۆس ـ
كەس ئەوەندەی خۆشەویستی من
خۆشی نەویستوویی ...!

٣ ـ هەرگیز

هەرگیز ... هەرگیز ... هەرگیز
ناتوانم پێشوازی گشت ئاڵاكان بكەم
ئاڵای سەوز ... سوور ... زەرد ... شین
جگەری ... زەبەرجەدی ....

● ● ●

هەرگیز ... هەرگیز ... هەرگیز
ناتوانم بۆنی هەموو عەترەكان بكەم
عەتری سوور ... زەرد ... شین
جگەری ... زەبەرجەدی ...

● ● ●

هەرگیز ناتوانم
بكەمە هەموو دڵەكان
یا بە هەموو دەریاكاندا كوژەر كەم ..

● ● ●

هەرگیز ... هەرگیز ... هەرگیز
ئاسیاوی ژووان لەگەڵ تاقە ئاڵا دەگمەنەكەمدا
پەیدا ناكەم
كە ئەویش تۆی ...تۆ...ئەی‌ـئانیاـگیان..!

ئەڤ دنیایە

— نزار بەزاز —

ئەڤە چ لڤێ دنیایێ هاتی‌یە
شەڤێتوێ درێژ بوون
سەر ژ رۆژا ستاندی‌یە ...
ئەڤە چ لڤێ دنیایێ هاتی‌یە
خەلك ..
ژ خوینێت شرین هشیاركرن
ئەڤینی‌و وەفاداری ..
بەرزەكرن
ئەڤە چ لڤێ دنیایێ هاتی‌یە
خەلك خو ب ئومێدێت درەوین‌ڤە
د هلاویسن
پشتی دیریا چەند صالەكا
وەلاتێ غەریبا
ڤ ئێك د كەڤن
ئەڤە چ لڤێ دنیایێ هاتی‌یە
لبن پێت سوارا
ركێبا د ڤەتینتن
دلێ ئەڤیندارا دحەلینتن
بەرێخو د دەتە سەرو چالا
پێتی د كەتن ..
سوزو مالا
ئەدكولت رێكێ لبەر گالا
ئەڤە چ لڤێ دنیایێ هاتی‌یە

* *

برادەر گیان

● ... حسن ●

ـ ١ ـ

تاوانبارە !
لەبەر ئەوەی كە كۆچی كرد
منی بە تەنیا ژوورێكی رەنگ زەردد
تەنیا چرایەكی رەنگ زەردی لەرزۆك سپارد
هاوڕێیەكەم پێم دەڵێ :
چۆن لە بیرت دەچێتەوە
بینیم بە دەم و چاوێكی نورانیەوە
لێوە زیزەكانی كۆدەكردەوەو
نووی لە سەری پەنجەكانی دەكرد

ـ ٢ ـ

برادەرگیان
پایز غەمەو
چاوە زیزەكانت زیزتردەكا
ئەستێرەی نهێنیەكانم لێ وون‌دەكا
شەوێ نی‌یە بەكریانتەوە سەر نەنێمەوە

بەخوێنی دڵەكەی خۆم
ژیلە مۆی ناخەكەم كر...ە
تا بەری دەستەكانتی بێ ـ ... ـ كەی
كە دەنگت چاوەكانم بێ دەكەمەوە
بە پەلە پەنجەرەكەم دەكەمەوە
بۆنی هەناسەت دەمكرێ‌و
پێڵوەكانم لە تاوا چاوەكانم دەكوشێ !

هەر ئەوەندە لە خۆشیاندا
شاگەشكە نامكرێ‌و نامرم
هەرچی لە ژوورەكەمدایە
بۆنی هەناسەتی گرتووە
ژوورەكەم پڕە لەنهێنی عیشقت‌و
بۆنی هەناسەت
ـ با ـ دێ
پەنجەرەی ژوورەكەم دەكاتەوە
بۆنی پاییزی لێ دێ
دەترسم .. !
بۆنی هەناسەت‌و
نهێنیەكانی عیشقت‌و
ـ شیعرەكانم ـ لێ بدرێ
بۆیە بەپڕتاو دایدەخەمەوە . .
با كۆچەری‌یە .. برادەر گیان
هەموو شوێنێك دەچێ

* *

Institut kurde de Paris

شیعر ووتن

● محمد صالح دیلان ●

١ - جۆری بەگژاچون

شیعر ووتن .. یا شیعر نووسین .. یا شیعر دانان ... لە ســـالەكانی دووای ١٩٥٠ وە ... جۆری بۆ كێ بووترێ ؟؟ بۆ كێ تەرخان كرێ ؟؟ بـۆ كێ ئاڕاستە كرێ ؟؟

ئەم چەن پرسیارەی ـــــەرەوە ماوەیەكە ئاڕاستە ئەكرێ ... تێكڕا هاتونە سەر ئەوەی كـە ئەبێ بۆ گەل بووترێ ... بنوسرێ ... ئاڕاستە كرێ ...

لە ئازارەكانی ، لە ژانی ، لە چەلەمەكانی ، لە پێش‌كەوتن‌و پێش خستن‌و گەیشتنە ئامانجەكانی بدوێ ... ڕێ خۆش كەرو ڕێ نیشـــاندەربێ ، هەســـتی تێكۆشان بزوێـــن‌و پلەی بەگژا چونی ئیمپریالیزم زۆر كەر بێ لای زوربەی ئەتـەوە ... ئەوەی ووترا ... لێ دووان هەڵ ناگرێ كە شیعر ئەبێ وابووترێ ... پێویست بە لێكۆلینەوە ناكـا كە ئەبێ لە (١٩٥٠) بەرەوژوور (شـیعر) ئەبێ بچێ بەگژ داگیركەردا .

كە ووتراش لە (١٩٥٠) بەرەوژوور ... گڕی ئاگر خۆش كردنـــەكـــە ئەبێ بەو ڕاوەستانـــە بێ جوڵانەدا بێ داكوتێ‌و بەرەو پێشەوە بڕوا .

ئەبێ ... تەماشـــــــای گڕەكە كەین‌و بێ كوژاندنەوە تاكەی‌و تاكوێ ؟؟ بێ وەســـــتاندن بڕوا .. ؟؟

لـە (١٩٥٨)دا ... یـاخـود لە تـەمووزی (١٩٥٨)دا .. باری چۆنیەتی .. تەماشـاكردنی هەڵوێـست گۆڕا ... گۆڕاو سەیر گۆڕا ... شۆڕشی چواردەی تەمووزی (١٩٥٨) گۆڕی ... ئاشـكرابەو پێویست ناكـا بڵێین چی ڕوویدا . چونكە ڕوون‌و دیارە ... كەواتە ... تا (١٩٥٨) شیعر بەگژ ئیمپریالیزم‌و نۆكەرەكانی‌دا ئەچو ...

ئەبوو ڕێگا نیشاندەرو هاندەر بێ بـۆ ئەو مەبەستە .. !! ئەبێ شان بەشانی چەكی خەبات‌كردن دژبە داگیركەر بڕۆیشتایە ئەگەر تیژ تر نەبووبێ .

كەچی دووای (١٩٥٨) جۆری تێكۆشان ... گۆڕا جۆری خەباتی شــــیعر ووتن گۆڕا ... بۆ ؟ بۆ ؟ ....

چونكو داگیـركــەر لێ‌ی درا ... جێ‌ی بێ لێژكرا ... سەری بێ لێ بە ئەم سەر لێ‌شێواندن‌و جێ بێ جۆڵ كردنەش ... جۆری شـــیعر ووتن گۆڕا ... پێش (١٩٥٨) شیعر ئەووترا بۆ بەگژا چوونی داگیركەر . ئەی دووای (١٩٥٨) ئەبو چۆن بووترێ ...

ب - باری دووای (١٩٥٨)

لە پایزی (١٩٥٨) بەدواوە مەیـدانێكی تر هاتە بەردەم جۆری شیعر ووتن . خەڵكەكە گەشەی تێكەوت . ئاسمان‌و هەوایەكی تری بەخشـــــان كردبو بەسەر عیراقدا بەكوردوستانەوە .

خەلك بشوویەكی سەیری‌دا ... هەناسەیەكی قوڵی سیاسی هەڵكێشا ... !! قەڵەم‌و دەستگای قەڵەم كرایـــەوە ... كاغەزو مەرەكـــەب خرایە بەردەست ... ئاسۆی شـــیعروتنیش جۆرێكی‌تر هاتە پێشەوە .. !

ئینجا ئەبوو .. شیعر بلێ‌ی بۆ پاراســـتنی (كۆمار) بۆ هێنانەدی بەرهەمی تازە پشـكوتووی ئەقەلاكانی گەلی عیراق بە كوردو عـــەرەبـــەوە بۆ بەدەس هێنانی داواكردنەكانی پێش (١٩٥٨) ...

داو دەســـگای تازە هاتـــە گۆڕێ ... (نووســـین ، چاپ‌كردن ، جۆری بلاوكردنەوە ، كۆڕگرتن) ئاسنی ناو پەنجەكانی شكێنران .

ئەلەم نووكی تیژكرا ... ســەراسەر جۆری شیعر ووتن . لە بەگژاچونی داگیركەرەوە گۆڕا بۆ جۆری بەرهەلستی پیلانەكانی داگیركەرو یەلاگرتنی خەلك بۆ ئەو مەبەستە ...

مەبەستی پاراســـــتنی كۆمارو هێنانەدی ئەقەلاكانی گەل‌و بەدەس هێنانی ئامانجەكانی گەلی كورد بەتایبەتی . ئەم ڕێ بازە تازەیەی شیعر ووتن (ڕێبازی هاندانی خەلك بۆ یەك‌گرتن‌و پاراستنی كۆمار) درێژەكێش بوو . ئێـــستە لەوە نادووێین جێ‌بوو بەهۆی ڕێ لە شیعرگرتن لەم لاو لەولاوە بۆ مەبەستی بەم لاو بەولادا ڕاكێشـــــانی نا (لەوە نادووین) ... نەخێر لەوە نادووین ... !!

ئەوە گرنگە كە جۆری شیعر ووتنەكـە ئەبوو بەو ڕێگایەدا بڕۆیشتایە ئە مەبەســـت بوو ... مەبەستی درێژەدان بەگەرم كردنی چوونە پێشەوە بۆ پارێزگاری كردن لە قەوارەی ســـیاسی تازەو ئاوالی بەدەس هێنانی ئامانجەكانی گەلی عیـــراق‌و نەتەوەی كورد بە شێوەیەكی ئاشتییانەو دان نان بە مافی تایبەتیا .

ئەم بارە ... لە ڕۆیشـــتنا بوو ... لـــە هەڵس‌وكەوت بوو ... لە فرازو نشینا بوو ... لە چوونە پێشەوەو هاتنە پاشەوەدا بوو لـــە ووتن‌و نە وتن‌دا بوو لەبەربەرەكانی‌و پاشەكشێ دا بوو ... هەر چەندە لابەلا شیعر ووتن‌و شیعر چاپ‌كردن هەر لە ئەوەستان‌دا بوو .

مەبەستی گرنگ ئەوەیە جۆری شیعر ووتن لە ڕ‌اشی (١٩٥٨)ەوە ڕێ‌ی تازەی گرتـــە بەر (ڕێ‌ی پاراستن كردن لە ڕێ بازە تازەكە)و هێنانەدی مافی گەلی كورد ... !!

ج - ١١ی ئادارو جۆری شیعر ووتن

لەگەڵ بلاوكردنەوەی بەیانی ١١ی ئاداری سالی (١٩٧٠)دا جۆری شیعر ووتن دونیایەكی تـازەی هاتە بەردەم ... ئاسۆیەكی نوێ ا ەبەردەمی شیعر ووتن دا كرایـــەوە (زۆربونی قـەلـــەم‌و ڕێ لێ بەرەلاكردنی تێكرا ، یارمەتی‌دان‌و جۆری چاپ‌كردنی بلاوكردنەوەو لا بۆكردنەوەی) . بەلای نووســین‌و شیعر ووتنەوە زۆرترو فراوان‌تر كرایەوە ....

جۆری شیعر ووتن بەلایەن (شــــیعری كوردیەوە) ڕێ‌یەكی نا (یەكێتی نووسەرانی كورد ، كۆمەلەی ڕۆشنبیری كوردی) و چەن دامەزراوێكی تری سەربە ئەتەوەی كورد بوو بـــە هۆی جۆرێكی تری شیعر ووتن .

هەڵوێستی شیعر ڕێگایەكی تری لــەبـــەر ڕۆیشتنا بۆ سازبوو كە پێویســـــتی ترو تازەتری بەخۆیەوە بینی .

جۆری هەڵوێست گۆڕا ، هاندانی خەلك بە شیعر بۆ درێژەدان بە جۆری ڕاوەستان گۆڕا .. !!! ئەبو شیعر بلێ‌ی بۆ خزمەتی ئاسۆی تازەو دونیای تازەی دوای « ١١ی ئادار » كـە ئامـانجی ئەتەوەی كوردی تا ڕادەیەكی باش هێنایە دی .

جۆرەهاو بەچەن زمانێ (كوردی ، عەرەبی ، ئینگلیزی) نووسین‌و نیشان‌دانی مێژوو) هەركەسە بەلای خۆیەوە بە لێ‌دووان لە شـــیعری كوردیەوە كەوتنەوە كەوتە بەردەسەوە . كار پیشەكانی وورد بونەوە لە (زمان‌و پاراوی زمـــــانی كـــوردی) ڕووبان‌كردە عیراق .

ڕێگایان پێ‌درا ، كاریان بۆ دۆزرایەوە . قەلەم یان خرایە بەردەست بە كورتی بەیانی ١١ی ئادار .. بوو بە هۆی ئەوەی كە ئەتەوەی كورد لە عیراقـــدا (تاڕادەیەكی چاك) لەناو زەوی تایبەتی خۆی‌دا بۆنی بارانی پەلەی دوای گەرمـــــای هاوین بـــە ئارەزوی خۆی هەلمژێ . كـــە (شـــیعری كوردی) لایەكی گەورەی لە خۆی‌و بۆ خۆی لێ‌كرایەوە .

ئەبو تەماشای ئەوە كرایە كە (شیعر) ووتن لە ٩٧٣ ، ١٩٧٤ دا هەر ئەو ڕێ بازو گرو دەســـكاو بەگژا چوونەی كە ١٩٥٠ ، تا ١٩٥٨ ، تا ١٩٧٠ تـا ١٩٧٣ ، ١٩٧٤ هەی بوو ... ڕاوێژی تیا ئەكرد ، خۆی بۆ تەرخان ئەكرد .... هەر هەمـــــان ڕێگاو ڕێ‌ڕەو و جۆری لەسەر ڕۆیشـــتنەیە یا گۆڕا ؟؟؟ ١٩٥٠ تا ١٩٥٨ تا ١٩٧٠ هـــەر هەمـــان ڕێ‌بازە یاخود چەند جارێ جۆری هەلوێستو بەگژا چوون گۆڕا ؟؟؟

* * *

مەسەلەی ... لێ دووان‌و ئامیلكە دەركردن لە گۆڤارو ڕۆژنامەكانا نووسین ... لەســـەر ئەو باسەی كە (شیعری) فلان .. لە فلان سال جۆرە گرێكی تیا بووە ... لە پاشـــا داویەتە دوواوە !! شیعری فلان تا چەن سالێ لەمەوبەر هێزو توانای تەواو دەربڕیوەو لە پاش ئەوە پاشەكشێ‌ی كردووە !!! شیعری فلان هەر لەسەر یەك (دەق) ڕۆییوەونەی گۆڕیوە !! بۆ ئەختێ لای خوێنەران دەرخـــستن ئەبێ تەماشای ئەم خالانەی خوارەوە بكەین :

■ یـەكـەم :

ئەو جۆرانەی كە باس‌كران ئایا لە شیعرەكان گەیبوون ؟؟ و هەموو قوژبنێكی زمـــان‌و جوان‌كردنی زمان‌و مەبەستی پێش‌خستنی زمان لە ١٩٥٠ەوە تا ١٩٨٥ تێ‌ی گەیبون ؟

■ دووەم :

ئایا هۆی ساغ‌كردنەوەی مەبەستی (شـیعر) ووتن بەو مانایەی كە پلە بە پلە بەرەو پێشـــــەوە ئەڕوایا بەرەو دواوە بۆ مەبەستی (پێش‌خســـتنی زمانی كوردی ، هان‌دانی خەلك بۆ پارێزگاری كردن لە مافی نەتەوایەتی) لەو شیعرەدا ناوەخن كـــراوە یا سادە هەر باسی (پەپولەو گولە) !!!؟؟

■ ســـێهەم :

ڕەخنەگرە لە كۆمـــەل‌و داوای چاك كردنی‌و پاك‌كردنەوە ئەكا یا هەڵدانە بەسەرو گوێلاكـا بـۆ ئامانجی بچوك‌و دور كەوتنەوە لە نەتەوە .

ناچارم ... لێرەدا نموونەیەك بهێنمەوە :

(شـــیعری ڕەزی ســــالی ١٩٦٢)و لەگەڵ شـــــیعری (سێبەری پەرتی سالی ١٩٧٩)دا .. بانەختێ لێ‌یان وردبینەوە .

شیعری ڕەزی ١٩٦٢ ئەبێ بەم تەرازووە هەل سەنگێنرێ :

(مەسەلەی خزمەتی زمان ، مەسەلەی فراوانی مەعنا ، مەسەلەی دەرخستنی پارێزگاری لە نەتەوە، مەسەلەی بیر كردنەوەیەكی قووڵ) ....

شتێكی ئاشكرایە .. جۆری بە تەرازوو شیعر دانان ئەبێ وابێ :

■ یـەكـەم :

شیعری سێبەری پەرت (مستزادە ، كە ئەرلو هەوڵ‌و توانا‌و دەسەلاتێكی زۆرگران‌تری ویستووە تا (شیعری ڕەز) .

■ دووەم :

جۆری مەبەستو (موضوعی) شـــیعری (ســـێبەری پەرت) زۆر قووڵ‌ترو فراوان‌ترە تـا شیعری ڕەز .

■ ســـێهەم :

كاتی بلاوكردنەوەی شـــــیعری ڕەزو كاتی بلاوكردنەوەی شیعری سێبەری پەرت زۆر جیاوازن ، زۆر دورن لە یەك .. سالی ١٩٧٩ لە كوێ‌و ١٩٦٢ لە كوێ ... !!!

ئەوەی كە بۆ نموونە هێنرایەوە مەبەســـت لە بارەی توانای شیعرە لـەو قۆناغەدا .. لەو كات‌و سالانەدا .

ئایا تووانراوە تائێستا هیچ كەسێ توانیبێتی بەو جۆرە شیعر ووتن هەڵســــــەنگێنێ .. لێ‌ی بدوێ ، لەسەری بنووسێ ؟

نەخێر ... نەتوانراوە ... بۆیە تا ئێـــستا نەتوانراوە ڕایەكی نەختێ ڕەوان (دراســـــەیەكی) بەجێ بەرامبەر بە شیعری كوردی ئەو ســـــالانەی خرایە بەرچاو بخرێتە پێش چاود ...

ئاواتە خوازین تا ڕادەیەك بتوانرێ نەختێ لێ‌ی بكۆلینەوەو هۆكانی دەرخرێ .. تا نووسینێكی تر تكایــە .

گـــــولْ گەشتێـــــك بە ناوچــــەكانی كوردستاندا

دانراوی ● لەیلان ●

پێناسین‌و ڕەخنە

● عبدالرقیب یوسف ●

لەبەر چەند هۆیەكی هونەری ڕۆژنامەكەمان نەمانتوانی وتارەكەی مامۆستا عبدالرقیب یوسف بەتەواوی دابەزێنین لێرەدا پاشماوەكەی بلاودەكەینەوە داوای لێبووردن لە مامۆستاو خوێنەران دەكەین .

هاوكاری

١٢ - لـــە ل ٣٣ دا هاتوو كـــە مێژووی هەلكەندراوی (دەربەندی گاور) لە شــــاخی قەرەداغ كە دەربارەی شەری نیوانی « كوتی » و (نارامین)ە دەگەرێتە ســـالی (٣٧٠٠)ی پێش زایینی .

ئەم مێژووە راست نیە چونكە نارامســـین‌ی ئەكەدی لە سالانی (٢٢٦٠ - ٢٢٢٣) پێش زایینی حوكومی كردووەو ئەو شـــەڕەی لەگەڵ نەتەوەی (لولو) بووە نەك گوتی .

١٣ - دانەر كە باسی شاری سلێمانی دەكـا عاطفەیەكی زیاد گرتوویەتی‌و توشی هندێك هەلـــەی كردووە نابێ - هیچ دانەرێك بۆ ئەوەی نووسینی علمی بێ - ڕێگابدا عاطفە بەسەریا زال بێ .

١٤ - دەربارەی باسی (داربین) لە ل ٤٧ دا نووسیویەتی زەردەشت لە ڕۆژی چوارشـــــەمەی ریكەوتی ٥٩٩/٤/١ پێش عیســـا لــــە دایك بووە گەرچی ئەمـــەی لە (الاكراد فی بهـدینـــــان)ی خوالێخۆشـــبوی انور مائی وەرگرتووە بەلام دەبێ ئێمە لە شت ورد ببین و هەموو شتێك لـــە هەموو دانەرێك قەبوول‌و پەسەند نەكەین ئایـــا چۆن ئـەم مێژووە بەوە شێوە وردە زانراوە لەو كاتە دورەدا .

١٥ - دەبایە دانەر لە پەراوێزەكاندا هەمـــوو سەرچاوەیەك لەگەڵ ئمرەی لاپەڕەكانی بنووســـێ پاش كە زانیاری لێ وەردەگرێ‌و بەرنامەی تۆژینەی زانستانەی (منهج البحث العلمی) ئەمەی لەســـەر دانەر فەرز دەكا . لە كوتایی‌دا داوای ســـەركەوتن دەكەم بۆ دانەری ئەم كتێبە خوشـــكە (لەیلان)و هیوادارم بەرهەمیكی زۆری بەدی بێنی بۆ خزمەتی مێژوو كەلەپووری كوردی .

١٦ - لە ل٥١دا نووسیویە « شێخ ئادی كوڕی زافری كوردی » مێژووی ژیانی شێخ ئادی (عدي) لەسەرچاوەكانی مێژوی ئیســــــلام‌دا وەك روژ ئاشكرایە و ناوی باوكی (موســـافر)ە و نابێ لـــە عاطفەی نەتەوایەتی تەحریفی مێــــژوو بكەین وەك (قەنانی كوردو) كە دەلێ (مەروان)ی كـردووەتە (مەریوان) ووتوویەتی شـــێخ عـــەدی خەلكی مەریوانە .

● پـەراویـز :

(١) شورەی دەربەندی رانیـــە لە كونـــدا بەستراوەتە بە شورەی شاخی كێوەرەش چونكـــە بەسەر ئەم شاخەوە شورە دروست‌كراوە لە ڕوباری زێ بچوكەوە لە دەربەندی رانیە تا هنـــداوی دێ (دێرێ) لە دولی ئاكوو بە درێژی دەوری (٢٥كم) و لە هنداوی سنووری دێرێ شورە سەر بە زێـر دەبێ بە مەسافەی چەند كیلۆمەترێك تا دێتە دێری و خەلكی ئەو ناوچەیە دەلێن شورە لە روبارەكە لـە زیر دێری تێپەر دەبێ و هەلدەگەڕی بە ئەنشـــتی دەســـــــتە راستی دولەكە تا دەگەیی ئەشكەوتی (بت‌كار)ی بێ سەر لە هنداوی دێ (نورێ) و تـا بەسەر شاخی ماكوك هەلدەگەڕی و هندێك دەلێن شورە دەچێتە (بیتواتە) . هەروەها شـــــورە لە (زێ) تێپەر دەبێ بۆ سەر شاخی ئاســـوس . لە روژی ٢٥ مانگی تەشرینی یەكەمی رابوردودا بۆ ماوەی چەند سەعاتێك هەولم‌دا ئاساری شورەكـە لە ژیر دێرێ و لە هەردولای روبارەكە بدوزمـەوە بەلام ناتوانم بلیم گەیشـــتمە ئەنجامێكی تـەواو بەلام لە ئەنشتی روژئاوای روبارەكە (روباری دولی ئاكو) ئاساری شورەو شـــــارێكی كون هەیـــەو (گورستانی دیكەلە) لە ژێر نوری و بەرامبـــەر دێرێ لەنیو ئاساری شارەكەدایە . دوزینەوەی ئـەم شورانە كێوەرەش‌و دولی ئاكو پیویستی بـە كاتێكی باش هەیە .

ئەوەی شایانی باسە لـە گۆڤاری رۆشنبیری ژمارە ٣٧ و روژی ١٩٧٥/١/١١ ووتارێكمان بلاو كردووە دەربارەی ئەو شارو شورەكانی دەربەنـدی رانیە كە لە سالی ١٩٧٣ دا دوزیومانەوە ئەوەش لە ژێر ناونیشانی « اكتشاف مدینة اثریة فی كردستان » و بریتی‌یە لە چاو پێكەوتنێكی روژنامەنوسی كـــە كاك ابراهیم علی محمود پێ هەلستاوە .

بەهارێك

نازاد مەحمود مستەفا

ئـــەو بەهارەی
سواریان كردی
ماینێكی ڕەشی جوانیان
بۆ زین كردی
بێ دەكەنیت
كە لە دێ دوور كەوتیتەوە
ئاوڕێكت دایە دواوە
ئجانی دێ هەموویان
وەك دایك مردوو
فرمێسك لانی لە دیدەیاندا كردبوو
نـــەت ئەزانی
بۆچی ئەگرین
بۆ بێ بەختی خزیانی جوان وەك سورە گول
یا بۆ كچێك
لە دەزگیرانی خۆی دزراو
دابان بەشوو بەنا بە دل ...!

سێ تابلۆ

سەلام محمد

خەوی ئەبەدی

وەكو لقە لاولاوێكی زەردو باریك
كۆچ ئەكەم‌و بۆ دوور ئەڕۆم
مـن میوانێكی ناوەختەم
گولە ئەستێرەی گوناهم .. لەسەر شووشەی
لێوەكانی .. خوداو مەرگا نیشتۆتەوە

● ● ●

گـریـان

سەلیبی مەرگ هەلئەگرم
وەك بزەیەكی بەجێماو لە كاروانی بەختەوەری
بەسەر پردی بیابانا هەنگاو ئەنێم
نـــە ئاهم هەیە
نـــە نۆخەی ..
ئاسنیش نیم تا لە ناو كوورەی ئاگر بتوێمەوە
من گریانی زەردەخەنەم

● ● ●

خـــودا

بروسكە لە هەوری پرسی :
بـــاران چییـــە ؟
هەور وتی مانـگ ئەزانێ
مانگ وتـــی هەتاو ئەزانێ
بروسكە بە هەتاوی وت :
كەی باسی خودام بۆ ئەكەی ؟
هـــەتـــاو ســـووتا ...

● ● ●

Institut kurde de Paris

شیر

● د. جرجیس محمد حسن ●

شیر یەکێ لە خواردەمەنیە گرنگەکانی ئادەمیزادەو بە خۆراکێکی تەواو (غذاء کامل) دانراوەو جێگایەکی تایبەتی هەیە لە لای ئەو کەسانەی کە رێجیم بەکاردەهێنن بەتایبەتی ئەو شیرەی کە رۆنەکەی لێ وەرگیراوە .

گرنگی شیریش لەمەیە کە دەوڵەمەندە لە گەرمۆکەکان (الطرق الحراریة) وەهەر لیترێك ٦٠٠ ـ ٧٠٠ گەرمۆکە ئەدا بەڵام کاتێ کە مادە چەورەکەی لێ وەردەگیرێ ٢٠٠ گەرمۆکە دەدا .

ئادەمیزادیش دەتوانێ تەنها لەسەر شیر بژێت بۆ وەختێکی درێژ چونکە شیر پێکهاتووە لە چەند ماددەیەکی گرنگ کە پێویستە بۆ بەردەوامبوونی کاری خانەکانی لەشی بە شێوەیەکی چاك . ئەو ماددە گرنگانەش پرۆتینەو رۆنەو شەکری شیرەو کالسیۆمو فۆسفۆرو ڤیتامینی هەمە جۆر .

وە هەریەك لیتر لە شیر پێکهاتووە لە ٨٥٪ ئاوو ٣٠گم پرۆتین و ٣٥گم مادەی چەوری‌و ٥٤گم شەکری شیرو ٧ر٠گم لە خوێ کانزاکان وەك کالسیۆم‌و فوسفورو صودیۆم‌و چەندەها جۆر ڤیتامین وەك ڤیتامین (ئەی) و بی کۆمپلێکس‌و (سی) و (دی) و (ئی) و (کەی) .

وە نرخی خۆراکی (القیمة الغذائیة) یەك لیتر شیر یەکسانە بە نرخی خۆراکی ٤٠٠گم گۆشت یان ٩ هێلکە یان ٨٠٠گم پەتاتە یان ٤٠٠گم گۆشتی مریشك یان ٨٠٠گم گۆشتی ماسی .

وە لەشی ئادەمیزاد دەتوانێ نیوەی پێویستی بۆ پرۆتین‌و مادە چەورەکان‌و هەموو پێویستیەکەی بۆ ڤیتامین (ئەی) و سێ‌یەکی پێویستی بۆ ڤیتامین (بی) لە یەك لیتر شیر وەربگرێ .

لەبەر ئەوە شیر خۆراکێکی تەواوەو دەبێ بەسەخی بیدەن بە منداڵو ئافرەتە بەزگەکان‌و کرێکاران‌و ئەو کەسانە کە بە پێش کەوتوونە لە تەمەن .

خواردنی رۆژانەی مرۆڤیش دەبێ شیری تیا بێ ، بەلای کەمی یەك جەم بەتایبەتی جەمی بەیانی .

مرۆڤیش دەبێ بەو هەڵە گەورەیەدا نەچێ شیری زۆر بخواتەوە لەبەر سوودە زۆرەکانی زیانێکی زۆری هەیە لەم حاڵەتە بەهۆی زیادبوونی ڤیتامینەکان لە رادەی پێویستی لەش . وە ئەو کەسانەی کە هەستیاریان (حساسیة) هەیە لە دژی شیر دەبێ شیریان لێ دوور بکرێتەوە ، وە ئەوانەی تامی شیریان لێ ناکەوێ دەتوانن لەگەڵ کاکاو یان چا بیخۆنەوەو هەروەها دەتوانن لە جیاتی شیر روو لە ماستو پەنیرو قەیماغ بکەن .

هەروەها ئەو کەسانەی کە جەرگەکانیان زەعیفەیان نەخۆشی دڵیان هەیە یان نەخۆشی شەکریان (داء السكر) هەیە دەبێ ئەو شیرەی دەیان درێتێ مادەی چەوری لێ وەرگیرا بێ .

باشترین شیریش ئەو شیرە کە لە گوانی ئاژەڵ وەردەگیرێ بەڵام ئەو شیرە زیانی هەیە چونکە بەستەرە نەکراوە یان پاکژ نەکراوە لەبەر ئەوە میکرۆبی زۆر تیایەو نەخۆشی پەیدا دەکا لە کاتی بەکارهێنانی .

جا لەبەر ئەوە ئەو شیرەی کە بەکاری دەهێنن دەبێ پەستەرە کرا بێ یان پاکژ کرا بێ هەر چەندە هەندێك لە کانزا (عناصر) گرنگەکانی کەم دەبێ‌و لە نرخە خۆراکیەکەشی (القیمة الغذائیة) کەم دەبێتەوە .

پەستەرە بریتی‌یە لە کوڵاندنی شیر بۆ ماوەی نیو سەعات هەتا پلەی ٨ر٦٢ی سەدی یان بۆ ماوەی ١٥ چرکە هەتا پلەی ٧ر٧١ی سەدی بە دەزگایەکانی (اجهزه) تایبەتی .

بەڵام رێکەی پاکژکردنەوە (التعقیم) بریتی‌یە لە کوڵاندنی شیر بۆ ماوەی ٢٠ چرکە هەتا پلەی ١٢٠ی سەدی دوای ساردبوونەوەی بەخێرایی هەتا پلەی ٧٠ی سەدی .

وە ئەو رێگایەی کە لە ماڵ بەکاردێت بریتی‌یە لە کوڵاندنی شیر دوای ساردکردنەوەی بە کورجی لەگەڵ تێکدانی شیرەکە لەسەر ئاگر بەڵام لەم رێگایە پرۆتینی شیرەکە دەگۆڕێ .

ئەو شیرەی کە پەستەرە دەکرێ هەندێك لە ڤیتامینەکان‌و کانزاکانی کەم دەبێتەوەو هەندێك میکرۆبی بێ زیان تیایدا دەمێنێتەوە کە هیچ زیانێکی نیە بۆ مرۆڤ .

وە ئەو شیرەی کە پاکژ دەکرێ نرخە خۆراکیەکە (القیمة الغذائیة) کەمترە لە شیری پەستەرە کراو چونکە رێگای پاکژکردنەوە مادە زیندووەکان (المواد الحیویة)و ڤیتامینەکان لە ناو دەباو شیرەکەش پاکژ دەبێتەوە لە میکرۆبەکان .

وە لە کاتی کڕینی شیر دەبێ سەیرێکی ناو شوشەکە بکەین نەکو خلتی تیا بێت . ئەم خلتەش لە کاتی ئامادەکردنی شیرو شوشتنی شووشەکان بە شێوەیەکی نا تەندروستی پەیدا دەبێت .

هەروەها دەبێ رەنگ‌و تامەکەشی تێبینی بکرێ تاکو ئەو شیرەی کە بەکاری دەهێنین سوودمان بەخشێ‌و زیانمان نەدا .

● سەرچاوەکان :
١ ـ صحة البان ـ اعداد الدكتور عبدالوهاب مهدي والدكتور محمود عبدالصمد ، جامعة بغداد ، ١٩٨٤ .
٢ ـ قاموس الغذاء والتداوي بالنبات ـ تألیف احمد قدامة ، ١٩٨١ .

وەرزەکانی ساڵ لە ناخی زەویدا

گۆڕینی
ئەندازیار ـ حەمە قادر

ئەگەر ئێستا لەسەر رووی زەوی هاوین بێت ، ئاوا لە ژێر زەویدا بۆ نمونە لە قوولی ٣ مەتردا ، دەبێت ئێستا چ وەرزێك بێت ؟ ئەو خوێندەوارەی وا بیر بکاتەوە لەوێشدا هاوینە ! ئەوا بە هەڵەدا دەچێت . وەرزەکانی ساڵ لەسەر رووی زەوی ، جیاوازن لە وەرزەکانی ناو ناخی زەوی . چونکە خاك گەیەنەرێکی گەرمایی باش نیە . لە شاری «لێنینگراد»دا ئاو لە ناو ئەو بۆرییە سەرەکیانەدا کە لە ژێر ٣ مەتردان ،هەتا وەکو لە سەختترین رۆژانی زستانیشدا نایبەستێت .

گۆڕانی پلەی گەرمایی ، کە لەسەر رووی زەوی روو دەدات ، بە شێوەیەکی زۆر سست دەگوێزرێتەوە بۆ ناو ناخی . وە لە ماوەیەکی زۆر دواکەوتوودا دەگاتە چینە جیاوازەکانی . بۆ نمونە پێوانی بەکەری سەلماندویتی لە شاری سلوتسك «لە قەراغی لێنینگراد» کەمترین رۆژ لە ماوەی ساڵدا ، کە دەگاتە ژێر ٣ مەتر قوولی بۆ ماوەی ٧٦ رۆژ دوادەکەوێت، وە ساردترین ئاو بۆ ماوەی ١٠٨ رۆژ دوادەکەوێت . واتە ئەگەر هاتوو گریمان گەرمترین رۆژ لەسەر رووی زەوی رۆژی ٢٥ سەبتەمبەر «ئەیلول» بوو ، تەنها لە رۆژی ٩ی ئەکتۆبەر «تشرینی یەکەم»دا ، لە ژێر قوولی ٣ مەتردا سەرهەڵدەدات ! وەگریمان ساردترین رۆژ لە سەر رووی زەوی ، رۆژی ١٥ یەنایەر «کانوونی دووهەم» بوو ، لە جەشنی فوولایدا لە مانگی مایو «ئایار»! سەر هەڵدەدات .

وە بۆ چینەکانی زەوی کە قوولیان لە ٣ مەتر زیاترە ، ئەم دواکەوتنە زۆر زیاتر دەبێت .

وە هەرچەندە بە خاکدا رۆ بچینە خوارەوە گۆڕانکاری لە پلەی گەرماییدا ، هەر تەنها دوا ناکەوێت ، بەڵکو زۆر سستریش دەبێت .

وە لە قوولیەکی دیاری کراودا نەك هەر بەتەواوەتی نامێنێت ، بکرە بە درێژایی ساڵو لە ماوەی سەدەیەکدا، پلەی گەرمایی لەوێدا ناگۆڕرێتو هەر وەکو خۆی دەمێنێتەوە . وەناوەندی ساڵانەی پلەی گەرمایی «متوسط السنوی لدرجة الحرارة» ئەو شوێنە بەتایبەتی بە نەگۆڕراوی دەمێنێتەوە . وەئەوەی شایانی باسە لەبەن زانای فەرەنسی لافوازیاوە ، لە قوولی ٢٨ مەتردا ، لە ژێرخانی روانگەی پاریسدا گەرما پێوێك دانراوە ، ١٥٠ ساڵە لەو شوێنەدا پارێزراوە ، لە ماوەی ئەم ١٥٠ ساڵە زۆرەدا پارێزگاری پلەیەکی گەرمایی نەگۆڕی کردوە کە ئەویش «+ ١١ر٧» پلەی سەنتیگرێتە .

بەم جۆرە لە ناو ناخی زەویدا کە ئێمە بە پێی بەسەریدا دەڕۆین ، وەرزەکانی ساڵ وەکو وەرزەکانی سەر زەوی نیەو جیاوازیەکی تەواوی هەیە . لە کاتێکدا لەسەر رووی زەوی زستانە، لە ژێر ٣ مەتر قوولیدا پایزە وە لە راستیدا ئەو پایزە ، وەکو ئەو پایزەی سەر زەوی نیە ، بەڵکو لە هاتنە خوارەوەی پلەی گەرماییدا مامناوەندیە . وە لە کاتێکدا لەسەر رووی زەوی هاوینە، تەزوویەکی لاوازی سەرمای زستان دەگاتە ناخی زەوی. وەپێویستە لە کاتێکدا باسی بارو دۆخی ژیانی ئەو ئاژەڵانە دەکەین کە لە ناخی زەویدا دەژین وەکو کرمۆکە «برتەی قالۆنچەو سیسرك هەروەها رەگی رووەك ، ئەم دەرکەوتە رەچاو بکەین . وە ئەوەی جێگای سەر سوڕمان نیە ئەوەیە ، شانەکانی رەگی درەختەکان بە شێوەیەکی تایبەتی لە زستاندا زۆر دەبن وە لە وەرزی هاویندا کردارەکانی ئەو شانانەی ناو دەبرێت بە «کمبیوم» هەر هەمووی رادەوەستێت ، بە پێچەوانەی ئەو شانانەی لەسەر لقوپۆپی درەختەکانی سەرزەوین .

سەرچاوە ـ لە کتێبی «الفیزیاء المسلیة ـ الکتاب الاول» وەرگێڕراوە .لە نووسینی یاکوف بیریلمان و گۆڕینی بۆ عەرەبی دکتور داود سلیمان المنیر .

زگ چوونی منداڵان

Diarrhoea

رزگار مصطفی محمود

● **مانای زگچوون :**

زگچوون بە مانا گشتی‌یەکەی زیادی لە ڕێژەی پیسایی‌کردن دەگەیەنێت کە ئەمەش کوڕانێکی سامناکەو لەوانەیە ئەگەر مشووری بۆ نەخورێت ببێتە هۆی مردن.

● **بڵاوبوونەوە :**

زگچوون لە وڵاتە پێشکەوتووەکانا بە دەگمەن هەیە ، بەڵام لە وڵاتە دواکەوتووەکاندا بەربڵاوەو ڕێژەی مردن بەم نەخۆشی‌یە لەم وڵاتانەدا بەرز دەبێتەوە ، ئەویش لەبەر هۆی نزمی‌ی ئاستی کۆمەڵایەتی‌و کەم خاوێنی لە وڵاتە دواکەوتووەکانا . هەروەها لە شوێنە گەرمەکاندا زگچوون زیاتر بڵاوەوەبینراوە کە ئەو منداڵانەی شیری دایك ناخۆن بەڵکە بە شیری توتوو پەروەردە دەکرێن زیاتر دوو چاری ئەم نەخۆشی‌یە دەبن

● **جۆرەکانی زگچوون :**

١ ـ ئەو زگچوونەی لە ئاکامی هەوکردنی ڕیخۆڵەوە پەیدا دەبێ بەهۆی میکرۆبی زانراوەوە وەك لە دیزانتری و تایفۆیدو پاراتایفۆیدا یان بەهۆی میکرۆبی نەزانراوەوە وەك لە زگچوونی هاویندا.

٢ ـ ئەو زگچوونەی پەیدا دەبێت لە نەخۆشی تری وەك هەوکردنی کۆئەندامی هەناسەو هەوکردنی ناوەندە گوێ . بەم جۆرە زگچوونە دەڵێن زگچوونی ناڕیخۆڵەیی واتە Parenteral Diarrhoea

هۆی ئەم زگچوونە هێشتا نەزانراوەو توانستی تەنینەوە بۆ منداڵەکانی تر تیایدا کەمترەلەو زگچوونەی لە هەوکردنی ڕیخۆڵەوە پەیدا دەبێت. بێگومان چارەکردنی ئەم دوو جۆرە زگچوونە بە نەهێشتنی هەوکردنی ئەم ناوچانەوە دەبێت .

٣ ـ ئەو زگچوونەی لە بەدخۆراکی‌یەوە پەیدا دەبێت بە تایبەتی لای ئەو منداڵانەی زیاد لە پێویست خۆراك دەخۆن لە بارەی بڕوجۆریەوە ئەگەر بەراورد بکرێت لەگەڵ تەمەنو کێشیان چارەسەری ئەم جۆرەش بە ڕێکخستنی خۆراك دەکرێت .

● **نیشانەکانی زگچوون :**

لە بارە ساناکانی زگ‌چووندا سەرەتا ڕشانەوەو زگچوون تیژو ناکاو پەیدا دەبن‌و بەرە بەرە ژمارەی پیسایی‌کردن ڕوو لە زیادی دەکات‌و پیسایی‌یەکەش ڕەنگی سەوزو بۆن ناخۆش دەبێت‌و زۆر جاران ماددەی لینج‌و چەوری لەگەڵدا دەبێت . هەروەها پلەی گەرمی‌ی لەش بەرز دەبێتەوەو کێشی منداڵەکە دەکات بەهۆی کەمبوونەوەی شلەمەنی‌یەکانی لەش. لە باری توندتردا ڕشانەوە یەکەمین نیشانە دەبێت بە جۆرێك منداڵەکە هەتا ئاویش دەهێنێتەوە . دوایش زگچوون ڕوودەداو پیسایی‌یەکە کە لە سەرەتادا سەوز ڕەنگ بوو ئێستاکە ئاوی‌و بێ بۆن دەبێتەوە لەبەر کەمبوونەوەی خێرایی شلەکان لە لەشدا پێست وشك هەڵدێ‌و ڕەنگی نەخۆش زەرد هەڵدەگەڕێ‌و گەرمی بەرز دەبێتەوەو لێدانی دل خێرا دەبێ‌و ژمارەی میزکردن کەم دەبێتەوە . ئەگەر زوو هەلبەی چارەکردن نەکرێت منداڵی نەخۆش دەمرێت .

● **چارەسەر :**

شێوەی چارەسەرکردن بە گوێرەی جۆری زگچوون‌و تەمەنی منداڵ دەگۆڕێ ... هەنگاوی بنەڕەت لە چارەسەردا بریتی‌یە لە تۆلەکردنەوەی ئەو کەم بوونەوەی لە شلەکانی ناو لەشدا ڕوو دەدات . ئەوەش بە شلەپێدان دەکرێت لە ڕێگای دەم یا خوێن هێنەرەوە . ڕێکخستنی خۆراك خاڵی هاوبەشە لە نێوان چارەسازی‌و خۆپاراستندا .

● **خۆپاراستن :**

١ ـ بایەخدان بە خاوێنی بە لەناوبردنی مێش‌و مەگەزو دەستشۆردن‌و پاکژکردنەوە «تعقیم»ی قاپ‌و قاجاغ‌و سەوزەو میوەهات پێش خواردن . کە ئەمەش خاڵێکی گشتی‌یە بۆ هەموو نەخۆشی‌یەکان .

٢ ـ چارەکردنی ئەو هەوکردنانەی باس کران ، ئەگەر هەبن .

٣ ـ خواردنی شیری دایك نە وەك شیری دەستکرد ئەمەش خاڵێکی گرنگە لە خۆپاراستنی منداڵان لەم جۆرەها نەخۆشی .

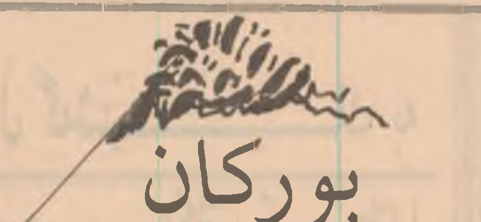

بورکان

● شاسوار محمد مصطفی ●

■ بەشی دووەم ■

تێك ئەدات وە ئەم پارچە بەردانە زۆر جار گۆشەی تیژیان نیمچە تیژیان هەیە وە پێیان دەوترێت بەردی ئەگلومرات وە بەردی خەفاف کە زۆر کونی تیایە وە بەرێژەیەکی زۆر لە گەرماوە رۆژهەڵاتیەکانمان بەکاردەهێنرێت بۆ پاککردنەوەی پێست بریتی‌یە لە لافای ڕەق بوو وە ئەو گازانەی کە تیایەتی وونی کردوە لەبەر ئەمە زۆر کونی تیایە وە بەم بەردە پێی دەوترێ بەردی خەفاف وە کێشی تایبەتیەکەی زۆر کەمە وە ئەمەش بۆتە هۆی بڵاوبونەوەی لەسەر قەراغی دەریاکان وە سەر ئاو دەکەوێت لە ئاوی دەریادا بۆ ئەوەی بڵاوبێتەوە بۆ ناوچەکانی دوور لە بورکانەکەوە . وە گەلێ جۆری تری هەیە لەو بەشە رەقانەی کە بورکان فڕێی دەدات وەکو لابلی کە ئەمیش بریتی‌یە لە پارچەی بەردی بچوك کە لە قەبارەی هێلکەیەك لێ ناپەڕێت وە هەندێ جار بە قەبارەی دەنکە نۆکێك وە لەوە کەمتر هەندێ جار بەڵام ئەگەر قەبارەکەی لەوە بچکۆلەتر بوو ناوی دەبرێت بە تۆزی بورکانی وە هەمیشە ئەم تۆزانە کۆ ئەبنەوەو ئەنیشێت پاش ئەوەی فڕێ ئەدرێ بۆ مەسافەیەکی دوور لە بورکانەکەوە وە کاتێك کە ئەنیشێت بەردێك پێك ئەهێنێت پێی دەوترێت تیفیس . گەلێك جۆری بورکان هەیە کە هەریەکەیان ڕێگەیەکی تایبەتی هەیە لە تەقینەوەو پێکهاتنی هەیکەلی جیاوازی هەیەو مادەی ڕەق‌و شای جیاوازی هەیە لەگەڵ ئەوەی زۆربەی بورکانەکان لەسەر ڕووی زەوی هیچ پاشماوەیەکی نامێنێت تەنها ئەوە نەبێت کە فڕێ دراوەکانی لە دوایدا ڕەق دەبێت‌و دەبێت بە بەردی ئاگرین دروست دەکات بۆ ماوەیەکی دیاریکراو وە لەگەڵ ئەوەشدا هەندێ بورکان چالاکە وە تا ئێستە هەڕەشە لە ئاسایشی مرۆڤ‌و زیندەوەرەکانی تر ئەکات . لە ساڵی (١٧٨٣ز) تەقینەوەیەکی بورکانی لە ئایزلەندە ڕوویدا ئەم جۆرە جیاواز بوو لە جۆرەکانی تری بورکان وە ناونرا بە بورکانی ئایزلەندی وە هەروەها جۆرێکی تریان ناوی ڤیزڤیە لەم جۆرەدا مادە فڕێدراوەکان لە جۆری لینج‌بوو وە لە کاتی هەڵچووندا چەند تەقینەوەیەکی بەهێزی تیا ڕوو دەدات وە ئەم جۆرە بە گەورەیی دەمەکەی ناسرابوو لەناوەڕاستیدا مەخروتێکی دووهەمین (مخروط ثانوي) تیایە کە لە خۆڵی بورکانی پێك هاتووە . بورکانی (ڤیزوف) کە شاری هێرکولانۆمی تێکدا وە شاری پۆمبی لە ساڵی ٧٩ی پێش زایینda وە لە ماوەی ١٦ سەدەی ڕابوردودا ئەم بورکانە هەڵچوو بۆ نزیکەی ١٠ جار وە لە دوای هەموو هەڵچونێك ماوەیەکی بێ دەنگی دوورو درێژی لەگەڵدا بوو وەدوا هەڵچونی بورکانەکە لە ساڵی (١٩٠٦ وە تا ساڵی ١٩٤٤)ی زایینیدا وە جۆرەکانی تری بورکان وەکو بورکانی (جاڤا) کە شاری هاوای لە ساڵی ١٧٧٢ی زایینیدا وێران کردو بورکانی (باندی سان) لە یابان وە ئەم بورکانە مردبوو بۆ ماوەی ١٠٠٠ ساڵ بەڵام لە پرداو بە بێ هیچ ئاگادارییەك گەڕایەوە ژیانو تەقینەوەیەکی گەورەی دروست کرد لە ساڵی (١٨٨٨)ی زایینیدا . وە لە ساڵی ١٩٠٢ی زایینیدا تەقینەوەیەکی ترسناك لە شاری (سان بییر) کە ئەکەوێتە قەراغی دوورگەی مادینیك لە یەکێکە لە دوورگەکانی دەریای کاریبی ڕوویدا خەڵکی شادەکە نزیکەی ٤٠٫٠٠٠ کەس ئەبوون ، وە لە ڕۆژی ٢ی ئەبریلی ١٩٠٢ی زایینیدا بورکانی (بیلیە) دەستی کرد بە فڕێدانی هەڵم‌و تەپو تۆز لە نێوەرەدا لەسەر لوتکەی بورکانەکە کە هەورێك لە دووکەڵ پێکهاتبوو بڵاوبووەوە وە خەڵکەکە گوێیان لە گرمە گرمێکی سوك بوو وە بەرە بەرە تەپو تۆز ئاسمانەکەی داگیرکرد بە چینێك ئەستوریەکەی تاچێك دەبوو وە هەوا بە بۆنی کبریت داگیر کرا . وە لە ڕۆژی (٨)ی مایو لە هەمان ساڵدا ئەم بورکانە هەڵچووەو لافاو گازاتی بە خێرایی ١٦٠کم لە سەعاتێکدا وە لە چەند چرکەیەکدا ٤٠٫٠٠٠ مرۆڤ تیایدا چوو یان بە سوتاندن وە یان بە خنکاندن وە هەروەها دامەزراو و بیناکانی لەگەڵ زەویدا تەخت بوو لەم کارەساتەدا کەس دەرنەچوو تەنها گیراوێکی زنجی کەدیل بوو لە ژێر زەمینێکی قوڵدا کە لە ژێر زەویدا بوو . لە جۆرەکانی تری بورکان بورکانی چیای (ئەتنا) لە ئیتالیا وە بورکان لە جۆری (هاوای) لە جۆرە گرنگەکانیەتی ، لە بەکەمدا بورکانەکان چەند دەمێکی فراوانی سەرەکیان هەیە بەڵام چەند بەشێکی تری لێ ئەبێتەوەو ئەتەقێتەوە بەڵام جۆری دووەم بەوە ئەناسرێ لە مادەکان فڕێ ئەداتە دەرێ بەهێمنی وە دەمی بورکان هەمیشە فراوانە لە ئەنجامی ڕوخاندنی دیوارەکانی وە هەروەها جۆرێکی تر هەیە لە بورکان ناو ئەنرێت بە (سۆلفەتریك) وە ئەم جۆرە بەوە ئەناسرێ کە هەڵێکی چڕ فڕێ ئەدات لە کاتی تەقینەوەدا وە ئەم هەڵمە بریتیە لە هەڵمی ئاوو هەڵمی هایدرۆکلۆریك‌و دووەم ئۆکسیدی کبریت‌و کبریتیدی هایدرۆجین‌و کلۆریدی ئامۆنیۆم‌و غازی دووەم ئۆکسیدی کاربۆن وە گەلێکی تر . لە هەندێ شوێندا بورکان هەیە ئاوەکەی فڕێی ئەدات وەك لەوەی مادەکانی تری فڕێدات وە ئەو بورکانەی کە ئاوێکی باك‌و گەرم فڕێئەدات ناو ئەبرێ بە بورکانی ئاوی گەرم (جیڤر) بەڵام ئەگەر ئاوەکە چەند مادەیەکی بەردینی زۆر بچوکی تیا بوو ئەوکاتە ناو ئەبرێ بە بورکانی قوڕی (موود ڤولکانو) وە کە نموونەیان لە سەر ئەم بورکانە بورکانی پەتەرنو لە صقلیە وە بورکانی کراتلا لە ئایزلەندە وە بورکانی (کرامیا) لە برماوە لە کۆتایی باسەکەماندا حەزدەکەین کە ئەوە بخەینە یادی خوێنەواران کە ئەو زەویەی لەسەری دەژین

بڕوانە ل ١١

Institut Kurde de Paris

ڕووبەڕوو

وێنەو .. نامەیەکـــــی کراوە ...!

وا لەم ژمارەیەدا ، دەقـی ئەو نامەیە بلاو دەکەینەوە کە پەیوەندی بە تەنیا کەسێکەوەنیە ، بەلکو گیروگرفتـــی زۆربەی هاووڵاتیانی گەڕەکێکەلە هەولێر ، لەگەڵیشـــیدا وێنەیەکی زیندوو بۆ ڕاستیمەسەلەکە بلاو دەکەینەوە کە خاوەنی نامەکە بۆی نـــاردووین ...

● « بۆ گۆشەی ڕوو بەـ ڕوو .. لە ڕۆژنامـــــەی هاوکاری .. ئێمە ، کـــە ژمارەیەکی زۆری هاووڵاتیانی گەڕەکی ـ سێتاقان ـین ... وا بۆ چەند ساڵێك دەچێت ، گەڕەکەکەمان لە قوڕو چڵپاو دەژیت ، هەموو ساڵێکیش، خۆزگە دەخوازین ، ساڵ بـە ساڵ خۆزگەم بە پار ، هەموو شتێك پێش دەکـــەوێو دەگۆڕێ ، تەنیا گەڕەکـــە هەژارەکەی ئێمە نەبێ ..

هەر یەکێك بە گەڕەکـەکەمان ڕەت دەبێ .. سوێند دەخوات ئیتر لە زستاندا ڕێی نەکەوێتەوە لامان ... هەقیەتی ... چونکە کاتێك بە کۆڵانەکاندا دەڕوات ، بـە ژنێك لە چڵپاو دەچەقێ ..

گەلێك جار چووینە شارەوانیو زێرابی هەولێـــر .. هەر دەڵێن چاوەڕوان بن.. بەسەر چاو ... هەقتانە.. کەچی ساڵ هاتنو ڕۆیشتن.

هەر قسەو هەر قسە ... هەر بەڵێو بەس ... گوایە لە نەخشەدایە ... ئـەمـە پەیمانی چەند ســـــاڵێك لەمەو بەرە ...

لە زستاندا کە گەڕەکەکەمان لە داخانا دەپارێتەوەو دەڵێ. خۆزگە پێش ئەوەی زستانی ئەمساڵ کۆتایی بێ ، ئاوڕێك لەم گەڕەکە بدرابوایەوە کـــە زۆری ئاخو داخ هەڵکێشا... ئیتر وەڕرس بووین ...

وا زۆر گەڕەکیتر لەوەتەی بەڕێز پارێزگاری هەولێـــر هاتووە ، کۆتایی بەم وەزعە تاڵەی هاتووە ... ئیتـــر خۆزگە گەڕەکەکەی ئێمـەش پێش ئەوەی بخنکێ ..ڕزگار دەبوو ...

لەگەڵ ڕێزمان بـــــۆ بەڕێزتانو ڕۆژنامەکەتان کـە ماوەیەك دەبێ بایەخ بـــــە کیروگرفت دەدات ..

ئیمزا : لە جیاتی هەموان هاووڵاتی زیاد ئەحمەد امین

● ئێمەش ، دەنگمـــــان دەخەینە پاڵ ئەم هاووڵاتیەو ئومێد ئەکەین ، گەڕەکەکە بە وێنەیەکی ڕازاوەتر ببینین.. خۆزگە ..!

ـ شێرزاد ـ

بۆ بەڕێوەبەرێتی دەزگای ڕۆشـــــنبیریو ـ

بلاوکردنەوەی کوردی ڕۆژنامەی هاوکاری ..

وەڵامێك لـــــە بەڕێوەبەرێتی پەروەردەی سلێمـــــــانی‌یەوە

لە ژمارە ٨١٧ی هاوکـــاری‌دا هەندێ تێبینی مامۆستا احمد بۆلی‌مان بلاوکردەوە ئەم وەلامەمان لە بەڕێوەبەرێتی پەروەردەی سلێمانی‌یەوە پێگەیشتووە ئێمەش لە پێناو خزمەتی ڕاستیدا بلاوی‌دەکەینەوەو سوپاس بۆ ئەم بەدەنگەوە هاتنەی پەروەردەی سلێمانی ..

« هاوکاری »

بابەت / نووسـراو

بە پێویستمان زانی وەڵامی (مامۆستا ئەحمەد بۆلی) بدەینەوە لەسەر ووتارەکەی « گەشتێکی پایزی بە قوتابخانەکانی چوارقوڕنەدا » لە ڕۆژنامەی هاوکاری هاوکار بە هەموو دلسۆزێکی ئەم نیشتمانە ژمارە « ٨١٧ » بەرواری ١٩٨٥/١٢/٥ هیوادارین لە یەکەم ژمارەی ڕۆژنامەکەتانا دەقی ئەو نوسراوەمان بۆ بلاو بکەنەوە لەگەل ڕێزو سوپاسا بە هاوکاریتان .

ئیمزا
جمال جلال عبدالکریم
لە بەڕێوەبەری گشتی پەروەردە لە سلێمانی

مامۆستای بەڕێز کاك ئەحمەد بۆلی لـە چوارقوڕنەوە لە ژێر ناونیشانی « ئێوارە گەشتێکی پایزی‌یە لە قوتابخانەکانی چوارقوڕنەدا » .

لـە ژمارە ـ ٨١٧ ـ ڕۆژی ١٩٨٥/١٢/٥ی ڕۆژنامەی هاوکاری دەربارەی کەمی مامۆستایان لە قوتابخانەکانی ناو چوارقوڕنە نوسیویەتیو دەڵێ :

« ئەو شارەی کە ٣.١٢ قوتابی گرتوتە باوەش تەنها (٢٥) مامۆستاو (٥) بەڕێوەبەری بۆ تەرخان کراون لە کاتێکدا لە ناو شاردا ژمارەی قوتابیانی قوتابخانەیەك لە (٣٠٠) تێپەر ناکاتو (١٢) مامۆستای بۆ تەرخان کراون » .

ئەم ڕاستیانەش وەك مامۆستـــا بۆلی دەفەرموێت لەســـەرژمێریەکی قوتابیاندا بۆی دەرکەوتوە کە ڕۆژی ١٩٨٥/١٠/٢٣ کردوویەتی .

ئێمەش لەگەل ڕێزو سـوپاسماندا ئەم ڕوون کردنەوەیە پێشـکەش بـە مامۆستای ناوبراوو خوێندەوارانی خۆشەویست دەکەین .

١ ـ تا دەستپێکردنی ساڵی خوێندنی ئـەم ساڵ ١٩٨٥ ـ ١٩٨٦ لە گشـت قوتابخانەکانی پارێزگای سلێمانی (٦٧٤) مامۆسـتا کەم بوونو ساڵانی ڕابوردوو بە ناچاری شوێنەکانیان بە محازەرە پر کراوەتەوە .

٢ ـ هەر کە ئەمساڵ خوێندن دەستی‌پێ‌کرد لە قوتابخانەکانماندا (٦٣) مامۆستا لـە ناوچەی ڕانیەو پشدەرەوە گواسترانـەوە بـۆ پارێزگـــای هەولێرو تەئمیمو دیالەو ســـەلاحەدین بە ئەمری ئیداریو تەنفیزیو وەزارەتی فەرمانبەری ناوچەیی ١٣٢١/٦١١٤/١١٩٨/٥٦٠.٥/٤٣٧٤/٦٥٧٧ ڕۆژی ٩/٢٣ ، ٩/٢ ، ٨/٥ ، ٩/٢٤ و بە ڕۆیشتنی ئەوانە جگە لەو شاغرانەی کە لە خالی یەکەمدا باســمان کردن ئەوەندەی کە شاغر لە قوتابخانەکاندا زیـادی کرد . وە ئەم ڕاستیە مامۆستا بۆلی خۆی باشـی دەزانیت .

٣ ـ بەڕێوەبەرێتی گشـــتی پەروەردە بۆ چارەکردنی ئەو شاغرانە لـە ناوچەی چوارقوڕنەو گشت ناوچەکانی تری پارێزگا تەنها سێ ڕێگەی لـە بەردەمدا بوو :ـ

یەکەم ـ ئەو مامۆستایانەی لـە قوتابخانەکانی تری پارێزگاوە بە پێی ئیستمارەی تایبـەتی داوای گواستنەوەیان کردووە بۆ ئەو ناوچەیە کە ئەوانەش ژمارەیەکی کەم بوونو چاری ئەو شـــاغرانەیان نەدەکرد .

دووەم ـ دانـــانی دەرچووانی خانــــەی مامۆستایانی کچان کە ئەوانیش دانانیان بە مامۆستا دوا کەوت ، تا لە مانگی تشرینی دووەمدا ئەمــری دانانیان بە مامۆستا گەیشـــتە بەڕێوەبەرایەتیمانو یەکسەر دابەش کرانو (٣٤) لەو مامۆستایانە بـەر ناوچەی ڕانیە کەوت .

سێیەم ـ ئەو مامۆستا سەربازانەی چاوەڕوان دەکران کە بە ئینتداب بگەڕێنەوە قوتابخانەکانیان لە مانگی ئەیلولدا ئەوەبوو ئەوانیش جێبەجێ‌کردنی پێویســـتی ئینتیدابیان دواکەوت تا کۆتایی مانگی تشرینی دووەم ، وە بـە گەڕانەوەیـان (٢٣) یـان دانران بۆ قوتابخانەکانی چوارقوڕنەو ڕانیە .

٤ ـ لە ناوچەی ڕانیە ئەمســـاڵ گەلێ لە قوتابخانەکانی گوندەکانی ناوچەی بێتواتەو ســـەر کەپکان کرانەوەو مامۆستایان بۆ دانراو ئەمـــانەش گەلێ لەو مامۆستایانەی برد کە بۆ ئەو ناوچەیـــە دانـــران .

٥ ـ هەر لە ماوەی مانگی تشـرینی یەکەمو دووەمدا جگە لە سەرپەرشتیارەکانی ئـەو ناوچەیـە کە هەمیشـە سەر لە قوتابخانەکان دەدەن چەنـد جارێـــك لێپرسراوانی پەروەردە وەك یاریدەدەری بەڕێوەبەری گشتی پەروەردە بۆ کاروباری هونەریو یاریدەدەری سەرپەرشتیاری یەکەمو ئەندازیارەکـانی پەروەردەکەمو کورتی قوتابخانەکانی ئەو ناوچەیەیان دەستنیشان کردووەو پێویســـتیەکانیان جێبەجێ کردوونو تا ئێستاش هەر بەردەوامین لە جێبەجێ کردنی کەمو کوڕی بینای قوتابخانەکان .

٦ ـ بە پێی سەرژمێری سەرپەرشتیارەکانی ناوچەکەو لیژنەی تایبـەتی کـە گشت قوتابخانەکانی ناوچەکە گەڕاوونو لەگەل بەڕێوەبەری قوتابخانەکاندا دەستنیشانیان کردووە تەنها (٨) شاغر هەیە لە ناوچەکەداو ئەوەش بە موحازەرات جێبەجێ کراوەو ئێستاش هەر مامۆســـتایەکی منتـەدب دێت بـۆ قوتابخانەکانی ئەو ناوچەیە دەنێردرێن .

٧ ـ لەو سـەرژمێریەکە لە خالی (٦) لـە سـەرەوە باسمان کرد ، باری قوتابخانەکانی ناوچەکە بەم شێوەیەیە نەك بەو جۆرەی مامۆستا بۆلی باسی کردووە :ـ

ناوی قوتابخانە	ژمارەی پۆل	ژمارەی قوتابیان	ژمارەی مامۆستایان
چوارقوڕنەی تێکەڵ	١٨	٦٧٠	٢١
کاوەی تێکەڵ	١٤	٦.٦	١٨
کارۆخی تێکەڵ	١٣	٤٩٥	١٧
ئالانی تێکەڵ	١٥	٥٥٢	١٦

٨ ـ لـە گشت قوتابخانەکانی چوارقوڕنەدا نەبیسترا کە هیچ قوتابیەك ئەمساڵ داوای وەرگرتنی کردبێتو وەرنەگیرابێتو بەڕێوەبەرەکانیش بـۆ ئەم ڕاستیە شایەتن نەك وەك کاك بۆلی دەڵێت کـە زۆر لە قوتابیان وەرنەگیراونو پشتگوێ خراون .

وە ژمارەی قوتابیەکـانی کە لە خالی (٧) دا پیشان دراوە ئەو ڕاستیە دەردەخات .

٩ ـ لە کۆتاییدا زۆر ســـوپاسی هەموو دلسۆزێك دەکەین کە مەبەستی ڕاستەقینەی خزمەت گوزاری پەروەردەو زانستە لە پارێزگاکەماندا .

وەرە .....

حەوسەڵەت بمێنێ

نجاە رفیق حلمی

ـ ئـالـو ..
ـ بەڵێ کاکە ..
ـ ئێرە ماڵە !
ـ نەخێر حەمامە .
(تلفون کە داخرا).
جارێکی تر لێ‌یدا ..
ـ ئـالـو ..
ـ ئێرە ماڵە .
نەخێر مزگەوتە ..
(تەلفونەکە داخرا) .
ئەم جارە لێ دا ، بــــە برادەریکم ووت تـــۆ وەڵام بدەوە .
فەرمو کاکە .
کاك فلان لەوێیە ؟.
نەخێر .
ـ ئەی لە کوێیە ؟.
ـ چۆتە دەرێ ..
ـ بۆ کوێ چووە ؟.
ببورە نازانین .
ـ چۆن نەبێ .
(فەرمو کاکە لەگـــــەل فەرمانبەرەکە قسە بکە)
ـ بەڵێ فەرمو کاکە کێـــت دەوێ .
ـ فلان .
ـ لێرە نیە ... ئەی لـــە کوێیە .. بەخوا نازانـم کەی دێتەوە ...
ـ ئنجا کاکە تۆ تـــــووڕە ئەبیت .
ـ برا هیچ تووڕە نەبووم ، ئایا بە چ جۆرێك قەناعەت دەکەیتو دلنیا ئەبیت لە قسەکانی ئێمە .
ـ واللە بلێم چی .
وبستم تەلفونەکە دابجەم ، دووبارە ووتیەوە .
ـ بە ئەقلی تۆ چوو بێ بـۆ کوێ ئیستا .
ـ واللە بە ئەقلی من ئیستا لەوانەیە چووبێ بۆ حەمام.
(تەلفونەکە داخرا).
ـ ئۆخەی شوکر داخـــرا بمزانیایە زووتر ئەوەم پێ ئەووت .
(دیسان لێیدایەوە) .
ـ ئێرە کوێیە ؟!.
ـ ئەو جێیەیە کە تۆ ئەتەوێت
ـ باشە کوێم ئەوێت ؟!.
ـ نابێ بەخوا ئەبێ تـــۆ بلێیت .
ـ چونکە ئەمێ لەمەو بەرهەر تۆ ئەبویت ووت ئێـــرە حەمامە .
ـ ئا خۆیەتی .
ـ کەوا بێ فلان لێرەیە .
ـ نەخێر لەو دبوە ئێـرە حەمامی ژنانە .

لەسەردانێکی سەرپێ‌ی‌دا!!

لەم ڕۆژانەدا بە ڕێکـەوت لەگەل چەند هاوڕێیەکـــا خۆمان بە کتێبخانە هێـرۆی قەلادزێ‌دا کـــردو داوای ڕۆژنامەی «هاوکاری»مان لـێ کرد ، خاوەنی کتێبخانەکەش بێ ئەوەی زیزمان بکات ، بێ سێو دوو وەلامێکی پڕ بـــە پێستی خۆی داینەوە وگوتی:

ـ سوێندتان لە ســەرم نی‌یە ، بڕواتان بێ : ئەگـەر پێو بلێم نی‌یە .. هەیە ..!! بەلام ڕادەبەدەر کەمە .... چونکە (دار الوطنی) لـــە سلێمانی ژمارەیەکی هێنــدە کەممان بۆ دەنێرێ کە دلــی ئەم جەماوەرەمان بە هیچ لێ ڕازی ناکات ... خـــوا ئاگادارە هەفتەش نی‌یە چەند جارێك نەچم بۆ سلێمانیو ئەو کەمو کوڕیەیان پێ ڕانەگەیەنم و (دار الوطنیە)ش بێـــزار نەکەمو داوای زیادکردنـــی «شمەکە بێداویستـەکانو گۆڤارو ڕۆژنامانیان لـــێ نەکەم ... هـــەر بـــەم هۆیەشەوە ڕۆژ نی‌یـــــە تەلەفۆنیشیان بۆ نەکەم ...

لە ئەنجامی ئەوەشدا وەلامێکی لووسمان دەدەنەوەو دەلێن : بە سـەرچاوان ... تۆ هیچ هەقت نەبێ ، چەند ژمارەت دەوێ بلێ ! بۆت دەنێرین .. انشاالله لە مرۆش بـە دواوە نایەلین دەردی کەمو کوڕیو بێداویستەکانیشت تەشەنە بکات .. بەلێ ئا ئاوا بـــە قسێکی لووس تەفرەمـــان دەداو هەر بۆشن زیاد ناکات ،بەلکو بگرە لە کەم‌بـــوونیشدایە ...

خاوەنی کتێبخانەکە زیاتر ئاماژەی ئەو ڕێژە کەمەی بەم شێوەیەی خوارەوە بـــۆ کردین :ـ

١ ـ ڕۆژنامەی هاوکــــاری « ١٠٠ » ژمارە .
٢ ـ گۆڤاری ئەلف بـــاء « ٧٥ » ژمارە .
٣ ـ گۆڤاری کــــاروان « ١٠٠ » ژمارە .
٤ ـ گۆڤاری بـــەیـــان « ١٠٠ » ژمارە .
٥ ـ گۆڤاری ڕۆشـنبیرنوێ « ٥٠ » ژمارە .
٦ ـ ڕۆژی کوردستان ، هەر نای بینین ...
٧ ـ نووســـەری کورد « ٤٠ » ژمارە .

«جا کاکی من بەڕای ئێوە ناردنی ئەو ژمارە کەمە دلـێ ئەو خوێنەرە زۆرەی ئـــەم شارە گەورە ڕازی دەکات .. بێ‌گومان نەء ... ئەمە لـــە لایەکی دیکەشەوە ، وەکـــو هەموومان دەزانین کەوا ڕۆژ بـــــــــە ڕۆژ هونەری ئەدەبو زانستی لە ڕەوڕەوەی گەشــــــەو بەرەسەندن دایـــەو ڕادەی ڕۆشنبیری جەماوەریش لـە بەرزبوونەوەدایە ....»

جا کەواتە کاکی من ئەگەر ووشەی «نی‌یە» بەکار دێنین نابێ لێمان زیز بین چونکـــە ووشەی «هەیە» لە ئەستوێ مەدا نەماوە ، دار الوطنیەی تێدا بەرپرسیارە ..

جا لە کۆتاییدا ئێمەشـــس ڕامـــان دەدەینە پـــال ڕای خاوەنی کتێبخانەی هێرۆ لە قەلادزێو داوامان لـە «دار الوطنی سلێمانی» ئەوەیە کە بە بیر داخوازیەکمانـــەوە بێتو جێگەی ئەو ڕێـــــژە کەمەمان بۆ پڕ بکاتەوەو دلی جەماوەرمان لێ نەڕەنجێنێ.. ئیتر سوپاستان دەکەین ..

حـەمـە جاف
پەیامنێری هاوکاری لە قەلادزێ ١٩٨٥

پەروەردەی نوێی منداڵ»

دایکی بەڕێز

ڕێگاو شوێنی پەروەردەی نوێ بۆ منداڵ وەك جـــاران نەماوە چونکە بێداویستیەـ کانی ژیان چ بۆ گەورەو چ بۆ بچووك وەك یەك نەمـــاونو هەموویان گۆڕانی‌یان بەسەردا هاتووە ، لەبەر ئـــەوەی ئێمەش بتوانین جگەرگـــۆ شەکانمان بۆ بەرگەگرتنـــی بێداویستە نوێکانی ژیـــان ئامادە بکەین لەسەرمانە بـــە ڕێگای نوێ پەروەردەیـــان بکەیـن . ئەوەی پەروەردەی نوێ زیاتر لە هەموو شـــتێ بایەخی پێ ئەدات پێویستی ڕاهێنانی منداڵەکانمانە بەوە ڕابێن متمانە بە توانای خۆیان بکەن ، ئەو منداڵەی توانای ژیریو زووفێربوونی هـــەیـــە ڕابێ پارێزگاری پێوە بکاتو لە بەردەم قورســـــــایی بێداویستی ژیاندا لە دەستی نەچێو ئەو منداڵـــــــەی پێویستی بە ڕاهێنانی زۆرترە لە بەدی‌هێنانی ئـــەو ئەرکەدا کەمتەرخەمی نەکەین .

یەکێ لە هەرە شـــــتە گرنگەکانی ئەبێ لە بیرمان بێ، پەروەردەو ئاگاداری ماڵەوە

دایکی هەورۆ

بەرامبەر منداڵەکانمان لـــــە هەرە شتە پێویستەکان کــــە نابێ تۆزقالێکیش دەستی لـێ هەڵبگرین ، چونکە کەرەستەی ڕاگەیاندن ئەوەندە بە ئاسانی ئەگاتە ناو ماڵ بە هـــــۆی تەلەفزیونەوە ئەگەر وریا نەبین لەوەی چی پێویستە نەیبینێو مەسەلەکە بدەینە دەســـت ئارەزووی منداڵ خۆی زۆر زەرەر ئەکەینو لە پاشە ڕۆژدا ناتوانین چارەسەری بکەین .

بۆ نموونە کاتەکانی بـەرـ نامەی منداڵان لە تەلەفزیۆن بە پێی تەمەن تەرخان کراوە ،لەوە زیاتر ڕاست نیە لـــە ڕووی نازو نازدانی زۆرەوە ڕێگا بدەین بە منداڵەکانمان ئەو شتانە ببینین کە هـــی تەمەنی منداڵ نیەو مێشکو بیری یان هیلاك ئەکا بەتایبەتی کە منداڵمان ساڵی یەکەمـــی خوێندنـــی ئـــەبـــێ ، زۆر پێویستە بەوە ڕابێ کە زووو بخەوێ بۆ ئەوەی بەیانیـــان زوو هەستێ لە خەوو کـــە ئەچێ بۆ قوتابخانە تێر خەو بووبێو خەوالو نەبێو بــــە ئاسانی گوێی لە دەرسەکانی بگرێو سوودی‌یان لـــــێ وەربگرێ .

ئافرەتو خێزان

پیاو هەموو ئەرکێکیان پێ ڕاناپەڕێنرێ ژنانی ئیسلاند داوای هاوسانی ئەکەن

لە ٢٤ی تشرینی یەکەمی‌ساڵی ڕابوردوودا ژنانـــی ئیسلاند بەجارێ جــاڕی‌دەست لە کار کێشانەوەیان داو مانیان‌گرت . ئەم مانـ‌گرتنەیان بەبۆنەی تێپەڕبوونی دە ساڵەوە بوو بەسەر مانـ‌گرتنەکەی ساڵی ١٩٧٥یانـا کە پەکی کارو فرمانی لـــەشاری ڕیکیافیکی پێتەختـــی وڵاتەکەیانا خستو تێکـــڕاهەرچی ژنە کرێکارە دەسیان لە کار هەلگرتو چل‌هەزاریان‌بۆ خۆپیشاندان ڕژانە نـــاو شـــەقامەکانی پێتەختەکەیان‌کە ژمارەی دانیشتووانی لـە سەدهەزار کەس تێ‌ناپەڕێ .ئەو مانگرتنەی ئەوساڵە یەکێ بوو لەو بزووتنەوانەی هەرگیزلە یاد ناچنو لەسەر پەردەی بیر ناسڕێنەوە (ساڵی ١٩٧٥ساڵی جیهانیی ئافرەتان بــوو بۆ تێکۆشان لەپێناوی مافەـکانیانا) .

دژوارە مرۆ داوا لە مێژوو بکا ڕووداوی ڕابــــوردوو دووبارە بکاتەوە ، بــــەلام ناهاوسانیی پیاوانو ئافرەـ تانی ئیسلاند لە کرێ‌دەستدا، ئێستاش هەر وەك دە ســال لەمەوپێش وایەو بەردەوامە، هەرچەند قانوونی گەلێ لــە جاران باشتریش لەم‌بارەوە دانراوەو ، هەلوێستی خەلکە ـکەش چەردەیەك گۆڕانـــی بەسەردا هاتووە . ئەم مانـ گرتنەی پار سەرکەوتنێکی گەورەی وەدەست هێناو ،لە سەردەمێکا کە خرکردنەوەی خەلك بۆ کردنی کارێکـــی بەکۆمەل یەجگار زۆر دژوار بووە ، نزیکەی ٢٥ هـــەزار ئافرەتی خۆپیشـــاندەری هێنایە سەر شەقامەکان .بەم هۆیەوە هەموو ئـــــەو دەزگایانەی زوربەی کرێکارە ـکانیان ئافرەتن ، بەتەواوی لە کار کەوتن .

لە هەندێ دەزگای‌تردا پیاو ئەیانویست شوێنی ئافرەتـە هاوڕێکانیان بگرنەوە ، بەلام نەیانتوانی وا کە پێویستـــە ئەرکەکانی ئەوان بەجێ‌بهێنن، چونکە زوربەیان لە مەیدانی کارەکانیانا پسپۆڕ بـــوونو پێیان سووکی بوو کارێـــك بکەن گوایە لەخوار پلـــەی توانایانەوە بێ .

سەرکۆماری ئیسلاند خاتو (فیکدیس) لەپێش دەستـ پێ‌کردنی مان‌گرتنەکەدا جاڕی دابوو کەوا ئەویش نیازی‌وایە هاوبەشـــیی تێـــدا بکا ژنانـــی ئیســـــلاند بـەم گفتەی سەرکۆمار زۆر کەیفیان هاتو گەلێکیان پـێ خۆش بوو . بەلام مان‌گرتنی میوانداره‌کانی فرۆکە شـارـ ستانی‌یەکان کە دوو ڕۆژ بەر لە مان‌گرتنی ژنان دەســـتی پێ کردبوو ، مەســـەلەکەی ئالۆز کرد ، چونکە ئەو مانـ گرتنەی ئەوان بووبوو بە هۆی پەك‌کەوتنی هەلسانو فڕینی هەرچی فرۆکەی شارستانی‌یە لە ئاسمانی ئیسلانداو پارلەـ مانیش کوبوونەوەیەکی لەپڕی کرد بۆنەوەی قانوونێ دانێ میواندارەکانی فرۆکەکـــان ناچار بکا دەست لە

بروانە ل ١١

لە ڕیپەی ڕۆژنامـەی (الجمهوریە)ی بەغداوە لە ڕۆژنامەی (لۆمۆند)ی فەرەنسەیی وەرگیراوە م.م.ك کردوویە بە کوردی .

Institut kurde de Paris

کۆچکردنی سۆمەرییەکان بۆ خوارووی عیراق

■ بەشی دووەم ■

● غفور میرزا کریم ●

بە بیروڕای پشکێنەرانو زانایان لە ئەنجامی خوێنـــدنەوەی ئەو مێژخی بیســـماریانەی کـــە دۆزراوەتەوەو کـــەوتۆتە بەردەستیـــان بۆیـــان دەرکەوتووەو ساغ بۆتەوە کە ڕیشەی سۆمەرییەکان بۆ چەند هەزار ساڵێ بۆ مەڵبەندی نیشـــتەجێی کۆنیان بۆ لانەو هەوارگەی یەکەمین چاوگەی ژیانیان بۆ سەرەوەی وڵات بۆ چیاو کێو کەژو گوێ چەمو ڕووبار و بێ دەشتەکانی کوردوســـتانی ئەمڕۆ ئەگەڕێتەوە .

هەروەها وەکو لەبەڵگەنامە مێژووییەکان ڕوون بۆتەوەو دەرکەوتووە کە بارودۆخی سروشت بەگشتی وەهەلو مەرج لە سەرووی وڵات بۆ پشـــکوتونی خونچەی ژیان وە چاو هەڵهێنانیو بێ ڕەو کـــردنی یەکەمین مرۆڤ وە دامەزراندنی کۆڵەکەو تیرگە بۆ دارایی دیوەخانی کۆمەڵایەتیو شارستانیو ئابووری لە بارترو گونجاوترو ڕەخساوتر بووە لەبەشـــەکانی تری عیراقدا . بە مانایەکی تر گەردوون لـــەم مەڵبەندەدا گۆڕان کاریەکی ســـــەرەکی مەزن شۆڕشێکی گرنگو بنەڕەتی وا پەیداو بەرپاکرد کە سروشتی لە پلەو قۆناغێکی تایبەت مەندی بێ بایەخ بێ گیانەوە گەیـــانـــدە چوارچێوەی بارودۆخێکی زیندویی سوود بەخشـەوە . وەردوو و کێلگەیەکی ئەوتۆی بۆ سازداو خۆش کرد کـــە باوەشی نـــەرمی بەرفراوانی بۆ پشکوتونی خونچەی ژیـــان ئاواڵـــە بکاتەوە ، خاکو بەردو ئاوهەوای بکا بـــە هەوێـــن بۆ پێگەیاندنو پەروەردەکردنی زیندەوەران چ ڕووەك بێت یا ئاژاڵ یان مرۆڤ . بەم جەشنە ژیان ڕیشـــەی لە ناوجەرگەی سروشتی لە بارو گونجاودا داکوتاو قایم کرد . وە مرۆڤی چاوهەڵهێنەرو لە دایك بووی نوێ بۆ مانـــەوەی بوونیو خۆش کردنی گوزەرانی لە پێناوی دابین کردنی پێویستیەکانی ژیانی وە بۆ پێشەوە چونی کەوتە زۆرانبازی سەختو ململانی بەتین لەگەڵ سروشتو دژ بەزەبرو زەنگەکانی کـــە لە ئەنجامدا سەرکەوتنی بێ هەوتای یەك لەدوای یەك وە دیاردەی شـــارستانیەتی نوێ وە داهێنـــانی کەرەسەی پێشکەوتنی جۆراوجۆری بەدی هێنـــاو وە لە ناو پلەو قۆناغێکی شارستانی کشتوکاڵیدا ستارو ئارامی گرت . شیاوی باســـە وەکـــو لێکۆڵینەوەرانو زانایان ڕوونی ئەکـــەنەوەو دەری ئەخەن ئەم مەڵبەندە کە لە خوارووی بەغدای ئێستاوە درێژ ئەبێتەوە بۆسەر سنوری سەرەوەی وڵات کە لە ساڵانی ٨٠٠٠ – ٥٠٠٠ پێش زایینیدا لـــە نـــاو جەرگەی شۆڕشێکی کشتوکاڵیدا ئەژیا بە بێشـــەو بێشکەی یەکەمین هەوارگەی ســـۆمەرییەکان دائەنرێ . بەم پێیە وە لە بەر تیشکی زانیاری نوێ کوردستانی ئەمڕۆ هێلانەو چاوگەی پەیدابوونی گەلی سۆمەری بووە . لەبەرەبەیانی مێژوودا ســـەرووی وڵات لە ناوجەرگەی ئەم کەژو کێوو بێدەشـــتەدا سروشت بەگشتی هەموو بارودۆخێکی گونجـــاو هەلو مەرجێکی پێویستی بۆ دامەزراندنی شیرازەی کۆمەڵایەتیو ئاوەدانی بۆ کۆمەڵگەی مرۆڤ ســـازو ڕەخســـاندبوو واتـــە مرۆڤ لەم ناوچـــەیەدا بەسەرکەوتوویی بەوە بەبیری تیژیو شـــانو بازووی بە هێزی پەی بە ماڵی کردنی ئاژەڵی کێـــوی وەچاندنی کشتوکاڵ کرد وە دەستکەوتنی هـــەمـــە ڕەنگەی شارستانیو داهێنانی نـــوێ لـــە هـــەموو مەیدانەکانی کۆمەڵدا بهێنێتە دی و ئاوو هـــەوای سازگار خاکو زەوی بە خێرو بێرو باران داکـــردنی زۆرو بە ڕێکوپێکی زەمینەو وەردێکی لە بارو پوختەی بۆ بەرپاکردنی شۆڕشێکی کشتوکاڵی لەم مەڵبەندەدا پەیداو خۆشکرد کە لە ئەنجامدا مرۆڤ پێشکەوتنو ســـەرکەوتنی لـــە هەموو مەیدانێکدا بە دیهێنا بەرزبوونەوەی پلەی گوزەرانی ژیانو زیـــاد بوونی ژمارەی دانیشـــتوان کارێکی وای کرد کە مرۆڤ بە ئاسانی مل بۆ کۆچ کردن وە نیشتەجێی لـــە هەوارگەی تردا شوور بکا بۆیە بـــە ئارەزوومەندی ڕێگای کۆچ کردنی بە رەو خوارووی وڵات گرتەبەر وە بارو بنەی لە دەوروبەری ســـامەڕای ئەمڕۆدا خستەوە ئەم ناوچە تازەیەی کرد بە نیشتمانی خۆی وە دەستی بە بڵاوکردنەوەی گزنگی شـــارستانیو تروسکەی ئاوەدانی تیاکرد .

شیاوی باسە : ئاسۆی دەماخی بیری مرۆڤ لەم بوارە مێژوویەدا بەر تەنگو تەسك بوو کورد واتانی (عەقڵێ هەر لەچاویدا بوو تەنها بەردەمو بەر پێیو دەورو بەری نزیکی خۆی ئەبینێ ، بیرو مێشکی ئاسووی بەرزو دوورو بەرفراوانی نەئەبری هەرگیز دەستە وەسان بەرامبەر دەردو کێشـــەی ژیان هۆی پەیدا بوونی گەردون ئەوەستا نەی ئەتوانی یان زاڵ نەبوو بەسەر کردنەوەی دەرگای تەلیسمی تەلای داخراوی نـــە هێنیەکانی ژیـــان وەگریەو گۆڵەکانی بۆیە دەردی کۆمەڵایەلی هەوێنی پەیدابوونی گەردوونو ژیان بەسادەیی کرژو کاڵی ئەبینیو لێکی ئەدایەوە ، هـــەر لـــە بەر ئەم هۆیە بوو دیـــاردە سروشتیەکانی ئەپەرست وە لـــە بـــەردەمیدا بـــە ملکەجیەوە ئەوەستا لێی ئەپاڕایەوە قوربانی بـــۆ پێشکەش ئەکرد وە بە خوای گەورەی خۆی دائەنـــا جا چونکە سروشت هەموو کەرەسەیەکی پێویـــستی بۆ کشتوکاڵ کردنی وە پەرســـەندنو پێشکەوتنی ئامادەو ساز دابوو بۆیە مرۆڤ لەم مەڵبەندە داوای بۆ ئەچوو باوای دائەنا کە هەر تەنها بیتو بەفەڕی خاکو زەوی و بەروبوومی بەخشندەی زۆریو بەس هەوێنی پەیدا بوونی ژیان وە مانەوەی بوون وەدابین کردنی پێشکەوتن وە ســـەرچاوەی داهێنـــانی کشـــتوکاڵو گەشە سەندنێتی . بۆیە ئەم پیتو بەفەرەی خاکو زەوییەی بە خوای گەورەی خۆی دائەنەناو لەبەردوێنەی ئەکێشا وە بە ملکەجیەوە کڕنوشی بۆ ئەبرد و لێی ئەپاڕایەوە کـــە ئەتوانین بڵێین ڕیشەی باش ماوەی ئەم هۆگریو پابەنـــدی خۆشەویستی مرۆڤە بەرامبەر خاکو زەوی پیرۆزو پڕ بە پیت تا ئەمڕۆش لە کەلەپووری گـــەلی کوردا ڕەنگ ئەداتەوە دیارە دیاردەی ســـوێند خواردن بەحەقی ئەو خاکە کە ئەمڕۆ لە ناو کۆمەڵانی خەڵکی کوردستاندا باوە بێگومان هەر بۆ ئەو ســـەرچاوە مێژووییەی باوباپیران ئەگەڕێتەوە .

ئیتر پێویستی ژیانو کۆمەڵایەتی خواســـتی مێژوو بەرەوپێش چوون بەتایبـــەتی دیاردەی زۆر بوونی ژمارەی دانیشتوان لە مەڵبەندی ســـەرەوەی وڵات لە ساڵانی شـــەش هەزاری پێش زایینیدا کارێکی وا گرنگو مەزنی گێڕا کە بەشێ لە مرۆڤی ئەم ناوچەیە دەست بە پێچانەوەی بارو بنکە بکـــەن وەبەرەو پێی دەشتەکانی خوارووی وڵات بەدباری کراوی بۆ ناوچەی سامەڕا کۆچ بکەن کە لە ئەنجامدا ئەم کۆمـــەڵە کۆچەریانە توانییان لەم مەڵبەندە دا گزنگی شارستانیو تروسکەی ئاوەدانی بڵاوبکەنەوە وە بناغەی بەهێزی شـــارســـتانیەك بـــە نـــاوی شارستانیەتی سامەڕاوە دابمەزرێنن .

شیاوی باسە ئەم ناوچە تازەیە بـــە بەراورد کردنی لەگەڵ باری سروشتی ســـەرەوەی وڵات ، ئاسمانو ڕێـسمانیان بەینە ، ئەگەر ســـەرەوەی وڵات بە ناوچەی کوێستان دابنرێ ئەم ناوچـــەی ســـامەڕایە بەگەرمیان دائەنرێ کە بە ڕێکوپێکی بارانی تیا نابارێ .. جا لەبەر ئەوەی باران دەوری گرنگو مەزنی لە سەربارو دۆخی کۆمـــەڵایـــەتیو ئابووری دا ئەگێری بۆیە لە ساڵانی نەهات و باران بڕان مرۆڤو ئاژەڵو کشتوکاڵ لەبەر ووشکی وەبێ ئاوی دوچاری کێشەی بێ ئاویو بێ لەوەڕیو قاتوقڕ ئەبن . بە پێچەوانەوە ساڵی هاتیش لە بەر زۆری باران زیندەوەر تێکڕا ئەبوژێنەوە وەکـــانیـــاوی پێشکەوتن لە هەموو مەیدانێکدا ئەتەقێتەوە ، بۆیە لەم ناوچەیەدا بە تاقیکردنەوەی ژیان مرۆڤ بـــۆی دەرکەوت کە باران سەرچاوەی ژیانو پێشکەوتنی کۆمەڵایەتیو ئابوورییە .. جا ئەگەر جاران لـــە سەرووی وڵاتدا لـــە مەڵبەندی بنەچەباندا .. پیتو بەفەری خاکو زەوی سەرچاوەی ســـەتابا پێشکەوتنی مرۆڤبۆ ئەمڕۆ بـــە پێچەوانەوە بـــاران هەوێنی تێکڕا پێشکەوتنەکانی ژیانە بۆیـــە مرۆڤی کۆچ کردووی نۆ هەوارنشین لە جیاتی پەرســـتنی خوای بەپیتو بەفەر کەوتە پەرســـــتنی خوای باو بوران کـــە لـــە ئەنجامدا دووچەشن بیروباوەڕ پەرستن دوو جوڵانەوەی ئایینی .. هاتە کایـــەو ســـەری هەڵدا لە کۆمەڵدا کە لە بەیەکا هاتنو هەڵشاخان بە ڕووی یەکدا بەرەی جوڵانەوەی ئایینی تازە کۆمەڵی پەرستنی سەربەخوای باوباران نەیـــان توانی لـــە چەند ئەوژمور پاڵەپەستۆی جوڵـــەوەی ئایینی پەرســـــتنی خوای بە پیتو فەردا خۆیان ڕابگرن بۆیـــە بە ناچاری باروبنەیان پێچـــایـــەوە (تل صوان) شارستانیەلی ســـــامەڕایان بەجێ هێشتو کەوتنە چاوگێڕان بۆ دۆزینەوەی هەڵبژاردنی شوێنو جێگایەکی تر بۆ نیشتەجێیان کە لە ئەنجامدا هیچ جێگایەکیان بەدی نەکرد بۆیە جنگ لە سەرشان بەرەو خوارووی عیراق بۆ ناوچەی دیوانیەی ئەمڕۆ کە تازە بە تازەیی گەردوون بارودۆخی گونجاوی بۆ نیشتەجێی مرۆڤو ژیانی ئامادە کردبوو سازدابـــۆ ڕۆیشـــــتن شـــیاوی باسە : زانـــای فەرەنسی « دی مۆرگان » لەم بابەتەوە دەڵێت : « بارودۆخی سروشتی مەڵبەندی خوارووی عیراق لە سەرەتای پێنج هەزار ســـاڵ پێش زایینیەوە باوەشی بـــۆ نیشتەجێی مرۆڤو ژیان کردەوەو وە ئەم زەمینەی بۆ بنـــاغـــە دانانی شارستانیەت خۆش کـــردو ئامادەکرد » . بەم جەشنە مرۆڤی لانەی سەرەوەی وڵات لە کاروانێکی هەزاران ساڵەوە بەرەو سامەڕا هاتن وە لە دواییدا لە خوارووی عیراق بناغـــەی شـــــارستانی ســـۆمەریان بە هەموو دیاردە سەرکەوتنەکانیەوە دامەزراند .

■ ماوەیتی ■

■ دیداری شانۆیی ..

«شالیر» و تێروانینە شیعرییەکەی دکتۆر «صلاح القصب» .

● شـەماڵ عومەر ●

● « دیدارێکی شانۆییە ، سەبارەت بـــە ئەزموونە شانۆییە نوێکەی « دکتۆر صلاح القصب » – شالیر – ، دەمانەوێت لـــە بواری ئەم دیدارە کورتەوە ، تاڕادەیەك شارەزاییەکی نوێ پەیدا بکەین لە بارەی (شانۆی وێنەیی – المسرح الصـــورە) ، کە وەکو تاقیکردنەوەیەکی هاوچەرخو پێشکەوتووی جیهانی خۆی بە شانۆی عیراقی ناساندووەو زیاتر لەبەرهەمەکانی ئەم هونەرمەندەدا ڕەنگی داوەتەوە .

ئێمەش بۆ سوود بەخشین بە شـــــانۆی کوردیمانو کارگێڕانی وامان بە پێویست زانی ئەم دیدارە لەتەك مامۆستای هونەرمەند « د. صـــلاح القصب » بسازێنینو وەری بگێڕینە ســـەر زمـــانی کوردی تاوەکو هەندێ لایەنی ئەم ئەزموونەیمان بـــۆ ڕوون بکاتەوە » .

« ئەو ڕێو شوێنو ڕێبازە هونەرییەی کـــە « دکتۆر صلاح القصب » لە دەرهێنانی شـــانۆی وێنەییدا « المسرح الصورە » گرتویەبەر ، تاکـــو ئێستا وەك ڕێبورئوارێکی « المنهج » پراکتیکی لـــە پێنج کاری شانۆییدا ڕەنگی داوەتەوە . هـــەر لـــە شانۆیی (کیف فسرت معنی الخلود عند کلکامش ، تاوەکو ، هاملیت ، الخلیقة البابلیة ، طائر البحر ، الملك لیر) . وێنەی شانۆیی لەلای (دکتۆر صلاح القصب) ڕوویەکی تری شـــیعرە ، هەروەك ئەو وێنەیە لە جۆرە لێ ووردبوونەوەو خەباڵێکی قوڵەوە ســـــەر هەڵئەدات ، کە ئەویش ئەقینـــەوەیەکی (لا شعورییە) لە ژیانی شعوریدا ڕوونەدا ، هەر بۆیە دەرهێنەر لە شانۆی وێنەدا « العورة » نابێتە دراوێك « عملة » بۆ مامەڵـــەکردن . چونکە هـــەر خۆیەتی کە دەبێتە ئامرازێك بەدەســـــت هێزێکی وێنەیی داهێنەرانەوە . کە ئەم هێزەش خۆی دەداتە باڵ شیعرو لەوێدا سەقامگیر دەبێت ، هەروەك ئەم هێزە . وەك تەنها بەرپرســـارێکی لێدێت بەرامبـــەر کامڵ بونێکی ڕۆحی پێویســـــت بۆ وەدیهێنانی ئەفراندن « ابداع » . چارەســـــەری دەرهێنـــان لە شانۆی وێنەدا حاڵەتێکی ڕاچڵەکیوی زیندووە ، پابەندە بەجیهانی شیعرەوە . لەسەر شـــێتییەکی پەیدەرپەیدا . عـــەودالی بارودۆخێکی بەردەوامو بێ بایانە . دیســـــانەوە ئەو بزوتنەوەیە ئامرازێکی تەعبیری نییە هەروەك لێتوێژەرەوانو ڕەخنەگرەکان بڕیاری لەسەر دەدەن . هەروەها حاڵەتێـــك یـــان هۆیەکی گوێزەرەوەش نییە بەوجۆرە ئاســـاییەی لەمیانەی ڕێوشوێنو ووردودرشتی ڕێبازەکاندا . پەیپێدەبرێت . شانۆ لە واقیع تێپەڕی کردووە . ئەوساتو جرکانەی کە کاری شانۆیی لە شـــانۆی وێنەدا دەیان خولقێنێ . هەرچی خلتەو ئەو شتانەی کۆبوونەتەوە لە دەروونماندا پایان هێڵێو . بـــەردو جرکەیەکی ئەبەدیمان دەبات . کەســـــەر شێتیو خۆش نوودیو سەرسوڕمانێکی قوڵ لەخۆدەگرێت ، هەروەك ئەو چرکەیە لەتەك خۆیدا ، هەست کردن بە ئەمریمان پێدەبەخشێت . جا هەروەکو باوە کـــە « زمان » هۆیەکی گەیاندنو گواستنەوەی هەستو ئەســـتو بیروڕایە لەبواری بـــەڵگە هێنـــانەوەو گفتوگۆ لە یەکتر گەیشتندا بەکار دەهێنرێت ، بەڵام ئەم هۆیە واتە « زمان » لە شانۆی وێنەدا لە ڕێزی بێشەوا وەك چەمکێکی گوێنو ئاخاوتنو نوسینەوە نایەت ، هەروەك وەهادەوبـــــسترێت تەعبیـــری لێبکرێت ، دیســـــانەوە تەنها هۆیەك نییە لێرەدا بۆخستنە بەرچاوی بارودۆخی دیاردەکانی دەوروبەر ، بەڵکو کۆمەڵێ ئامرازە کە ڕێ بـــۆ بوونەوەر خۆش دەکات کە لە مانای بوونی خۆی بکات » ..

بەم شـــێوەیە « دکتۆر صلاح » ڕووبەڕووی شـــانۆ دەبێتەوەو مامەڵە لـــەتەك ئەزموونـــە شانۆییەکانیدا دەکات . وەکو ئاشکرایە شـــانۆیی « شالیر – الملك لیر »ی شەکسپیری نووســـەری جیهانی دووجار لەسەر یەك بەکەلێ جیاوازییەوە لەنێوان هەردوو نومایشتەکەدا « عرض » خســـتە ســـەر شـــانۆ ، نومایشی یەکەم لەمانگی پێنجەمی ١٩٨٥ دا لە یەکێك لە شـــــانۆ ئەزموونگەرییەکانی ئەکادیمیای هونەرە جوانەکانی بەغدا ، دووەمیشیان لەسەر شانۆی « المسرح الرشید » لـــە فیستیڤالی یەکەمی بەغـــدای شـــانۆییدا بوو . شـــتێکی بەڵگەنەویستە ئەم ئەزموونە شانۆییەی « د. صلاح » بووە مایەی وورووژاندنو هـــەژاندنی چەندەهـــا باروسەرنجو ئینطباعاتی جۆراوجۆر ، ئەمەش خۆی لە خۆیدا بەرەنجامی ڕێبازێکی تازەی دەرهێنـــانو سروشتی چارەسەرکردنە نوێیەکەی بوو کـــە بە فراوانی لە شانۆگەرییـــەکی دیترینی وەکـــــو « شالیر »دا ڕەنگی دابووەوە ، بۆ زیاتر چەسپاندنی ئەم ڕایەش . ئاماژە بۆ مامۆستای هونەرمەند « دکتۆر عقیل المهدي » دەکەین ، لـــە ناوەندی ئینطباعەکانی ئەم ئەزموونەدا بەم شێوەیە باری ســـەرنجی خۆی ئاراستکردو ووتی :-

« من بەکەرمو گوڕییەوە بەرەو پیـــــری ئەزموونەکەی « دکتۆر صلاح »ەوە دەچم لە داهێناندا ، بەڵام ئەوەی کە دوێنی پێشکەشی کرد ، شـــتێکی بێوێنەی سەرسوڕهێنەربوو ، ئەتیـــا بانگەشەیەکی شکڵی ڕووت نەبوو بۆ تازەگـــەری « الحداثة » ، « دکتۆر صلاح » تێگەیشتنێکی قووڵی هەبوو بـــۆ داهێنەرە هاوچەرخەکانی وەك « ئەنتۆنان ئارتۆ » و کرۆتۆفسکیو ، پیتەر برۆك » ، دیســـانەوە وا دەردەکەوێت کـــە زیاتر نزیك بێت لـــە « گۆردن گریك »ەوە لە پوختیو جوانی بینراوەکـــاندا ، وێنەکانی هـــەریەکـــەیان هێمای خۆیان هەبوو ، « د. صلاح » هەروەك پیتـــەر برۆك (دەڕمێنێتو بنیات دەنێتو دیسانەوە دەڕمێنێتەوە) ، جـــونکـــە نایەوێت ئەو وێنەیە چارەسەرێکی ڕاوەستاوی دیوار ئاسایی . بکرێتەخۆی » .

له یەکێك لە هۆڵەکانی ئەکادیمیای هونـــەرە جوانەکان ، چاومان بە مامۆســـــتای دەرهێنەر « د. صـــلاح القصـــب » کەوت بۆ ڕوونکردنەوەو تیشك هاویشتنە سەر لایەنەکانی ئەزموونە شانۆییە نوێیە . بەم شێوەیە ســـــەرەتای گفتوگۆکەمان دەستی پێکرد :-

● پرسیار : چێ پاڵی پێوەنـــان بـــەوەی دەرهێنانی شانۆگەری « شالیر » دووبارە بکەنەوە لەسەر شانۆ ؟!

■ وەڵام : وەك دەبینین لە زۆربەی شـــانۆ جیهانییەکاندا ، دەرهێنـــەرە مەزنو بەناوبانگەکان چەندەها جار کارە شانۆییەکانیان وەك دەرهێنان دووبارە دەکەنەوە . بۆ زیاتر چەســـپاندنی ئـــەم سەرنجەشمان ئاماژە بۆ هونەرمەندو دەرهێنـــەری « لیڤیۆ جولی » دەکەین کە چەندەها جار دەرهێنانی شانۆگەری « هاملێت »ی دووبـــارە کـــردۆتەوە ، بە چەندەها وێنەی شـــــانۆیی جۆربەجۆر ، ئەم کارەش ئەوە دەگەیەنێت کـــە دەرهێنەر خـــاوەنی تێڕوانینێکی قووڵو بێپایانەو ڕووبەرێکی فـــراوانی لە خۆگرتووە ، بەپێی ئامانجو تێڕوانینەکانی پڕی دەکاتەوە . هەر لە هەمان کاتدا هەندەك تیشـــکی ڕەنگاوڕەنگ دەبێتە زەمینەی کارەکەی کـــە پابەندە بە جیهانی شیعرەوەو هەر لەو جیهانەشەوە هەڵدەتولێ . لەم ڕوانگەیەوە کاتێك « شـــــالیر »م دووبارەکردەوەو لە فیستیڤاڵی یەکەمی بەغـــدای شانۆیی نومایشت کرا ، سەرلەنوێ لە دایکبوونی دیوانێکی تازەی شیعر بوو ، بەهیچ شێوەیەك پابەند نەبوو بە نومایشتەکەی ئەکادیمیاوە . چەندە مەزنە هونەرمەند توانای دووبـــارە کردنەوەی کارەکـــانی بەچەندەها تێڕوانینی تازەوە هـــەبێت ، ئـــەمـــەش مانای خاوەنی ڕۆشنبیرییەکی گەورەو کێشـــەکانی سەردەمەکەیەتی .

● پرسیار : ئایا لە ئەزموونی شـــانۆی وێنەییدا ، واتە لە کارەکانتا بەگشـــتی ، تـــا چ ڕادەیەك پابەندی جیهانی هێڵ کاریو ئەخشەکێشان بوویت ؟

■ وەڵام : من بەش بەحاڵی خۆم بە هیـــج جۆرێك خۆم نابەستمەوە بە جیهانی هێڵ کـــاریو ئەخشەکێشانەوە . دەقی شانۆیی ئەو پانتاییە نییە بەوشێوەی کە دەمەوێت کاری لەتەکدا بکەم ، بەڵکو پانتاییو کارەکەش پێکەوە بەبێ ئەخشـــــەیەکی دیاریکراو بە ئەنجام دەگەن . کـــاری هونـــەریی لەجیهانە شیعرییەکەی مندا ، ئەشونما دەکاتو لـــە پێشکەوتنو گۆڕانکارییەکی بەردەوامدایە ، سەرم دەسوڕمێت . کە دەبینم دیمەنێك یان تێکڕا کارەشانۆییەکەم بەرجەستەکردووە . هۆکەشـــی

بروانە ل ١١

Institut Kurde de Paris

له نامه‌یه‌کدا ـ پاشماوه

کردنی ده‌ستدرێژی‌یه‌که‌ی ئێران به‌کاری بهێنێ .

هه‌روه‌ها داوای له نه‌ته‌وه یه‌کگرتووه‌کان‌و به‌تایبه‌تی ئه‌نجومه‌نی ئاسایشی ده‌وله‌تان کرد که به‌ڕاستی به‌پێی په‌یماننامه‌که‌ی ئه‌رکی خۆی بزانێ‌و زۆر له ڕژێمی ئێران بکا که ده‌ستدرێژی به‌رده‌وامی خۆی بۆسه‌ر عیراق‌و له‌سه‌ر ڕۆیشتنی ده‌ستدرێژی که‌رانه‌ی نه‌شازی که لادانێکی ته‌واوه له په‌یماننامه‌ی نه‌ته‌وه یه‌کگرتووه‌کان‌و یاسای ده‌وله‌تان‌و ویستی کۆمه‌لگای ده‌وله‌تان له‌سه‌ر ئاشتی ، رابگرێ .

پیاو ـ پاشماوه

گرتنه‌که‌یان هه‌لگرن‌و بگه‌ڕێنه‌وه بۆ سه‌ر کاره‌کانیان ئه‌مه‌ش جۆره پیلانێکه چینی حوکمڕانی ئیسلاند هه‌رچه‌ند پێویستی پێ ببێ به‌کاری‌دێنێ . ئه‌مه له ١٠،٢٣دا ڕوویدا ، به‌لام نوێنه‌ره به‌رهه‌لستی‌که‌ره‌کانی ده‌وله‌ت‌و نوێنه‌ره ژنه‌کانی پارلمان له‌ناو خۆیانا قسه‌یان کردبوو به یه‌ك که لای بله‌ندگۆکه‌ی پارلمان به‌رنه‌ده‌ن‌و زۆرترین کات‌تیا بێن‌و قسه‌ی لێوه بکه‌ن بۆئه‌وه‌ی کات به‌سه‌ربچێ‌و ببێ به نیوه‌شه‌و‌و مانگرتنه‌که ده‌ست پێ بکاو قانوونه‌که ده‌رنه‌چێ‌و ، وه‌ك یه‌کێ له ژنه‌کان وتبووی به هه‌موو جیهانی بسه‌لمێنن که‌وا پارلمان پارلمانی ته‌نها پیاوانه‌و ، له ڕۆژێکا ئه‌به‌وێ سزای ئه‌قابه‌یه‌کی ئافره‌تان بدا که ئافره‌تان ئه‌یانه‌وێ له‌و ڕۆژه‌دا مانبگرن . سه‌رکۆمار خاتو فیکدیس ئه‌بوو له نیوه‌شه‌وی ئه‌و شه‌وه‌دا بداته پال مانگرتووه‌کان ، له‌گه‌ل ئه‌وه‌شا که ئه‌بوو قانوونی ناچار کردنی ژنه میوانداره مانگرتووه‌کان مۆر بکا که بگه‌ڕێنه‌وه بۆ سه‌ر کاره‌کانیان (چونکه له ئیسلاند کاروبار به‌ده‌ست پارلمان‌و وه‌زاره‌ته‌وه‌یه‌و ده‌وری سه‌رکۆمار ته‌نها مۆرکردنی بڕیار په‌سه‌ندکراوه‌کانی پارلمانه که وه‌زاره‌ت ده‌ری‌ئه‌کا) .

سبه‌ینێی ئه‌وڕۆژه که ژنانیش مانیان گرت ، سه‌رکۆمار بۆ یه‌که‌مین جار له مێژووی ده‌ستووریی ئیسلاندا داوای له پارلمان کرد که مۆرکردنی قانوونه‌که ته‌نها ڕۆژێ دوابخرێ ، به‌لام وه‌زاره‌ت له‌م داوایه‌دا له‌گه‌لی نه‌بوو . وه‌زیری ماسی په‌روه‌رده‌کردن ته‌لگرافێکی بۆ لێدا پێی‌وتبوو تیایا : ئه‌رکی سه‌رشانی تۆ ئه‌وه نی‌یه خۆت له سیاسه‌ت هه‌لقورتێنی ، ئه‌رکی سه‌رشانی تۆ ئه‌وه‌یه که پرۆژه‌یه‌کی ماسی په‌روه‌رده کردنمان دامه‌زراند ، تۆ برۆی بیکه‌یته‌وه تا ده‌ست به کار بکا .

پێش نیوه‌ڕۆی ئه‌وڕۆژه به سه‌عاتێك ، سه‌رکۆمار له‌ژێر گوژم‌و ته‌وژمی پیاوانا قانوونێکی مۆرکرد مانگرتنی ئافره‌ته میوانداره‌کانی ناو فرۆکه‌کانی پێ قه‌ده‌غه کرا .

به‌لام ئاخۆ دانان‌و مۆرکردنی ئه‌و قانوونه تێکشکانی خه‌باتی ئافره‌تان ئه‌گه‌یه‌نێ ، یان دووباره کردنه‌وه‌یه‌کی‌تری ئه‌و ڕاستی‌یه‌یه که خۆپیشاندانه‌که‌ی ئه‌وڕۆژه‌ی ئافره‌تانی ئیسلاند دووبادی کرده‌وه که ئه‌و جۆره فڕو فێلانه‌ی ده‌وله‌ت له کردارێکی به‌رده له‌ڕوو هه‌لمالراوو بێ ئابڕووانه زیاتر نی‌یه .

منالو ـ پاشماوه

یه‌که‌م ـ برگه‌ی (١) بڕیاری ژماره (١٣٨٢) هه‌زارو سێسه‌دو هه‌شتاو دووی ڕۆژی ٤-١١-١٩٨٢ چواری یانزه‌ی هه‌زارو نۆسه‌دو هه‌شتاو دوو ده‌ستکاری ده‌کرێ‌و به‌م شێوه‌یه‌ی خواره‌وه ده‌خوێنرێته‌وه :

١ ـ ڕێ به منالو خوشك‌و برای شه‌هیدو دیل و ونبووه‌کانی جه‌نگی عادیلانه‌مان دژی فارسی دوژمن ده‌درێ که بۆ سالی سێیه‌م له قوتابخانه‌و زانستگاو کۆلیجه‌کانیان دموام بکه‌ن ئه‌گه‌ر هاتوو دوو سال له‌سه‌ریه‌ك له پۆلێکدا مانه‌وه .

دووه‌م : ئه‌م بڕیاره له ڕۆژی بلاوکردنه‌وه‌یه‌وه له ڕۆژنامه‌ی ره‌سمی‌دا به‌جێ ده‌هێنرێ‌و بۆ ماوه‌یه‌ك کاری پێده‌کرێ که هه‌ره مه‌وداکه‌ی دوو سال دوای شه‌هیدبوون و به‌دیل‌گیران‌و ونبوون .

وه‌زیری ـ پاشماوه

وه‌زیری به‌ڕێز وتی‌و حاکمه‌کانی ئێران بیریان چووه که ئیمڕۆ جیهان له ڕاده‌یه‌ك هۆش‌و زانیاری‌دایه که ده‌توانێ درۆو هه‌له به ئاسانی لێك جیا بکاته‌وه ، هێشتا ئه‌وه له بیر نه‌چۆته‌وه که ڕژێمی ئێران له‌و ڕۆژه‌وه هاتۆته سه‌ر حوکم تا ئیمڕۆ چ کرده‌وه‌یه‌کی روخێنه‌رانه‌ی به‌گژ ده‌وله‌تانی ئۆپێکدا کردووه .

وه‌زیری به‌ڕێز دووپاتی کرده‌وه ئه‌و ره‌فتارانه که زیانێکی زۆریان له‌ئۆپێك‌و ولاته‌کانی داو شێواوی‌یان بۆ بازاڕی نه‌وتی جیهان په‌یدا کردو زیاتر تێکیاندا داگرتنی نرخی به‌رمیلی نه‌وت له ٣٤ دۆلاره‌وه بۆ ٢٩ دۆلار له لایه‌ن ئۆپێکه‌وه له ئاداری سالی ١٩٨٣داو هه‌موو ئه‌و زیانه قورسه ماددی‌یه‌ی به‌ر ولاتانی ئۆپێك که‌وتووه به هۆی ره‌فتاری ئێران‌و هه‌لوێستی ئه‌م ولاته‌وه بووه که له سه‌ر کوێ‌ئه‌دانی ئه‌و نرخه‌ی که له ئۆپێکدا کاری پێ ده‌کرێ‌و زیادکردنی به‌شی خۆی له به‌رهه‌مهێنانی نه‌وت دا هه‌تا دوای زیاد کردنیشی بۆ دوو چه‌ندانه‌و به‌رده‌وام بوونی له داشکانی شتێ پاره له فرۆشتن‌داو فرۆشتنی نه‌وت به گۆڕینه‌وه‌و که‌لێ هۆی‌تر سووره .

فیلمۆلۆجیا ـ پاشماوه

سالی ١٩٥٥ له‌سه‌ر شاشه‌ی بازنه‌ییدا دای‌هێنا (١١) ئامێری پیشاندانی تیا به‌کار ئه‌هێنرا بۆ پیشاندانی فلیمی ١٦ ملیم وێنه‌ی بازنه‌یی له‌سه‌ر شانۆیه‌ك که پانتایی بازنه‌یی ٣٦٠ پله‌ی بێ .

له دوایی ٩ ئامێری پیشاندانی تیا به‌کار هێنرا بۆ پیشاندانی فلیمی ٣٥ ملیمی هه‌ر بۆ وێنه‌ی بازنه‌یی‌و که‌یاندنه ئه‌نجام ، جه‌ماوه‌ر له ناوه‌ڕاست ئه‌م بازنه‌یه ئاماده‌ی بینینی ئه‌بێ ئه‌وه‌ش وه‌ك سیستمی کردگرامای یه‌کێتی سوڤێته .

ئامێری سینکس :

ئامێرێکی بچوکی چاپکردنه بۆ چاپ‌کردنی جوارجێوه‌یه‌ك (فرێم) به‌کار دێ به‌پانتایی هه‌موو جۆرو کۆمه‌لێ پێویست و گه‌یشتنی وێنه بۆ چاکترین بار ، سنیکس ناوێکی بازرگانیه به زۆر ئامێری هه‌مه جۆرو چه‌شن ئه‌وترێ که بۆ ئه‌م گرنگیه به‌کار دێت .

بۆمنه‌تن ـ پاشماوه

خێرو خۆشیا عیراقێ دێ به‌رسڤا وی وه‌تۆف مکوم‌و قایم بیت و دێ بیته بزمارێ د سندوییکا ڕژێما ئیرانی یا هه‌رفتی‌دا .. ئه‌و ڕژێما ژ زولم‌و زۆرداری‌و ده‌ستدرێژی‌و ته‌ماعێ پێڤه تر چ ڕێکێت دی ئه‌دیتن داکو ده‌سه‌لاتیا خۆ فه‌رزکه‌ت لسه‌ر ملله‌تێت ئیرانێ .. لێ بلا ئه‌و زۆردار باش بزانن کو هه‌ر ئه‌و دێ دۆڕینن‌و هه‌ر ئه‌و دێ زیانێ بوان که‌ڤیت دلێ هێرشا واندا ، ئو عیراق دێ هه‌ر بهێزو شیان مینیت و هه‌ر دێ سه‌ربه‌ستو ئازا بیتو دێ عیراق هه‌را بهێز بیت بچه‌کێ خۆ .. بهێز بیت بئاشتیێ‌و دێ هه‌ر داخازا ئاشتیێ که‌تو دێ هه‌ر به‌رسینگا دژمنکاریا ئیرانی گریت خو لکیڤه بیتو که‌نگی بیت .

باری ـ پاشماوه

له‌نگه‌ری گرتووه . له‌لایه‌کی‌تره‌وه بلاو کرایه‌وه که ده‌سته‌یه‌ك له لیژنه‌ی سوورخی ده‌وله‌تان دوێنێ گه‌یشتۆته عه‌ده‌ن بۆ ئه‌وه‌ی یارمه‌لی لێ‌قه‌وماوان بدا هه‌روه‌ها فرۆکه‌خانه‌ی عه‌ده‌نیش کراوه‌ته‌وه‌و پێرێ دوو فرۆکه‌ی سۆڤیه‌تی لێ نیشتۆته‌وه .

له لایه‌کی تره‌وه رادیۆی عه‌ده‌ن رایگه‌یاند که بۆ یه‌که‌مجار کۆمپانیای ئاسمانی یه‌مه‌نی خواروو ده‌ستی کردۆته‌وه به ئیش‌و فرۆکه‌یه‌کی کۆمپانیاکه به‌ره‌و دیمه‌شق‌و کوێت که‌وتۆته رێ‌و هه‌روه‌ها رادیۆکه وتی ، خه‌تی ته‌له‌فۆنیش له‌گه‌ل ده‌وله‌تاندا کراوه‌ته‌وه .

دارا ـ پاشماوه

یاخود هێشتا قۆناغی تان‌و پۆی نه‌شیلاوه .. که ئه‌مه‌ش ئه‌گه‌ڕێته‌وه بۆ چه‌ندین هۆ ..!

به‌ڕای من که‌می کاری هه‌لکۆلین‌و به‌یکه‌ر سازی له‌نێو هونه‌ره‌که‌ماندا به‌پله‌ی یه‌که‌م ئه‌گه‌ڕێته‌وه بۆ سروشتی هونه‌ره‌که خۆی‌و ناله‌واری بارو دۆخی هونه‌رمه‌ندی کورد ، به تایبه‌تی به نه‌بوونی که‌ره‌سه‌ی زۆرو ئاماده‌کراو و شوێنی ئیشکردنی به‌رهه‌م‌و باله‌باری‌و نه خولقاوی پێویستی هونه‌ری‌و ..هتد که بێ‌گومان ئه‌م هۆیانه زۆر کارێگه‌رن‌و بوونه‌ته به‌ربه‌ست له‌به‌رده‌م گه‌شه نه‌کردن‌و فراوان نه‌بوون‌و زۆر کردنی به‌رهه‌می هه‌لکۆلین .. ئه‌مه وه‌ك چه‌ندێتی ، به‌لام له چۆنیه‌تی‌دا به‌رهه‌می په‌یکه‌ر سازی کوردی گه‌شه کردن‌و په‌ره‌سه‌ندنێکی ئه‌وتۆی پێوه دیاره گه‌ر به‌راورد بکرێ له‌گه‌ل ئه‌کانی تردا ، چ وه‌ك ناسکی‌و شێوازو پله‌ی سه‌رکه‌وتوویی هونه‌ری .. که ئه‌مه‌ش هه‌ر له خۆمانه‌وه نایلێین ، به‌لکه دیارده‌ی ئه‌مڕۆی به‌رهه‌می هونه‌ری په‌یکه‌ر سازی کوردی ئه‌و گه‌واهه ده‌ده‌ن به‌ده‌سته‌وه ..!

بێ گومان ئه‌م ڕێچکه‌یه‌ش هه‌روا به‌ستی‌و که‌می ئامێنیته‌وه مژده‌ی په‌ره‌سه‌ندن‌و گه‌شه سه‌ندنی له‌ئاسۆی په‌نجه‌و خامه ڕه‌نگینی په‌یکه‌ر سازه لاوه‌کاندا وه‌ده‌ر ئه‌که‌ون‌و به‌ره‌و بالانومایی هه‌نگاو ده‌نێت ..!

ئاسۆی بزووتنه‌وه‌ی هونه‌ری له چ ئاستێکدا ده‌بینی ..؟

ده‌توانم بلێم که ترووسکایی‌و چرۆی هیوایه‌کی پرشنگ به‌دیار ئه‌که‌وێ له بزووتنه‌وه‌ی ئه‌مڕۆماندا‌و په‌ره‌سه‌ندو تر له سالانی حه‌فتاکان‌و چالاکی‌یه‌کی به‌گوڕ سه‌رو سیمای هونه‌ری شێوه‌کاری کوردی له‌کوردستاندا گرتۆته‌وه ... به‌لام ئایا هه‌موویان کاری چاك‌و ڕه‌سه‌ن‌و پته‌و وخێر خوازن بۆ هونه‌ری کوردی بێ گومان ئه‌خێر ..؟! چونکه دیارده‌یه‌کی نوێ ده‌بینین ، که بۆته مێتمل‌و چه‌واشه بوون ، به‌ڕاستی سنعه‌ته‌که‌ی ڕه‌زیل‌و بێ‌تام کردوه ..! هێشتا له ئه‌لف‌و بێی هونه‌ر نه‌گه‌یشتووه ، هه‌ر ڕۆژه‌ی په‌لاماری جۆرو شێوازێکی کرچ‌و کال ده‌دات‌و ته‌نانه‌ت خه‌ریکه کاری هونه‌ری سوك‌و ڕیسوا ده‌بێت .. به‌لام هه‌ولدان‌و هه‌نگاوی ڕه‌سه‌ن له کاری هونه‌ری‌دا بێ به‌ری نیه‌و ڕێگه‌ی بۆ خۆی خۆش کردوه که خزمه‌ت به هونه‌رو جه‌ماوه‌ری کورد بکات ..!

ئه‌مه‌ش به به‌رهه‌می ئه‌و هونه‌رمه‌ندانه‌وه ده‌بینرێ که ده‌یانه‌وێ به‌ڕاستی له‌هونه‌رو ڕه‌سه‌نایه‌تی بکه‌ن‌و له ڕیالیسته‌وه بناغه دابکوتن ..!

دوا پرسیارمان ـ گیانی هونه‌ری‌و په‌یوه‌ندییت به هونه‌رمه‌ندانی تره‌وه ...؟!

باش بوو ئه‌م پرسیاره‌ت کرد ، شوێنی خۆیه‌تی سه‌رنج‌و ڕای تایبه‌تی خۆم ده‌ربڕم ده‌رباره‌ی ئه‌م مه‌سه‌له‌یه ..!

بێ‌گومان ئه‌وی هونه‌رمه‌ند بێت له‌تای ڕووه‌شتدا‌و گیانی هونه‌ری پاك‌و به‌رزبێت په‌یوه‌ندیم پێوه هه‌یه‌و تازاده‌یه‌ك له‌گه‌ل هه‌ندێکیاندا ..! به‌لام به‌داخه‌وه ده‌لێم که ئه‌مڕۆکه له کاری هه‌لکه‌وته‌ی (واقیعی) هه‌ندێکیان دووره په‌رێزم‌و ته‌نانه‌ت گیانی هونه‌ری له ئاشتیکی له‌نگ‌دا ده‌بینم ...

چۆن ..؟! ته‌نانه‌ت هه‌ندێ جار تووشی سه‌رسوڕماوی‌و بێزاری‌و دووره په‌ێزی ده‌بم سه‌باره‌ت به هه‌ندێکیان ، که به‌داخه‌وه ده‌لێم چونکه ..

١ ـ له‌به‌ر ئه‌وه‌ی ناتوانم باسی بکه‌م ..؟!

٢ ـ نه‌بوونی خۆشه‌ویستی‌و نیه‌ت پاکی‌و ڕووه‌شتی هونه‌رمه‌ندانه ..!

٣ ـ ڕۆلی ده‌سه‌لات‌و خۆ به‌زل زانین ..!

له‌به‌ر ئه‌وه زۆر تێکه‌لاوی هه‌موو که‌سێك نابم ..! ده‌بینین کۆمه‌ل‌و تاقم‌و ده‌سته دروست بووه له‌لایه‌ن هه‌ندێ نه‌شاره‌زاوه ، که ناتوانن نه‌بوونی خۆیان نه‌بوونی هونه‌ره‌که‌یان به‌ویه‌ڕی ڕاستگۆیی‌یه‌وه بگه‌یێنه ئه‌و خه‌لکه .. که‌وتوونه‌ته دروستکردنی ئانه‌و ته‌شه‌رو به‌ره‌لایی‌و سوکردنی کاری هونه‌ری‌و ڕقه به‌رایه‌تی‌و ..هتد..! که‌ئه‌مه‌ش ئه‌نجامی لاوازی‌و نه‌بوون‌و نه‌توانه‌وه‌ی گیانی هونه‌ری‌یه‌کی پیرۆزه له‌ناویاندا ..!.

شالیر ـ پاشماوه

ده‌گه‌ڕێته‌وه بۆ ئه‌وه‌ی (ساتی ئه‌فراندن « ابداع » له دایکبووی ساته بڕیار نه‌دراوه‌کانه) ، ئه‌و ده‌رهێنه‌ره‌ی چاره‌سه‌ری ده‌رهێنانی کاره‌که‌ی ده‌کێشێت‌و ده‌یناخنێته جانتاکه‌یه‌وه من پێی ده‌لێم ئه‌و که‌سه فه‌رمانبه‌رێکی شانۆیه‌و هیچی‌تر . دووباره‌ی ده‌که‌مه‌وه هیچ کارێکی هونه‌ریی ئه‌خشه‌ی ناکێشرێت ، به‌لکو ته‌قینه‌وه‌یه‌که له جیهانی « لا شعور »دا ڕووئه‌دات که ده‌بێته هۆی هه‌ژاندنی تێرامانێکی قووڵ‌و ووروژاندنی گڕوتینی سه‌رسوڕهێنه‌رانه له ناخماندا . « من خۆم ده‌هاوێژمه ده‌ریایه‌کی بێ‌پایان ، ڕه‌نگه هه‌لم لوشێت ، له‌وانه‌شه شه‌پۆله‌کانی بۆ چه‌ند دوورگه‌یه‌کی جوان هه‌لمبدات » .

● پرسیار : دکتۆر « صلاح » نووسه‌ری دووه‌مه ، واته تێڕوانینێکی تازه‌ی هونه‌ری‌و فکری ئیزافه ده‌کاته سه‌ر شکل‌و ناوه‌ڕۆکی کاری نوسه‌ره‌وه به‌لام ئایا به‌م شێوازه‌تان ، دووچاری گیروگرفتی ئه‌مانه‌تی ئه‌ده‌بی نابن ، یان به‌واتایه‌کی‌تر ، وه‌کو زۆربه‌ی ڕه‌خنه‌گره‌کان (پرۆسیسی شێواندنی کاره درامایی‌یه‌کان) ناوی ده‌به‌ن ؟!

■ وه‌لام : کاتێك ده‌رهێنه‌ر ده‌قێکی شانۆیی یه‌کالا ده‌کاته‌وه ، مانای‌وایه ڕووبه‌رێکی فراوانتر ئیزافه ده‌کاته سه‌ر پێکهاتنی ده‌قه‌که ، ئه‌مه‌ش زیاتر له‌ڕه‌گه‌زه بینراوه‌کاندا خۆی ده‌نوێنێت . هه‌رگیز ناتوانین نووسه‌ر ڕه‌ت بکه‌ینه‌وه ، چونکه ئه‌گه‌ر نووسه‌رمان ڕه‌ت کرده‌وه واته ده‌قه شانۆیی‌یه‌که‌ش فه‌رامۆش ده‌که‌ین‌و ڕه‌تی ده‌که‌ینه‌وه . هه‌ر له‌م گۆشه نیگایه‌وه ده‌قی شانۆیی له ئه‌زموونه‌کانه‌دا پرۆژه‌ی کاری ده‌رهێنانه ، ئه‌مه‌ش ئه‌وه ناگه‌یه‌نێت ده‌قه‌که ببێته بنکه‌یه‌ك‌و تواناو داهێنانم وه‌کو ده‌رهێنه‌رێك ده‌ستنیشان بکات .

من به‌ش به‌حالی خۆم ژیانێکی‌تر ، کێشه‌ی سه‌رده‌م‌و جموجۆل‌و تێڕوانینێکی قوولتر ده‌به‌خشمه نووسه‌ر . دیسانه‌وه هیچ ده‌قێکی شانۆیی سنووردار نی‌یه به‌کۆمه‌لێ یاساو بچه‌سپێنرێت به‌سه‌ر ده‌رهێنه‌رداو ته‌نها له‌بواری هێماو ڕه‌مزه‌کانیه‌وه هه‌نگاوی خۆی بنێت . جیهانی ده‌رهێنه‌ر فراوانه‌و سنوورێك نی‌یه کاره‌که‌ی لیاڕابکرێت ، هه‌ر ئه‌مه‌شه وامان لێ‌ده‌کات که پێویسته خه‌ون به‌ده‌قی شانۆیی‌یه‌که‌وه ببینین ، تاوه‌کو ته‌نها له‌شێوه‌ی کۆمه‌لێ ووشه‌ی ڕیزکراودا به ئه‌نجام نه‌گات‌و ئه‌خوێندرێته‌وه .

ده‌رهێنه‌ر کاتێك مامه‌له له‌ته‌ك ده‌قێکی شانۆیی‌دا ده‌کات ، شتێکی به‌لگه نه‌ویسته ئه‌و مامه‌له‌یه سنووری تان‌وپۆ ئه‌ده‌بی‌یه‌که‌ی ده‌بڕێت‌و جیهانێکی فراوانتر له ئامێز ده‌گرێت . بۆ نموونه : ئه‌گه‌ر ده‌قی شانۆیی‌یه‌ك به‌پێی گریمانه ئه‌ده‌بی‌یه‌که‌ی بخوێنرێته‌وه‌و به ئه‌نجام بکات ، ئه‌وا هه‌موو ده‌رهێنه‌ره جیهانیه‌کان له‌خالی له‌یه‌کچووندا کۆده‌بنه‌وه ، واته ئه‌و ده‌رهێنه‌ره‌ی له عیراقدا « ئه‌وڕه‌سی ده‌ریا »ی چیخۆف به‌رجه‌سته ده‌کات‌و پابه‌ندی گریمانه‌و یاساباوڕ چه‌سپێنراوه‌کانی کاری شانۆ ده‌بێت ، بێگومانم له‌وه‌ی هه‌مان « ئه‌وڕه‌سی ده‌ریا »یه که‌له « مۆسکۆ » یان هه‌ر شوێنێکی‌تر ، نومایش ده‌کرێ . هه‌رگیز یاسایه‌کی ده‌ستنیشان کراونی‌یه ، ئاڕاسته‌ت بکات ، به‌وه‌ی چۆن بیربکه‌یته‌وه ، چۆن داهێنه‌ر بیت ، ئه‌فراندن

« ابداع » هه‌رگیز ملکه‌چی یاساکان نی‌یه ، ده‌نا به‌ره‌و نه‌مان ده‌چێت .

من ده‌رهێنه‌رێکم ، جیهانێکی تازه ده‌به‌خشمه نووسه‌ر ، ئه‌و جیهانه‌ش له چۆنی‌یه‌تی شی‌کردنه‌وه‌ی فه‌لسه‌فیانه‌ی ده‌قه‌که‌دا خۆی ده‌نوێنێته . من سه‌ربه‌ستم ، چونم بووێت به‌وشێوه‌یه مامه‌له له‌گه‌ل ئه‌و جیهانه‌دا ده‌که‌م ، نایشێوێنم ، هێنده‌ی ئه‌وه‌ی به‌خه‌ونی گولگولی‌و ڕوون پڕی ده‌که‌مه‌وه . « هونه‌ر گێڕانه‌وه‌ی سروشته » ، ئه‌مه به‌پێی بۆچوونی « ئه‌رستۆ » ، به‌لام « گێڕانه‌وه‌ی » من لێره‌وه خۆی ده‌نوێنێت (منم سروشت ، هه‌رمنم ئه‌ندازیاری ئه‌و باخچه‌یه‌ی که به‌ویست‌و توانای خۆم هه‌لی ده‌بژێرم ، مه‌به‌ستم ده‌قی شانۆیی‌یه) .

★ له کۆتایشدا هیچ کامێکمان ووته سه‌رسوڕهێنه‌ره‌که‌ی (دکتۆر صلاح)مان له‌یاد ناچێته‌وه ، که له کۆتایی گفتوگۆی شانۆگه‌ری « شالیر »، له فێستیڤالی یه‌که‌می به‌غدای شانۆیی‌دا ، ئاڕاسته‌ی تێبینی‌یه‌کانی هونه‌رمه‌ندانی کردو ، ووتی : « سوپاس بۆ سه‌رنجه‌کانتان ، من به‌ش به‌حالی خۆم هه‌موو جۆره گریمانه‌وه ئامۆژگاری‌یه‌ك ڕه‌ت ده‌که‌مه‌وه ، ته‌نانه‌ت ڕقیشم لێی ده‌بێته‌وه ، دوێنێ خه‌ونم به « شالیر »ه‌وه بینی ، خه‌رمانه‌یه‌ك بوو له ڕه‌نگ‌و ئه‌فسوونی جۆربه‌جۆر. حه‌زم ده‌کرد ئه‌و خه‌ونه سه‌رسوڕهێنه‌ره‌ی که دوێنێ بینیم ، بیگێڕمه‌وه بۆتان ، به‌لام بیسرم چۆته‌وه ، چونکه خه‌ونێکی تر ده‌بینم » ..

گفتوگۆیه‌ك ـ پاشماوه

شوێنێکدا که پانتایه‌که‌ی ٣ × ٣ مه‌تری چوار گۆشه بوو پێشوازیان کردین .

هه‌ر یه‌ك له ئێمه سێ به‌تانیه‌ی شڕو دڕاومان وه‌رگرت که به هیچ جۆرێ نه‌توانین به‌رگری له سه‌رماو به‌فر بکه‌ین ، به‌فرو سه‌رما له‌و ناوچه‌یه له مانگی ده‌وه بۆ مانگی پێنجه‌و پله‌ی گه‌رماش له‌و ناوچه‌یه‌دا ١٦ بۆ ١٨ له‌ژێر صفره‌وه‌یه .

هه‌روه‌ها وتی :

له سالی ١٩٨٣دا (محمد باقر الحكيم) سه‌ردانی کردین‌و داوای لێ‌کردین دروشمی بنکه‌یی دژی سه‌ر ـ کرده‌و گه‌ل‌و میللەت بلاو بکه‌ینه‌وه ، به‌لام ئێمه ئه‌و کاره‌مان ڕه‌فز کردو ڕازی نه‌بوین .

له‌به‌ر ئه‌وه لوله‌ی تفه‌نگیان ئاراسته کردین‌و سێ دیلیان لێ شه‌هید کردین .

وه له سه‌ربازگاکانی تر سه‌دان دیل شه‌هید کران چونکه دژی ئه‌و کاره بێ وژدان‌و ناڕه‌وایه‌یان ئه‌وه‌ستان چاره‌سه‌ری دیله بریندارو نه‌خۆشه‌کانیان نا ئه‌کرد ، ئاوو خواردنیان بۆ دابین نائه‌کردین .

× ئایا دیله‌کان تووشی هیچ کارێکی ڕاسته‌وخۆ بوون له نێو سه‌ربازگاکاندا ؟

به‌لێ زۆر ڕووداو کاره‌ساتی سه‌رنج ڕاکێشه‌ر له‌وانه تێکه‌ل‌کردنی ژه‌هر له‌گه‌ل خوارده‌مه‌نی له جیاتی ئه‌وه‌ی له‌سه‌ر ئاژه‌ل تاقی بکه‌نه‌وه له‌سه‌ر ئێمه‌ی دیل تاقیان ئه‌کرده‌وه ،

هه‌موو ڕۆژێ به‌هۆی حه‌بو زرنیخه‌وه تووشی سك چوون‌و له‌هۆش‌خۆچوونیان ئه‌کردین‌و به‌بێ هۆشی ئه‌یان ژیاندین .

ئه‌ی برینی تۆ چی‌یه ؟

به هه‌له عه‌مه‌لیاتێکیان بۆ کردم‌و پشت گوێیان خستم له ئه‌نجامی ئه‌م عه‌مه‌لیاته‌ش تووشی نه‌خۆشی شیرپه‌نجه‌ی میزلدان بووم

(په‌یمان بێ دوباره بۆ شه‌ڕ بگه‌ڕێینه‌وه)

له‌منه‌وه به‌یمان بۆ سه‌ره‌کی فه‌رمانده صدام حسین بۆ گه‌لی عیراقی قاره‌مان که بگه‌ڕێینه‌وه بۆ به‌ره‌کانی شه‌ڕ سه‌ره‌ڕای بریندار‌بونمان که نیشانه‌ی شه‌ره‌فه ،

له ئه‌میندارێتی ـ پاشماوه

ئاستی ناوچه‌ی کوردستان پێشانگایه‌کی هاوبه‌شی بۆ هونه‌رمه‌ندانی کورد ساز بکرێت که ئه‌مه‌ش وه‌ك بڕیاره ببێته به‌ردی بناغه‌یه‌ك بۆ دروست کردنی مۆزه‌خانه‌یه‌کی ته‌شکیلی کوردی که خواستی هه‌موو هونه‌رمه‌ندێکی کورده‌و بکرێته سه‌رچاوه‌یه‌ك بۆ نه‌وه‌کانی داهاتوومان ..

● **هونه‌رمه‌ند علی لطیف وتی :ـ**

به‌ڕاستی شانازی‌یه بۆ هه‌موو هونه‌رمه‌ندێکی کورد که‌وا ئه‌و خه‌وه‌ی که چه‌ند ساله به ئاواته‌وه‌ین بێته دی ئه‌وه شوکر به هۆکردنه‌وه‌ی ئه‌م پێشانگایه که زۆربه‌ی هونه‌رمه‌ندانی کورد به‌شداری‌یان تیا کردووه که گرنگی‌یه‌کی زۆر گه‌وره‌ی بۆ یه‌کێتی هونه‌رمه‌ندان له هه‌ست‌و بیروڕاو زۆر لایه‌نی هونه‌ری‌یه‌وه ڕێك بخه‌ن که ئه‌مه سه‌رکه‌وتنێکی گه‌وره‌یه بۆ هونه‌ری ته‌شکیلی کوردی‌و هه‌نگاوێکه بۆ کردنه‌وه‌ی مۆزه‌خانه‌یه‌کی هونه‌ری ته‌شکیلی کوردی له ناوچه‌ی کوردستاندا ..

● **هونه‌رمه‌ند فه‌ره‌یدون دارتاش له تیپی مۆسیقای سلێمانی‌یه‌وه که ئاماده‌ی بینینی پێشانگاکه بوو و وتی :ـ**

بێ‌گومان کردنه‌وه‌ی ئه‌م پێشانگایه خۆی له خۆی‌دا هه‌نگاوێکی مه‌زنه بۆ یه‌کخستنی کاری هونه‌رمه‌ندانی ته‌شکیلی کوردو به‌ڕای من وا پێشنیار ده‌که‌م که بوخته‌ی ئه‌م پێشانگایه به هه‌موو شاره‌کانی عیراقدا بگێڕدرێت ئه‌گه‌ر تواناش هه‌بوو له ده‌ره‌وه‌ی ولاتیش پیشان بدرێ بۆ ئه‌وه‌ی هونه‌ری ره‌سه‌نی کوردی‌و هونه‌رمه‌ندانی به برا عه‌ره‌به بیانی‌یه‌کان بناسرێن بۆ ئه‌وه‌ی وه‌ك خۆمان له هونه‌ره‌که‌مان بگه‌ن ..

ئومێده‌وارم کاربه‌ده‌ستان له‌م دام‌و ده‌زگایانه که به‌رپرسیارن له‌م جۆره کارانه ئاورێکی دلسۆزانه له‌م پێشانگایه بده‌نه‌وه .

● **مامۆستای ئه‌دیب‌و ڕۆژنامه‌نووس سه‌ردار میران سکرتێری نوسین له گۆڤاری (کاروان) که ئاماده‌ی بینینی ئه‌م پێشانگایه بوو وتی :ـ**

به نسبه‌ت هه‌ولێرێ باشترین پێشانگایه تاکو ئێستاکه که کرابێته‌وه به‌تایبه‌ت له هۆلێکی واش .. ئاواکارین که هه‌موو کاتێك هه‌ر به‌رده‌وام بێ .. له هه‌مووی دلخۆشتر کۆبوونه‌وه‌ی ئه‌م ده‌سته هونه‌رمه‌نده کوردانه‌یه که لێره کۆبوونه‌ته‌وه ..

● **دوا جار هونه‌رمه‌ند علی جولا وتی :ـ**

به نسبه‌ت دروستبوون‌و کۆکردنه‌وه‌ی هونه‌رمه‌نده ته‌شکیلی‌یه‌کان له پێشانگایه‌کی وا فراواندا خۆی له خۆی‌دا کارێکی پیرۆزه‌و مه‌به‌ستی کۆبوونه‌وه‌که‌ش له‌م پێشانگایه مه‌به‌ستی دروستبوونی مۆزه‌خانه‌یه‌کی ته‌شکیلی کوردی‌یه که کارێکی زۆر پیرۆزه‌و ده‌مێکه هونه‌رمه‌نده‌کان چاوه‌ڕوانن که مۆزه‌خانه‌یه‌ك هه‌بێ له‌م باره‌یه‌وه رووی هونه‌ری ته‌شکیلی ره‌سه‌نی کوردی تیا دیاری بکرێ ..

بورکان ـ پاشماوه

٥٠٠ بورکانی چالاکی تیایه وه زۆربه‌ی ئه‌م بورکانانه به درێژایی زنجیره چیاکان ده‌بینرێ که ناسراوه به پشتێنی چیایی (ئورگه‌نیس ئه‌لتس) وه له‌به‌ر ئه‌وه زۆربه‌یان له قه‌راغی ئۆقیانووسی هادی ده‌بینرێ ، وه هه‌روه‌ها ده‌توانیت بورکان له چه‌ند شوێنێکی جیاوازدا به درێژایی هێلی چیای ئه‌لب‌و هه‌مالایه و هێلی دۆله‌کان ببینرێ که له ئوردنه‌وه درێژ ده‌بێته‌وه بۆ ڕۆژهه‌لاتی ئه‌فه‌ریقا .

● **سه‌رچاوه‌کان :**

١ ـ الجيولوجيا العامه ـ د. سهل السنوي ـ و د. يحيى الراوي ـ وآخرون .
٢ ـ الجيولوجيا للجميع ـ عادل حالم الجوزي .
٣ ـ Environmental Geology. Edward. A. Keller

Institut kurde de Paris

هەرجارەی نووسینێك ..

ئەمە ئەرزو ئەمە گەز

● دڵسۆزانی میللەتی کورد زۆر لە مێژەوە هەوڵیان داوە کە لە پێناوی وشەی کوردی ڕەسەندا بسووتێن و زمانەکەیان بکەنە مەشخەڵێکی گەشەدار لە ڕێگەی ژیانیاندا، هەمیشە خەریکی ئەوە بوونە میللەتەکەیان بەرەو پێشەوە بەن و بکەنە کاروانی کەلەپێشکەوتووەکان . . یەکەم هەنگاویش بۆ جێبەجێ کردنی ئەم مەبەستە پیرۆزە جۆنیەتی نووسینی و بە ڕەگەیشتنی بووە ، وانە مەسەلەی ڕێنووس ڕۆڵێکی هەرە گەورەئەبینێ بۆ پەیدا بوونی زمانی یەکگرتوو .. کۆڕی زانیاری عیراقیش بە گشتی و دەستەی کوردی بە تایبەتی وەکو بۆمان دەرئەکەوێ هەستی بەم راستییە کردووە و هەوڵی داوە بیگەیەنێتە ئەنجام و هەر بۆیەش ئەو کۆڕە تایبەتییەی ساز کرد بۆ ڕێکەوتن لەسەر شێوە نووسینێك و زاڵبوون بەسەر ئەو گیروگرفتانەی کە تووشی ئەدیب و نووسەر ئەبوون لە کاتی نووسیندا ، ئەوەبوو کۆڕەکە سەرکەوت و ڕۆشنبیرانی کورد لێ هاتنە دەرەوە بە ڕێکەوتنێکی تەواو و ئەمەش نیشانەیەکی زۆر بەرزو بەنرخە بۆ دوورکەوتنەوە لە جیاجیایی و بیروڕای تایبەتی ..

● ئەوەی جێگەی ڕێزو سوپاسیشە کە دەزگای ڕۆشنبیری و بڵاوکردنەوەی کوردی یەکەم دەزگا بوو ئامادەبوونی خۆی پیشاندا بۆ ئیلتزام کردن بەو بڕیارانەی کە لە ئەنجامی ئەو کۆڕەدا هاتنە دی و بەڵکو بەمەش نەوەستاو ئەم ئامادە بوونە لە مەسەلەی نووسراوتان و نووسراومان تێپەڕی و بەرەوزەمینەیەکی واقعی کەوتە ڕێ و بوو بە حەقیقەت و بڕیاردرا هەر لە ناو دەزگاکەدا ـ دەزگای ڕۆشنبیری و بڵاوکردنەوەی کوردی ـ دەورەیەك بۆ ماوەی سێ هەفتە بکرێتەوە و ئەوانەی پەیوەندییان بە نووسین و ڕۆژنامە و گۆڤار هەیە تیایدا بەشداربن و مامۆستا نوری عەلی ئەمین کە ڕۆڵێکی گەورەی لە مەیدانی ڕێنووسدا هەیە بۆ ئەم مەبەستە پیرۆزە هەڵبژێرراو کوردواتەنی ئەمە ئەرزو ئەمە گەز.

بەراستی هەنگاوێکی پیرۆزەو ئومێدەوارم هەموو دام و دەزگایەکی کوردی بۆ هەمان مەبەست هەوڵ بدات. سوپاس بۆ دەزگای ڕۆشنبیری و بڵاوکردنەوەی کوردی سوپاس بۆ گشت ئەوانەی لە پێناوی خزمەت کردنی وشەی کوردی ڕەسەندا هەوڵ و تەقەلا ئەدەن .

محمد بەدری

لە ئەمیندارێتی گشتی رۆشنبیری و لاوان پیشانگای یەکەمی هونەرمەندانی کورد کرایەوە

مۆزەخانەیەك بۆ هونەری تەشکیلی کوردی

ئاواتی هونەرمەندانی کوردە . .

★ بە چاودێری بەڕێز سیروان جاف ئەمینداری گشتی کاروباری ناوخۆیی لە ناوچەی کوردستاندا ، ئەمیندارێتی گشتی ڕۆشنبیری و لاوان پێشانگای یەکەمی هونەرمەندانی کوردی لە هۆڵی (میدیا) کردوە ..

پێشانگاکە (٧٦) هونەرمەندی تێدا بەشدار ببوو هەر یەکەو بە چەند بەرهەمێك بەشدارییان تێدا کردبوو ... هەڵبەت ئەم خۆپێشاندانانە هونەرییە تێنێکی چاك دەداتە بەرەو پێشچوونی هونەری تەشکیلی لە ناوچەی کوردستاندا . . . بەڵام لە پێشانگای ئەم جارەدا سێ هەڵوێستی جیا ، جیا سەرنجی خەڵکی ناو هۆڵەکەی رادەکێشا . . .

(سەرنجی یەکەم :ـ

● ئامادەبوونی بەرهەمەکانی هەردوو هونەرمەندی جوانەمەرگ شێرزاد شوکر و شەهید قاسم فەرزەو محمود عبدالرحمن ، کە جێگەی داخ بوو خۆیان ئامادە نەبوون ..

● بەشداربوونی (٦) کچی هونەرمەندی کورد بە تابلۆکانیان لەم پێشانگایەدا کە ئەمەشیان دڵخۆشکەرەوەیەکی ئێجگار پیرۆزە . . .) .

★ بە ناو پێشانگاکەدا دەسوڕانیەوە رای زۆر لەم هونەرمەندانەمان وەرگرت کە ئامادەی پێشانگاکە ببوون یان بەشداریان تێدا کردبوو لەمانە :ـ

● هونەرمەند محمد عارف سیامەسوری وتی :ـ

بەرای من ئەم پێشانگایە بێجگە لەوەی کە (٧٦) هونەرمەندی نیگارکێش .. پەیکەرتاش .. سیرامیك ... تیایدا بەشدار بوون کە ئەمەش دیاردەیەکی گەورەیە لە جوڵانەوەی مێژووی هونەری کوردی کە ئاسات و ستانداڤێکی بەرجەستە دەکا لە چوارچێوەی فراوانی چارەسەرکردنی بابەتەکانی ئەم پێشانگایە لە زۆر روانگەوە سەیر کراوەو چارەسەرکردنی هونەری بۆ دۆزراوەتەوە .. وەك ناوەرۆکی مێژوویی و فۆلکلۆری و دیمەن ... سروشتی هێمن .. پۆرتریت ... بێجگە لە پەیکەرتاشی و سیرامیك کە ئاستی پێشانگاکەیان بەرزتر کردۆتەوە ... ئەو شتەی کە دڵی هونەرمەندان و ڕۆشنبیران خۆش دەکا بەشداربوونی ئافرەتانی کوردە لەم پێشانگایە کە دیاردەیەکی پیرۆزە لە رووی ڕێبازو شێوازی هونەرییەوە زۆر جۆرە قوتابخانە رەچاو دەکرێ هەر لە ریالیزمییەوە تا ئەو پەڕی تەجریدی هەروەها قوتابخانەی ئینتباعی .. تەعبیری .. سریالی ... سروشتی ، . . . سەرەتایی . . .

● ئینجا هونەرمەند حکمت هندی وتی :ـ

ئەم یەکگرتنەی هونەرمەندانی کوردو ئەم خامە رەنگینانە هەردەم دڵخۆشکەرەوەیە بۆ هونەری شێوەکاری کوردی رەسەنمان بە هەموو هێزێکیانەوە هونەرمەندانی کورد لە سەرتاپای کوردستانی عیراقدا سەلماندیان کە هەردەم خاوەن هەڵوێستن و خاوەن بەهرەن بۆ سەلماندن و پاراستنی رەسەنایەتی هونەری شێوە کاری کوردیمان و پاراستنی کەلەپووری نەتەوایەتیمان ، هەموو ئازارەکانی نەتەوەکەمانیان سارێژ کرد بە تابلۆ رەنگین و پڕ ماناکانیان ..

ئیتر خۆش بەختی بۆ هونەرمەندان بەگشتی .. ئەمە یەکەمجارە کە هونەرمەندانی شێوەکار لە گشت کوردستانی عیراقدا بە یەك بگەن .. لەم پێشانگا گەورەیەدا کە دوای میهرەجانی یەکەمی هونەری کوردی لە بەغدا بەسترا ... ئیتر سوپاس .

● هونەرمەند علی کریم وتی :ـ

زۆر بێخۆشحالم کە بۆ یەکەمین جار لە سەر

بروانە ل ١١

● ناظم دلبەند ● لقی هەولێر
■ محیی الدین طاهر ■ وێنەکانی گرتەوە

لە چالاکیەکانی دەزگاکەمان

لقی دەزگاکەمان لە سلێمانی

لە ڕۆژی هەینی ڕێکەوتی ٢١ـ١ـ١٩٨٦ کات زمێر ٣٠،٥ی پاش نیوەڕۆ ـ کۆڕێك بۆ خوێندنەوەو هەڵسەنگاندنی چیرۆکی لاوان لە هۆڵی نەقابەی کرێکاران ساز دەکات .

هەروەها لە ڕۆژی پێنج شەممەی ڕێکەوتی ٦ـ٢ـ١٩٨٦ کۆڕێکی فراوان ساز ئەکات بۆ نوسەران مامۆستا کمال جلال غریب بەناوی زانیاری و زانستی لە کوردەواریدا ، لەگەڵ نەشکە ـوتەکەی گوندۆك و نەخشە هەڵکەندراوەکانی بۆ مامۆستا کمال نوری معروف لەسەر هۆڵی کارگەی جگەرە .

پیشانگەهەکا هونەری ل دهوکێ .

ب چاڤدێرییا بەڕێز نامق رقیب پارێزگەرێ دهوکێ دەزگەها رەوشەنبیری ب بەلاڤاکرنا کوردی پیشانگەهەکا هونەری لدهوکێ دێ ڤەدانیت بۆ هونەرمەندێ کورد اسماعیل خیاط لرۆژا ئێك شەمبی ٢ـ٢ـ١٩٨٦ ئەوژی ل هۆلا قوتابخانا گولستانا کچان لدهوکێ .

چلەی ماتەمینی مامۆستا عزەدین فەیزی

ئەم ئێوارەیە لە هۆڵی شانۆی نوێ لە هەولێر چلەی ماتەمینی بەهەشتیی مامۆستا عزەدین فەیزی بەم جەشنەی خوارەوە دەسازێ :

١ ـ کردنەوەی ماتەمینی بە قورئانی پیرۆز .
٢ ـ ووتاری یەکیەتی ئەدیبانی هەولێر .
٣ ـ ووتاری ئەمیندارێتی گشتی رۆشنبیری و لاوانی ناوچەی کوردستان .
٤ ـ ووتاری نەقابەی مامۆستایانی ناوچەی ئۆتۆنۆمی .
٥ ـ ووتاری نەقابەی ڕۆژنامەنووسانی ناوچەی کوردستان .
٦ ـ ووتاری یەکەی سەرپەرشیاری پەروەردەیی سەرەتایی بەڕێوەبەرایەتی گشتی .
٧ ـ ووتاری دەزگای رۆشنبیری و بڵاوکردنەوەی کوردی .
٨ ـ ووتاری ئەدیبانی سلێمانی .
٩ ـ ووتاری ئەدیبانی دهوك .
١٠ـ ووتاری بنەماڵەی خوالێخۆشبوو .
١١ـ لێکۆڵینەوەیەکی ئەدەبی لە لایەن مامۆستا کریم شارەزایەوە لە بارەی بەرهەمە دیارەکانی مامۆستای خوالێخۆشبوو .

چیرۆك بۆ منداڵان

داستانی خوێ

وەرگێڕانی : تالگە احمد مرزا

ئەڵێن لەسەر ئەم زەوییەی ئێمە لە کۆندا خوێ نەبووە لە جیاتی خوێ ئاردە داریان بەکار هێناوە ، بەڵام ڕێکەوت وای هێنا لە دێی (ناهاترانك) لە وڵاتی چین ڕاوچیەکی پیری بەتەمەندا چوو بەر لەوەی بمرێ هەرچیەکی هەبوو دابەشی کرد لە نێوان (تام) کە بچکۆلەی بوو (دای) کە کوڕە گەورەی بوو زۆریش فێڵە بازو شەڕانی بوو ... شەوێکیان (تام) کە پرخەی خەوی دەهات لە ماڵەوە (دای) هەستاو تۆڕی ماسی گرتنی براکەی کە تازە بوو گۆڕی بە تۆڕێکی کۆن ، ڕۆژگار ڕۆیی وای لە براکەی کرد هیچی بەدەستەوە نەهێشت هەرچیەکی هەبوو لێی داگیر کرد تا وای لێهات (تام) بوو بە پیاوێکی زۆر دەست کورتی نەبوو نەگبەت .. هەموو ڕۆژی بەیانیان بە بە لە مەکەیەوە ئەچوو بۆ ڕاو بەڵام بێ سوود بوو .. شتێکی کەم نەبێ ماسی ڕاو نەدەکرد چونکە تۆڕەکەی کۆن و شڕۆڵەبوو .. ئێوارە یەکیان (تام) هیوا بڕاو بوو هیچی دەست نەکەوتبوو زۆر بەخەمەوە دانیشتبوو خەوی لێ نەدەکەوت لەبڕ پیاوێکی ڕیش درێژی لێ پەیدابوو بەدەنگێکی گرەوە پێی ووت :

ـ کوڕی باش ئەم گۆزەیە بگرە ، دەبێتە مایەی خێرو خۆشی بۆ تۆ وەبەو هۆیەوەشتی بە کەلکو بەنرخ دەدەی بەخەڵکی .. وە ئەگەر بەکاری بهێنی ژیانت دەگۆڕێ ..بەڵام بەو مەرجەی ئەم ووشە تەلیسماویانە بڵێیت:

ـ ئەی گۆزەی بەخت خوێمان بدەرێ ، کاتێ بەگوێرەی پێویست خوێی بێ دای بەنەرمی و لەسەر خۆ بڵێ :

ـ بوەستە سوپاس بۆتۆ ..

لەو کاتەوە ژیانی (تام) بەتەواوی گۆڕا .. سەروەت و سامان ڕووی لێکردو دەوڵەمەند بوو ... دانیشتوانی دێیەکە دەهاتن بۆ لای بەنرخێکی هەرزان خوێیان لێ دەکڕی .. بەڵام ئەم گۆڕانە وای لە (دای) کرد کە خولیا بکەوێتە سەریەوە بەسەر سوڕمانەوە بیری لەوە دەکردەوە ئایا ئەو نهێنییە چیە کە براکەی پێی دەوڵەمەند بووە ؟ زیاتر بەوە شڵەژابوو کە (تام)ی برای ئەو نهێنییەی پێ نەدەووت ... بەم شێوەیە مایەوە چاوە چاوی (تام)ی دەکرد ..

بەیانیەکیان زوو (دای) بە دزیەوە هات بۆ ماڵی براکەی لە پەنجەرەکەوە سەیری کرد (تام)ی برای بینی لە بەردەم گۆزەیەکدا وەستاوە و دەڵێ :

ـ ئەی گۆزەی بەخت خوێمان بدەرێ ، بەم شێوەیە ئەو نهێنییەی پێزانی کە ماوەیەکی زۆر بوو مشووری دەخوارد .. ڕۆژێکی هەینی کە براکەی لە بازاڕبوو بۆی هەڵکەوت چووە ماڵی براکەیەوەو گۆزە تەلیسماویەکەی هەڵگرت و فراندی بڕیاریدا لە دێیەکە دوور کەوێتەوە بەرەو شوێنێکی دوور بڕوات بۆ ئەوەی گووزەرانی بگۆڕێ و دەوڵەمەند ببێ .. گۆزەکەی خستە ناو بەلەمەکەیەوە ڕۆی ڕۆی .. پاشان دەستی کرد بە ووتن :

ـ ئەی گۆزەی بەخت خوێمان بدەرێ) دەست بەجێ خوێ هاتە خوارێ و هەڵرژا. بەڵام خۆش بەختی (دای) زۆری نەخایاند . .

بەلەمەکە پڕبوو لە خوێیەکی زۆر ئەوەندە سەنگی زیادی کرد دەستی کرد بەداچوون لە ناو ئاوەکەدا .. (دای) ترسی لێ نیشت هەر چەند هەوڵ و تەقەلای دا خوێ هاتنە دەرەوە لە گۆزەکە بوەستێنێ بەڵام نەی توانی. بەلەمەکە وورده وورده نیشتە ناو ئاوەکەو بەرەو نوقوم بوون ڕۆیشت ئاوای لێهات لە بەرچاو وونبوو کەوتە بن دەریاوە ، لەوکاتەوە گۆزەی خوێیەکە لەبن دەریادایە هەر خوێمان بۆ هەڵدەڕێژێ و نەمان دالێ . ئێستا زانیتان بۆچی ئاوی دەریا سوێرە !..

شیعر بۆ منداڵان ..

مامۆستا

کێ سەرچاوەی پەروەردەیە ؟
خۆری ئەم دەشت و هەردەیە ؟!
مامۆستا ....
کێ بەکان ـ ی گۆڕانکاری ؟
کێ زانایە بەزانیاری ؟!
مامۆستا ....
کێ لابەری شەوەزەنگە ؟!
کێ بێ وەستان وەکو هەنگە ؟!
مامۆستا ....
کێ ڕابەری ژیانمانە ؟!
کێ دەرمانی دەردانمانە ؟!
مامۆستا ....
بەسۆزتر لە بابەو دایە !!
سۆزی ئـ ـ شەپۆلی دەریایە !!
مامۆستایە ...
مامۆستایە ...
کێ سپاردەی پشتاوپشتمان
نەسپێرێتە ناخی گشتمان ؟!
مامۆستایە ... مامۆستایە
مامۆستا ...

● عوسمان هەورامی ●

لە چاپکراوەکانی دەزگاکەمان

ژمارەی نوێی

بەیان

ژمارە ١١٤ی گۆڤاری بەیان کە لە دەزگاکەمانەوە دەزگای ڕۆشنبیری و بڵاوکردنەوەی کوردییەوە دەردەچێت لە بەرگێکی ڕازاوە بە کیژۆڵەیەکی کوردەوە لەم دواییەدا کەوتە بەردەست خوێنەران .

لە ژمارەی جەنگدا کە تایبەتە بەبۆنەی ڕۆژی شەهیدەوە ئەم بابەتانە بڵاوکراوەتەوە (بۆ چاڤێت کەکێ صدام ، سەرکردەو شەهید ، شەهادەت بەرزترین پلەی قارەمانێتی و مایی قارەمانەکانە ، شەهید ، خەریتە ، شەهیدی خاك ، دایکی خواست ، شەهید ،). لەوانە محمد صالح دیلان ، محمد علی قەرەداخی ، حیدر عبدالرحمن ، احمد کریم ، د. هیوا عمر ، محمد امین پێنجوێنی ، صبری هەکاری ، غفور میرزا کریم، مصلح جەلالی ، د. اکرم فاضل کاکەی فەلاح ، مصطفی نەریمان .

هەروەها چەند نووسەرو شاعیرو ئەدیبێکی تر بە باس و لێکۆڵینەوەو شیعرو رەخنە بەشدارییان کردوە هەروەها لەم ژمارەیەدا بەرهەمی لاوان و رابۆرتی ڕۆشنبیری ناوچەی کوردستان و بانەی بەیان بڵاوکراوەتەوە .

هاوکاری
دەزگای ڕۆشنبیری و بڵاوکردنەوەی کوردی
شەقامی الخلفاء
مەیدانی الخلانی
تەلەفۆن
٨٨٧٥٧٩٥